INTERVJUI: ZAFIR I VASIL HADŽIMANOV; ŽARKO PASPALJ

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 DIN

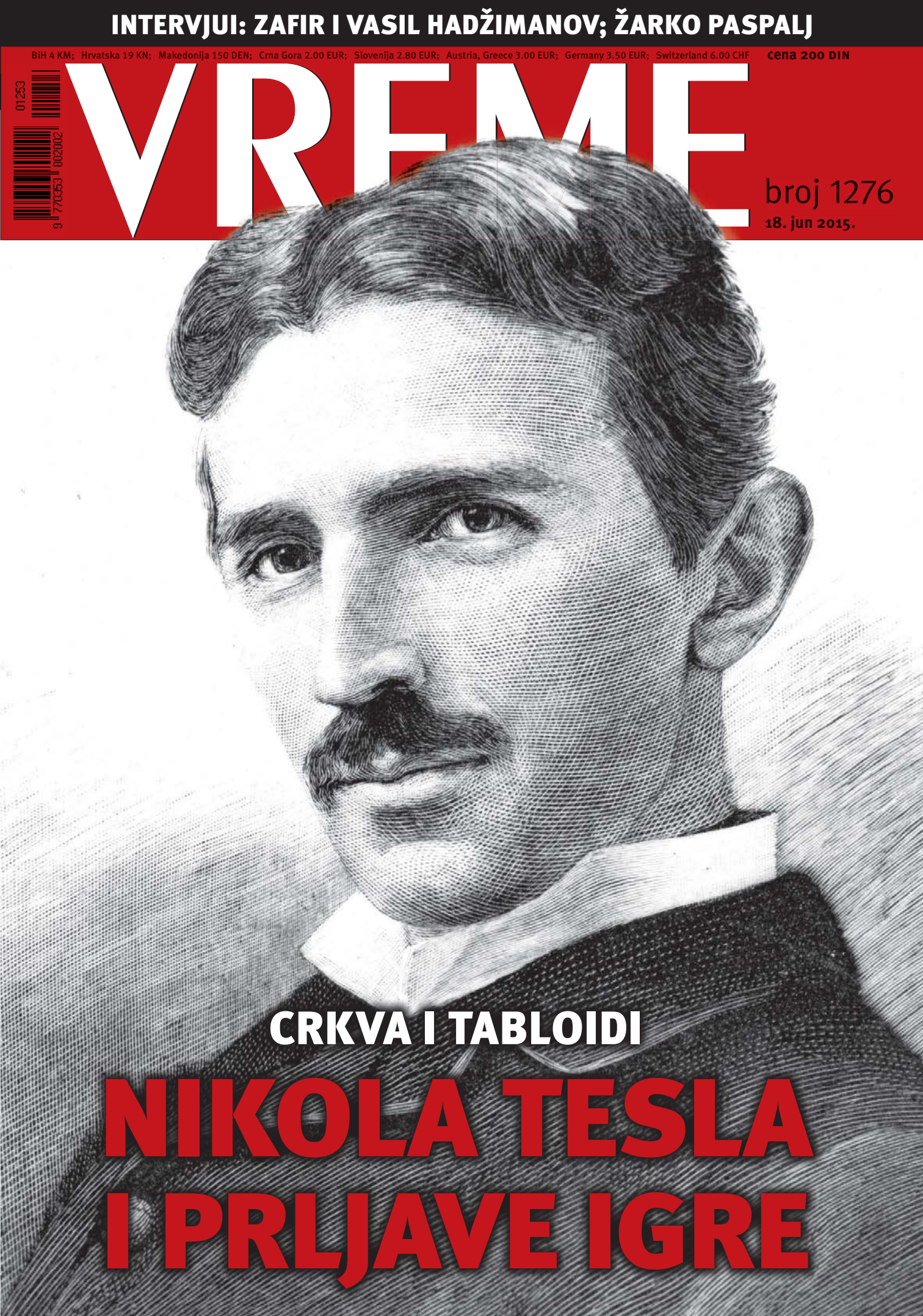
0153

9 770353 802002

VREME

broj 1276

18. jun 2015.

CRKVA I TABLOIDI

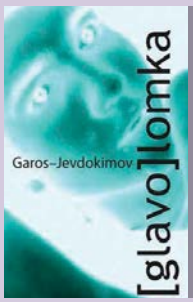
NIKOLA TESLA I PRLJAVE IGRE

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 19. juna do 17. jula 2015.

Aleksandar Garos, Aleksej Jevdokimov:
GLAVOLOMKA

Nova ruska proza, postsajberpankovski triler, zlobna satira svega postojećeg. Najbolje što se desilo u „omladinskoj liniji" ruske književnosti posle Peljevina

Kamila Šamsi:
SPALJENE SENKE

Uzbudljiva i potresna priča o sudbini jedne Japanke koja je preživela udar atomske bombe u Hirošimi i njenom životnom putu koji je odveo od rodnog Japana preko Indije, Pakistana i Avganistana do Amerike

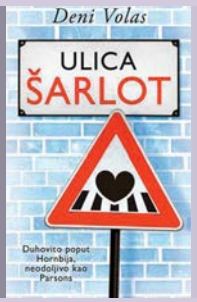

Metju Gudman:
OSAMDESET DANA

Istorijski roman o trci dve mlade američke novinarke koje se takmiče koja od njih će prva obići svet za manje od osamdeset dana i potući rekord Fileasa Foga. Avanturistički roman nastao prema istinitom događaju iz 1889. godine

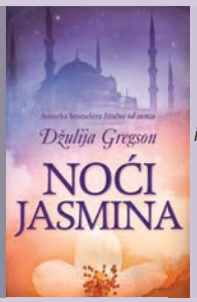
Deni Volas:
ULICA ŠARLOT

Roman jednog od najboljih savremenih britanskih pisaca komedije. Priča o običnom mladiću u neobičnoj potrazi za devojkom. Duhovito poput Hornbija, neodoljivo kao Parsons

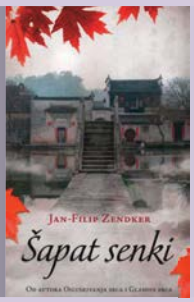
Džulija Gregson:
NOĆI JASMINA

Istorijski roman i ljubavna priča iz Drugog svetskog rata o britanskoj pevačici koja nastupa pred savezničkim vojnicima, putuje od Velsa do Kaira i Istanbula i biva uvučena u svet špijuna i dvostrukih agenata

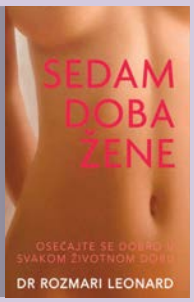
Jan-Filip Zendker:
ŠAPAT SENKI

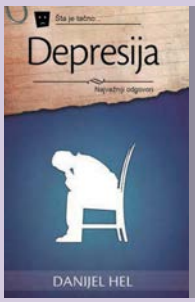
Njegov sin je umro, njen sin nestao u Kini. Kroz intimnu dramu dvoje ljudi Zendker daje impresivnu fresku o neverovatnom ekonomskom razvoju savremene Kine i posledicama takvog uspona

Dr Rozmari Leonard:
SEDAM DOBA ŽENE

Vodič za žene sa praktičnim i umirujućim savetima potrebnim u svakom od životnih razdoblja, od detinjstva do starosti, koji se oslanjaju na tradicionalnu medicinu, ali i na dokazane alternativne vidove lečenja

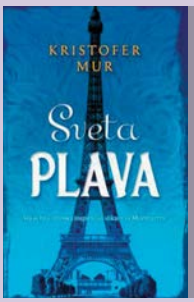
Danijel Hel:
DEPRESIJA

Da li depresija nastaje iznenada? Kakva je uloga nasleđa? Da li je moguće potpuno izlečenje? Depresija ima mnogo lica, informacije o njoj često su protivrečne. Poznati psihijatar govori o uzrocima, toku, terapiji i preventivi ove bolesti

Eduardo Mendosa:
ČUDESNO PUTOVANJE POMPONIJA FLATA

Detektivski roman s radnjom smeštenom u I vek nove ere u grad Nazaret, s izvesnom Marijom i njenim suprugom Josifom. Istorijska pripovest sa detetom po imenu Isus u glavnoj ulozi

Kristofer Mur:
SVETA PLAVA

U julu 1890. Vinsent van Gog je otišao u kukuruzno polje i ubio se. Ili nije? Van Gogovi prijatelji Lisjen Lesar i Anri Tuluz Lotrek sumnjaju u to. Sledi nadrealna jurnjava po bordelima do samog dna umetničkog sveta Pariza s kraja XIX veka

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižare d.o.o. "Kod Vuka" (Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "SKC" (Kralja Milana 48, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Terazije" (Terazije 38, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Zemun" (Glavna br. 20, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Makedonska 12, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Kragujevac" (Kralja Petra I 12, Kragujevac)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Niš" (Voždova 4, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Super Vero" (Milutina Milankovića 86a, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Kalča" (TC Kalča, lamela E, lokal 11, Niš)
Delfi knjižare d.o.o. "Kod sata" (Kneza Miloša 33, Valjevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Čačak" (Gradsko šetalište bb, Čačak)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna Novi Sad" (Kralja Aleksandra 3, Novi Sad)
Delfi knjižare d.o.o. "Laguna" (Omladinska 16/1, Kraljevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Pančevo" (Miloša Obrenovića 12, Pančevo)
Delfi knjižare d.o.o. "Rodić" (TC Rodić, Sremska Mitrovica)
Delfi knjižare d.o.o. "Zira" (Ruzveltova 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "KNEZ" (Knez Mihailova 40, Beograd)
MNV Vemex d.o.o. "Bulevar" (Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Immo" (Gandijeva 21, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Subotica" (Korzo 8, Subotica)
Laguna Klub Čitalaca (Resavska 33, Beograd)
Delfi knjižare d.o.o. "Miljakovac" (Vareška 4, Miljakovac)
Delfi knjižare d.o.o. "Banovo Brdo" (Požeška 118 a, Banovo Brdo)
Delfi knjžare d.o.o. "27. mart" (Stanoja Glavaša 1, Beograd)
Knjižara Delfi NS (Big Shopping Center, Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Knjižara Delfi Požarevac (Stari korzo 2, Požarevac)
Delfi knjižare d.o.o. "BIG" (Sentandrejski put 11, Novi Sad)
Delfi knjžare d.o.o. "Jagodina" (Vivo shopping park, Jagodina)

VREME

BROJ 1276
18. jun 2015.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Ana Aleksić

redakcija
Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Marko Tasić, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

Ovo izdanje je oditovano od strane ABC Srbija

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Zoom: Poziv na nacionalno jedinstvo

06 Crkva i tabloidi: Nikola Tesla i prljave igre

11 Srebrenica, dvadeset godina posle:
Oboriti glavu i zatvoriti usta

12 Železara Smederevo:
Konspirativno poslovanje

14 Druga sahrana Ise Boljetinca:
Od mita do provokacije

17 Nuspojave: Ljuša, poslednji čuvar klanca

18 Život bez vode:
Neograničen resurs sa greškom

23 Red i poredak: Parkiraj i okupiraj

24 Intervju: Hans F. Šoder

28 Zumiranje 21: Da li treba prodati Telekom

30 Nacrt Zakon o dobrobiti životinja:
Dozvola za ubijanje, klanje i dranje

KULTURA

32 Prijateljski razgovor sa Zafirom i Vasilom Hadžimanovom: Kako je čovek ostao div

37 Pozorište: „Beton mahala"

38 Knjige: „Ovaj svet može da bude bolji" Janisa Varufakisa

39 Odlomak iz knjige Janusa Varufakisa:
Teologija uz pomoć jednačina

40 Roman: „Milijarder" Vetona Suroija

42 Knjige:
„Enciklopedija straha" Ljubomira Erića

43 Koncert: Rundek Cargo Trio

44 Reportaža: 56. Bijenale u Veneciji

46 TV manijak: Čitulje

47 Lagunine knjige

SVET

50 Evropska unija:
Velika Britanija vs Nemačka

53 Grčka seča penzija: Suštinsko neslaganje

MOZAIK

56 Intervju: Žarko Paspalj

61 Navigator: Kaži zašto me poljubi

62 Vreme uživanja: Moleraj

Ode li premijer Aleksandar Vučić u Potočare da se pokloni senama pobijenih, neće mu biti lako. I ne treba, niti sme – zna se dobro zbog čega

PIŠE: FILIP ŠVARM

Ne tako davno, u prethodnoj deceniji, voda je u Srbiji smatrana nesumnjivim resursom. Stručnjaci sa instituta kao što je "Jaroslav Černi" i dalje kažu da je Srbija relativno bogata vodom, ali da su problem obrada voda i cena njihove prerade

PIŠE: SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Premijer Dejvid Kameron krenuo je u diplomatsku ofanzivu u EU. Baš kao i nemačka kancelarka Angela Merkel, i on je za ostanak Kraljevstva u Uniji. Pitanje je, međutim, da li će članice EU prihvatiti reforme koje predlaže Kameron pod pritiskom evroskeptika u redovima sopstvene partije, a koje zadiru u neke od temelja na kojima počiva EU

PIŠE: NEMANJA RUJEVIĆ

Na naslovnoj strani: Nikola Tesla

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Poziv na nacionalno jedinstvo: Kad se gura, gde si Đura, a kad ono radite, Đuru ne zovete

Ne dam kap krvi, na primer, za ideju da Kosovo ne dobije broj za međunarodne telefonske pozive. Još manje za ideju da svojim životom sprečavam div-dušmane da igraju rukomet ili vaterpolo. Kud dadosmo državu, nek i oni osete gorčinu poraza, makar u sportu

TUROBNI KALENDAR: SVAKI MESEC JE SVE GORI

Aleksandar Vučić, premijer Srbije, najavio je teških mesec dana uz dirljivu opasku da nikad nije bio lep a sada izgleda još gore, ili tako nekako. Najavio je teška vremena, teške pritiske i teške odluke i zatražio srpsko nacionalno jedinstvo.

Hoće li opet Bugari da nam zariju nož u leđa, kao onomad, Austrougari da udare preko Drine, Arnauti da nas sačekaju gladne i smrznute na Prokletijama, Nemci da pošalju "štuke" na Beograd, NATO da reaktivira plan iz Avijana; koja će sad sila da udari na nas vazda nevine i pravedne, pa bih ja, građanin pokorni, morao da budem jedinstven u Vučićevom frontu za koji se, ruku na srce, još ne zna gde počinje i gde završava.

Dobro, premijer je prvak svakog narodnog pozorišta, mada nije od raskida ni od malih scena, tamo gde se umesto plišane zavese podiže slavski stolnjak viđene seoske domaćice; dajte mu monodramu i imaćete dramu.

Što bi ovaj jun, jul bio teži od avgusta, septembra ili bilo kog dvomeseca u turobnom kalendaru srpske politike i što bih baš sada morao biti nacionalno jedinstven u odbrani srpskih interesa. Hoću ja i da poginem, ne bi mi bilo prvi put, samo da mi neko kaže koji solunski front sada probijam, šta oslobađam i šta ću da dobijem na kraju.

Da bi računao na moje jedinstvo u toj odbrani nacionalnog interesa, Vučić bi morao da nam kaže šta nam to preti, da se mane aluzija, nagoveštaja i kuknjave kako je njemu lično teško. Ne dam kap krvi, na primer, za ideju da Kosovo ne dobije broj za međunarodne telefonske pozive. Još manje za ideju da svojim životom sprečavam div-dušmane da igraju rukomet ili vaterpolo. Kud dadosmo državu, nek i oni osete gorčinu poraza, makar u sportu.

ZA ŠTA VALJA POGINUTI: RUSI ILI AMERIKANCI

Englezi, stari mufljuzi, prevejana sorta kod kojih je politika bila važnija industrijska grana od pređe (indijskog) pamuka, guraju nam pod nos nekakvu Deklaraciju o genocidu u Srebrenici. Čitao sam tu stvar. Tu piše sve ono što piše u presudi Međunarodnog suda pravde u Hagu, pa kad nisam poginuo pre osam godina, kad je presuda izrečena, što bih sad krvario da bi Vučiću bilo lakše da proguta "najveću žabu", reviziju Dejtonskog sporazuma čemu ova deklaracija vodi vođena interesom velikih sila.

Šta nas to još jako teško čeka? Da biramo između Rusije i Amerike? Pa za to ne bih poginuo iz inata. Neće Vulin, neću ni ja. Dobro, možda hoće Toma Nikolić, ali bi i on to uradio iz inata, da napakosti Vučiću. U dva dana tri teledirigovana tabloida najavljuju čak da bi Nikolić mogao biti i uhapšen, što je preterivanje, ali tek oko toga ne bih bio nacionalno jedinstven, mada o obojici ne mislim baš dobro.

Šta smo imali još na stolu? Slučaj "braća Bitići", paljenje američke ambasade, pregovore sa MMF-om, ali neke od tih

FoNet

stvari biće teške vladi, što je sasvim u redu, takav im je posao, ali to su pre povodi za nacionalno promišljanje o učinku izabranih nego za unijaćenje u odbrani svakog njihovog postupka.

Otuda poziv na nacionalno, srpsko jedinstvo predstavlja još jedan pokušaj obmane javnosti uz pomoć najjeftinijih političkih trikova. Mi treba da poverujemo da će njihove odluke biti naše, kao ona floskula da će Srbija odlučiti hoće li Vučić ići u Srebrenicu. Odnosno, taj apel, uz gromopucateljnu propagandu koja se već stvara, ako uspe, kao konačan produkt nekakvog jedinstva treba da bude alibi za ove koji upravljaju državom.

KUDA NA LETOVANJE: OVDE ĆE BITI ZANIMLJIVO

Dugo se, naime, odlagala vest o potpunom zaokretu srpske politike i sad se udarnički radi na peglanju opranog i pofajtanog veša. Zgodno bi bilo da odluka bude "naša", a ne samo "njihova".

Taj konačni zaokret srpske politike zbilja će se odigrati u mesecima koji slede, koji će biti teški i zbog kojih Vučić nije lep kao što je bio. Vesna Pešić u "Peščaniku" dosta živopisno o tome piše:

"O tome svedoči ona štreberska priprema premijera Vučića za posetu Americi. Spremao je odgovor na svako pitanje. Pred sam put je trčao u Albaniju kod Edija Rame i sve je prošlo mnogo dobro, brže-bolje se izmirio sa nevladinim sektorom s punim ustima ljudskih prava i medijskih sloboda, susreo se i sa progonjenim ombudsmanom, upregao Verana Matića za još jednu Komisiju za ubistvo braće Bitići, čak je pred sam polazak pomenuo i onu ključnu stvar da će Srbija diverzifikovati svoje izvore snabdevanja gasom (što je odmah porekao i rekao da to ne znači otklon od Rusije).

Pa ipak, nekako se sve promenilo, nekako se sve srušilo. Idile više nema. Američki *prijatelji* postavili su direktno pitanje: da li ste sa nama ili niste. Ako ste sa nama, dobićete podršku, ali pod uslovom da se posao sa Kosovom dovede do *happy enda*, ojača federalna vlast BiH a oslabi Republika Srpska, i ohlade odnosi sa Rusijom. Prevedeno na razumljiv jezik, traži se obuzdavanje srpskog nacionalizma koji i dalje rovari i glavna je prepreka da se Srbija i susedi priključe EU i NATO.

Ponuda je danas ista ona koja je Srbiji nuđena pre početka ratova devedesetih. Ponuda je bila da se Srbija pridruži Zapadu, ali onda je bila odbačena zarad srpskih nacionalnih fantazija. To isto se dešava i sada, na stolu je ista ponuda i šansa. I šta je sada tako teško? Pa to da se Srbija odluči na koju će stranu, i da li će podvući crtu, pogledati se u ogledalo i doneti taj zaista *istorijski zaključak* da su njeni stari i nerealni nacionalni snovi prošlost koja se više neće vratiti..."

Taj definitivni zaokret biće težak posao i za ovu vladu s visokim premijerskim rejtingom. Zato nije na odmet apelovati ka narodnom jedinstvu. Letujte u Srbiji, biće zanimljivo. ¶

NIKOLA TESLA

PREDMET ŽUDNJE: Urna Nikole Tesle
Foto: M. Milenković

I PRLJAVE IGRE

Prvi put otkako se vodi bitka oko toga gde će počivati urna Nikole Tesle, oglasilo se nadležno Ministarstvo kulture i informisanja, saopštivši da ona ostaje tamo gde je bila i do sad. Tome je, međutim, prethodila medijska hajka na jedan bezazlen festival i pokušaj narušavanja ugleda Muzeja Nikole Tesle

"Počivaj u miru", fraza kojom se ispraćaju pokojnici, teško da se može odnositi na pokojnog Teslu. Njegovi su posmrtni ostaci već duže od jedne decenije predmet političkih, crkvenih i raznih drugih trvenja, svako malo pojavljuju se kao tema, čak i u predizbornim kampanjama, no u nedelji za nama razvlačenje Teslinog pepela dobilo je, u najmanju ruku, bizaran tretman.

Sve je počelo 8. juna, kada je Jasmina Mitrović Marić, predsednica Komisije za spomenike i nazive trgova i ulica Skupštine grada Beograda, objavila da će u Beogradu uskoro biti podignuti spomenici Nikoli Tesli i Gavrilu Principu, a da će pisac Borislav Pekić dobiti bistu. Mitrović Marić je dodala i da će se spomenik Tesli nalaziti u okolini Hrama Svetog Save na Vračaru, ali da urna sa njegovim pepelom neće tu počivati.

NE LEZI VRAŽE

Sednica Skupštine grada Beograda na kojoj je usvojena ova odluka ostaće upamćena po izjavi predsednika Skupštine Beograda Nikole Nikodijevića. Iako o tome uopšte nije trebalo da bude reči, on je "potegao" premeštanje urne: "U pitanju je inicijativa patrijarha zbog satanističkih obreda u tom muzeju, ako me već terate da kažem istinu...", rekao je Nikodijević. Posle se pravdao da za govornicom treba koristiti "malo grublje reči" zbog efekta. "Za govornicom možete da upotrebite i grublje reči, da u afektu kažete bilo šta. Sada, kada biram reči, kažem da to nije u skladu sa duhovnošću, tradicijom i pravilima koje nalaže hrišćanstvo", rekao je Nikodijević, dodavši da on – nije vernik.

Ne lezi vraže, dan kasnije, 9. juna, oglasila se Srpska pravoslavna crkva, preko mitropolita zagrebačko-ljubljanskog Porfirija. Pa kaže: "Vest da je predsednik Skupštine grada Beograda g. Nikola Nikodijević izjavio da je 'preseljenje urne Nikole Tesle tražila Crkva' i da je u pitanju inicijativa Njegove Svetosti Patrijarha srpskog g. Irineja zbog satanističkih obreda u tom muzeju, kod mnogih je izazvala nevericu, a kod nekih i podsmeh.

Da muzej nije mesto u kome treba da budu pohranjeni nečiji posmrtni ostaci, verujem, složiće se većina. Pogotovo ako se radi o Nikoli Tesli, krštenoj duši, sinu pravoslavnog sveštenika, sestriću pravoslavnog mitropolita, sahranjenog posle pravoslavnog opela, koje su služili pravoslavni sveštenici protojerej Dušan Šukletović i protojerej Milan Mrvicin. (...) U zaostavštini velikog naučnika nikada nije pronađeno ništa što bi moglo da uputi na to da je kremacija bila njegova želja. Na kraju, o tačnosti reči i potpunoj umesnosti predloga Njegove Svetosti Patrijarha i mnogobrojnih uglednih ličnosti najbolje svedoči slika u prilogu. Komentar nije potreban."

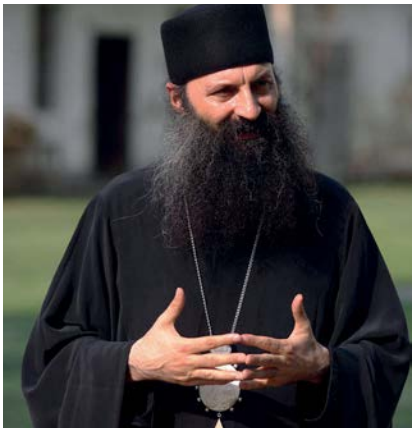
Vaistinu, Porfirije nigde ne pominje satanizam, ali zbog "slike u prilogu", i njegovo saopštenje kod mnogih je izazvalo nevericu, a kod nekih i podsmeh. Reč je, naime, o fotografiji snimljenoj u aprilu ove godine, tokom festivala Resonate. Muškarac na fotografiji je umetnik Robert Aiki Obri Lov, poznat i kao Ličens, koji je bio gost festivala. Fotografija prikazuje deo intervjua i performansa "Passing through Zero" u Muzeju Nikole Tesle. Na slici se mogu videti i voditeljka Una Senić i fotograf Branimir Milovanović, a mediji su brže-bolje potrčali da objave njihova imena.

"Fotografija koja je zloupotrebljena na sajtu SPC ne prikazuje nikakav performans, već intervju za video dokumentaciju", saopštio je organizacioni tim Resonate festivala: "Nadamo se da će crkva ispraviti grešku kojom je nanela veliku štetu festivalu, stavljajući ga u kontekst kome pripada", navodi se u saopštenju.

TABLOIDNO RASPEĆE

Ljudi sa fotografije, očekivano, prošli su kroz tabloidnog "toplog zeca", optuživani za satanizam, sektašenje, a bilo je čak i pretnji. "Isterasmo sotonu iz Teslinog muzeja", "Teslinu urnu koriste za obrede" i "Ovo su satanisti iz Muzeja Nikole Tesle" samo su neki od naslova iz dnevne štampe koja je izašla 10. juna. Nezvanični pobednici u bizarnosti jesu mediji koji su podsetili javnost da su pristup arhivi Muzeja Nikole Tesle devedesetih godina imali pripadnici japanskog kulta Om Šinrikjo. Isti ti 1995. izveli su teroristički napad otrovom sarinom u tokijskom metrou. To je tačno, ali nema nikakve veze sa onim što se u aprilu ove godine događalo u muzeju. Ovdašnji tabloidi nemaju pojma da je najslavniji japanski pisac u ovim krajevima, Haruki Murakami, još 1997. napisao knjigu o terorističkom napadu u Tokiju, u kojoj, kakva ironija, kritikuje japanske medije zbog senzacionalističkog pristupa događaju.

Opsenarstvo, magija, hipnoterapija, ritualni obredi, okultne radnje delić su gluposti koje su ovdašnji štampani mediji »

"MORALISTI" I "SATANISTI": Mitropolit Porfirije, Nikola Nikodijević i performans na Resonate festivalu
Fotografije: M. Milenković, E. Čonkić, twitter

objavljivali mrtvi ozbiljni. Do imena učesnika performansa dočepali su se čas posla. Da ih pozovu i pitaju šta su tamo radili, nije im palo na pamet. A i zašto bi, jer ko bi čitao i kliktao na tekstove o nekom tamo festivalu, kad su sekte, satanizam i ostale mistifikatorske budalaštine mnogo primamljivije za čitaoce. Kakve će to posledice ostaviti na one o kojima se piše, nebitno je, neće biti ni prvi ni poslednji kojima je život poremećen ili uništen zbog zarade na kioscima.

Koliko je u duhu hrišćanstva izložiti ljude hajci i zloupotrebiti njihovu fotografiju u na način kako je to uradio mitropolit Porfirije? To se ne može izmeriti, ali, kako saznajemo, pojedini akteri performansa podneli su tužbe zbog uvrede časti i ugleda protiv SPC i medija koji su ih razapeli. Neizvesno je da li božja pravda postoji, ali ova ovozemaljska još koliko-toliko funkcioniše i daje građanima konkretne instrumente u ruke.

Kad smo kod instrumenata, "satanista" sa slike je multiinstrumentalni umetnik, a Resonate je festival koji se bavi novim tehnologijama, umetnošću, naukom i edukacijom. Tehnologije, naročito kad su nove, oduvek prati glas da su "đavolje sprave" i "šejtan-mašine", ali ko bi očekivao takav stav od Porfirija koji je godinama bio na čelu Republičke radiodifuzne agencije, i baš sa tehnologijama imao posla. Imalo je hrišćanstvo kroz hiljade godina svog postojanja koješta protiv umetnosti, nauke i znanja, padale su i glave zbog toga, ali ne u XXI veku.

Direktorka festivala Marija Jelesijević izjavila je da nema nikakav komentar za SPC osim da treba da povedu računa o svojoj PR službi koja je objavila tekst i fotografiju bez prethodne provere informacija: "Nakon toga je usledila reakcija u drugim medijima i tako izazvala lančanu reakciju nerazumevanja i pogrešnog tumačenja. "Jako je loše da nas kao festival, ali i Roberta Aiki Obri Lova Ličensa, stavljaju u kontekst kome ne pripadamo", rekla je Jelesijević.

O šteti koja je nezgrapnim saopštenjem mitropolita Porfirija naneta Muzeju Nikole Tesle govorio je i direktor ove institucije Branimir Jovanović. Gostujući na TV N1, on je rekao da se grupa umetnika u muzeju kratko zadržala: "Sedeli su sa strane i ponašali se vrlo pristojno. Apsolutno moram da kažem da vodimo računa o tome da ono što se dešava u muzeju bude sa jednim poštovanjem prema Nikoli Tesli i za sada nismo imali problema."

NIJE TO CELA CRKVA

Reakciju mitropolita Porfirija veći deo javnosti i sami organizatori Resonate festivala protumačili su kao stav čitave Srpske pravoslavne crkve. Prof. dr Davor Džalto, predsednik Instituta za studije kulture i hrišćanstva, smatra da se teško može govoriti o reakciji SPC budući da se tim povodom zvanično oglasio samo mitropolit zagrebačko-ljubljanski, a potom je izdato i saopštenje informativne službe iste eparhije. "Delim utisak mnogih, uključujući i mnoge ljude iz crkve, da su komentari o navodnim 'satanističkim ritualima' koji su se mogli videti u medijima, bili nesretno i brzopleto formulisani. Mislim da je potrebno više opreznosti i odgovornosti kada se pristupa javnoj reči, jer je već dovoljno

OSTAVITE TESLU NA MIRU: Protest protiv prenošenja urne, mart 2014.
Foto: A. Anđić

konfuzije u javnom prostoru, a naročito kada se tabloidni mediji počnu baviti pojedinim, stvarnim i konstruisanim izjavama i aferama", kaže Džalto u razgovoru za "Vreme".

Saopštenje Zagrebačko-ljubljanske eparhije, koje Džalto pominje, donekle je ublažilo prvobitni Porfirijev stav, označivši performans u muzeju kao neprimeren, s obzirom na to da se dešava pored nečijih posmrtnih ostataka. Ako crkva zaista ima nešto protiv događaja koji nisu skrušeni i tužni u blizini posmrtnih ostataka, možda bi trebalo da ukine obred venčanja u npr. Sabornoj crkvi i svim drugim crkvama u čijim kriptama leže mnogi pokojnici. Ili da obavesti svoje stado da nije u redu praviti svadbena veselja i maturske proslave u hotelu "Šumarice" koji se nalazi 50 metara od obeleženih grobova streljanih u Kragujevcu 1941. Umesto toga, bave se čovekom koji se nije javno deklarisao kao pripadnik bilo koje konfesije, niti je ostavio uputstva kako želi da bude sahranjen.

Pomenuo je Porfirije i to da je Tesla bio sveštenički sin, te je primereno da počiva u blizini hrama. Da li to znači da se od sad svi imamo sahranjivati u skladu sa zanimanjem oca? To bi bilo jako nezgodno za one kojima su očevi npr. profesori, sudije, lekari, novinari, trgovci, samostalni preduzetnici ili, ne daj bože, slobodni umetnici. Možda ne bi bilo loše rešenje za propale fabrike sa kojima Srbija ionako ne zna šta će, ali šta bi na to rekli strani investitori, u čiji se dolazak uzdamo više nego pojedini vernici u Isusov povratak na ovaj svet.

Na pitanje "u čemu je kvaka" i zašto SPC svako malo (još od 2001. godine) insistira da dobije pepeo Nikole Tesle, Davor Džalto kaže da pored onih koji su, čini se, iskreno zabrinuti za dostojanstveno postupanje sa urnom ima i onih koji bi da od Hrama Svetog Save naprave "neku vrstu nacionalnog panteona u kome i oko koga će biti sakupljene sve najvažnije nacionalne 'relikvije' i simboli". Džalto dodaje da bi Teslina urna bila zgodna "relikvija" u realizaciji takvog projekta: "Stiče se utisak da bi po nekima Hram Svetog Save trebalo da bude pre prostor posvećen nekom božanstvu nacije nego hrišćanski hram."

TESLA JE SVAČIJI

Da se zaostavština i lik Nikole Tesle zloupotrebljavaju nacionalističke svrhe, slažu se i u Inicijativi "Odbranimo Teslu". Zastupajući stav da Nikola Tesla i njegovo delo prevazilaze nacionalne, etničke, verske i sve druge okvire, ova grupa organizovala je protest "Ostavite Teslu na miru" ispred Muzeja Nikole Tesle 8. marta 2014, nakon što su, u jeku predizborne kampanje, Vlada Srbije, Grad Beograd i SPC sklopili sporazum o prenošenju Teslinе urne iz muzeja u okolinu Hrama Svetog Save. Istog dana, tadašnji predsedavajući privremenog veća Beograda saopštio je da je odluka o premeštanju urne – zamrznuta. Marko Marjanović iz Inicijative "Odbranimo Teslu" kaže za "Vreme": "I dalje tražimo da urna ostane tamo gde jeste, da se poštuje odluka zakonskog naslednika i činjenica da je i međunarodna i domaća javnost prihvatila i poštovala taj čin." Marjanović dodaje da sada nikome ne smeta to gde Tesla počiva osim jednoj verskoj organizaciji: "Protivimo se tome da SPC određuje mesto počivanja Nikole Tesle jer na to nemaju nikakvo pravo, posebno posle skandalozne izjave da preko Tesle žele da privuku turiste."

Što se tiče odluke o izgradnji spomenika Tesli u blizini Hrama Svetog Save,

BEZ VERSKOG I ETNIČKOG SVOJATANJA: Nikola Tesla

Marjanović kaže: "Nemamo preteranu reakciju osim da su te pare možda mogle da se potroše na nešto pametnije. Postoji sjajan spomenik Tesli samo 500 metara dalje, a ovo je treći spomenik Tesli u Beogradu. Možda npr. Pekić više zaslužuje da ima spomenik na Vračaru, a ne samo bistu", kaže Marjanović i dodaje da ova inicijativa sada očekuje i reakciju Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, nakon što se oglasilo Ministarstvo kulture i informisanja. "U slučaju novih pokušaja premeštanja urne, mi smo spremni na nove proteste", zaključuje Marjanović.

Protest "Ostavite Teslu na miru" zajedno su organizovali Inicijativa "Odbranimo Teslu" i Pokret "Spasimo nauku". Vesna Miletić iz ovog pokreta oglasila se autorskim tekstom u kom je razloge za podgrevanje ove teme objasnila ovako:

"Sada se ova priča reaktivira sa izmenjenom taktikom. Svedoci smo agresivne kampanje SPC sa ciljem spinovanja javnosti da se sa urnom u Muzeju postupa na krajnje neprimeren način zbog čega bi bila neophodna intervencija, a kako drugačije nego u vidu premeštanja urne na sigurno, odnosno pod okrilje SPC. Plasirana je laž koja se danima vrti po medijima, da je urna predmet nekakvih satanističkih rituala, a kao dokaz je priložena i izvesna fotografija. To što je nedugo zatim demantovano da se radi o satanističkim ritualima i da je fotografija snimljena tokom festivala Resonate zagovornike premeštanja nije posebno dotaklo. Spin o zloupotrebi urne dopunjen je argumentima o Teslinoj nacionalnoj i verskoj pripadnosti i potrebi sahranjivanja posmrtnih ostataka. Moguće da je pomenuti događaj bio neprikladan za Muzej Nikole Tesle, ali to se rešava apelom da se slične aktivnosti ne ponove, smenom rukovodstva, propisivanjem dozvoljenih aktivnosti itd. Radikalni zahvat urne radi njenog izmeštanja ne spada u pomenute mere."

TAČKA, KRAJ, VALJDA

U vezi sa Saopštenjem Ministarstva kulture, zanimljiv je momenat objavljivanja: nedelja 14. jun, u prepodnevnim satima. U to doba nijedno ministarstvo ne izlazi sa saopštenjem, osim ako nije nešto zaista hitno ili je, što je veća verovatnoća u ovom slučaju, nekome "pukao film", pa je naredio da se odmah stavi tačka na celu stvar.

"Ministarstvo kulture i informisanja se zalaže da se Zbirka memorijalnih predmeta u Muzeju Nikole Tesle i dalje čuva u ovom muzeju, da urna sa zemnim ostacima Nikole Tesle ostane u njenom sastavu i da se i nadalje poštuje volja najbližih srodnika velikog naučnika i pronalazača", stoji u saopštenju: "Već više od pola veka urna se čuva i štiti u muzeju u skladu sa najvišim profesionalnim i etičkim standardima i izložena je na način koji obezbeđuje dostupnost javnosti, a istovremeno mogućnost da svaki posetilac lično, i u miru, oda dužno poštovanje velikom naučniku i pronalazaču. Na ovaj način je počast Nikoli Tesli iskazalo više od milion posetilaca iz zemlje i sveta, svih vera i nacija."

U saopštenju se navodi da je jedna od najznačajnijih komponenti Muzeja Nikole Tesle, pored arhive, biblioteke i drugih dragocenih zbirki, i memorijalni deo u kome se nalazi i čuva urna sa zemnim ostacima Nikole Tesle. Memorijalni prostor je posebno projektovan za tu namenu i osmislili su ga vrhunski stvaraoci – Nebojša Mitrić, Milan Pališaški i Mario Maskareli. Urna uživa status kulturnog dobra kao deo Zbirke memorijalnih predmeta koji se čuvaju u muzeju. Pored urne, u ovoj zbirci je i posmrtna maska Nikole Tesle (pet gipsanih odlivaka) kao i posmrtni otisak Tesline desne ruke. Ova zbirka predstavlja jedinstven memorijal Nikoli Tesli. Muzej Nikole Tesle je jedinstvena ustanova zaštite kulturnog nasleđa u Srbiji kao jedini muzej u svetu koji čuva originalnu, ličnu zaostavštinu Nikole Tesle, smatra Ministarstvo kulture i podseća da je zbog univerzalne vrednosti za čovečanstvo Arhiv Nikole Tesle, koji se čuva u ovom muzeju, 2005. godine svrstan u Svetski registar "Pamćenje sveta" koji vodi UNESKO. Ministarstvo je podsetilo da ne postoji nijedan zapis niti svedočanstvo o tome da se Nikola Tesla izjasnio kako i gde želi da počiva. O njegovoj sahrani i zaostavštini odlučivali su njegovi najbliži srodnici: "Urna sa zemnim ostacima Nikole Tesle doneta je u Beograd 1957. godine na osnovu želje člana Tesline šire porodice, dr Milice Trbojević, kao pravnog naslednika Tesline zaostavštine koja je to pravo stekla nakon smrti Save Kosanovića, sina Tesline najmlađe sestre Marice Kosanović. Želju naslednika Nikole Tesle potvrđuje i Vilijam Terbo, praunuk Tesline sestre Angeline Trbojević, trenutno najbliži živi rođak Nikole Tesle."

Ovako direktan, argumentovan i jasan stav Ministarstva mnoge je iznenadio, jer je u suprotnosti sa sporazumom Vlade, Grada i SPC iz januara 2014. Saopštenje je, bar za sada tako izgleda, stavilo tačku na razvlačenje Teslinog pepela koje traje još od 2001. Ako ništa drugo, prvi put se neki zvanični organ države Srbije suprotstavio želji SPC da se dokopa urne. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Oboriti glavu i zatvoriti usta

Ode li premijer Aleksandar Vučić u Potočare da se pokloni senima pobijenih, neće mu biti lako. I ne treba, niti sme – zna se dobro zbog čega

Što ste radili 11. jula 1995? Aleksandar Vučić, Tomislav Nikolić, Ivica Dačić i još dosta drugih trebali bi da se dobro pogledaju u ogledalo i iskreno objasne zašto su bili uspaljeni zagovornici politike koja je prije dvadeset godina dovela do genocida u Srebrenici. Reći "grešio sam" i odmah dodati "nemam problem s tim" nije odgovor već arogantna relativizacija; pozivati se u istom kontekstu na ratne zločine nad Srbima – kažnjene i nekažnjene – nedostatak je elementarne empatije; tretiranje komemoracije u Potočarima isključivo kroz prizmu američkog i evropskog discipliniranja Srbije i ataka na Republiku Srpsku, puko je dnevnopolitičko skretanje teme.

Dakle, gospodo, pitanje je prosto: što ste radili 11. jula 1995? Samo je to u ovom trenutku važno – za sve ostalo biće i vremena i mjesta i prilike, i treba da ih bude.

Ode li premijer Vučić u Potočare da se pokloni sjenima pobijenih, neće mu biti lako. I ne treba, niti smije. Njegova izjava "hoću li ići ili ne u Srebrenicu biće odluka Republike Srbije, a ne SAD, Velike Britanije ili Ruske Federacije", ništa ne olakšava i samo nepotrebno podiže tenziju. Naime, ona je ponovno skrivanje iza naroda kao što se iza istih tih leđa krilo i prije dvije decenije. Nema narod u Srbiji i Republici Srpskoj ništa sa genocidom u Srebrenici. Imaju – i te kako – svi oni čije su se moć i politička karijera temeljile na šovinizmu, najnižim strastima, ratu, mržnji; imaju je svi oni što su svojim činjenjem i nečinjenjem stvorili i održavali sistem i okolnosti u kojima je bilo moguće da osvane 11. jul 1995. Kolektivna odgovornost ne postoji – postoje konkretni postupci, imena i prezimena.

Ključnim akterima aktualne vlasti u Srbiji trebalo je nekih petnaest godina da se distanciraju od genocida u Srebrenici, a i tada neuvjerljivo, poluglasno, procijeđeno kroz zube, prije svega iz razloga političke konjunkture... Moguće je da Nikolić svoje imenovanje za četničkog vojvodu 1992. i Vučić izjavu sa skupštinske govornice 1995. "da ćemo za jednog Srbina ubiti sto Muslimana" ukoliko međunarodna zajednica napadne položaje Vojske Republike Srpske, objašnjavaju neiskustvom, duhom ratnog vremena i njegovih povišenih strasti. Ali, može li predsjednik Srbije sebi i svima drugima jasno reći zašto je još 2008. bio glavni govornik na mitingu podrške Radovanu Karadžiću; može li premijer suvislo razjasniti zbog čega je 2007. preljepljivao tablu "Bulevar Zorana Đinđića" natpisom "Bulevar Ratka Mladića"? Rat je tada bio završen prije više od decenije i o Srebrenici su obojica znala isto što i sada znaju, ništa se tu nije promijenilo... Zato kada je riječ o komemoraciji u Potočarima i odnosu prema žrtvama, nacionalni interes je posljednje što bi smjeli uzeti u usta. Nisu građani Srbije – niti smiju biti – taoci njihove sumanute i promašene političke prošlosti.

Nikolić ima sklonost da šakom i kapom dijeli ordenje, a Vučić da razne strane državnike i ministre naziva svojim prijateljima. Imaju dobre razloge. Zbog sopstvenog lika i djela u prošlosti, prepoznati su na Zapadu, a moguće i na Istoku, kao politički konvertiti čija je otpornost na zahtjeve velikih sila i njihovih saveznika u regionu ravna nuli; vitlanje barjacima i busanja u nacionalna prsa ovdje nisu ništa drugo do smokvin list za domaće zasjenjivanje prostote. Jer, što se u stvari misli u Evropskoj uniji i Americi o "partnerima i prijateljima" iz Beograda i na kakvo su mjesto smješteni u tom društvu, najbolje svjedoče rezolucije o Srebrenici. Mada se ne može reći da su nezasluženе, nikome u Srbiji one nisu prijatne, otvaraju također i čitav niz drugih pitanja, ali dobro pokazuju i tko su i što su zapravo naši najviši državni predstavnici. Gotovo je sigurno da bi se iste ili slične rezolucije o Srebrenici našle na stolu i da je netko drugi na vlasti. Ali, sigurno je i da bi se svako van političkog korpusa vladajuće koalicije iskrenije i poštenije suočio s njima; ako ništa drugo, makar bi mogao da pokuša da odgovori na pitanje što je radio 11. jula 1995.

Da bude jasno: jedno je Boris Tadić na komemoraciji u Potočarima, a nešto sasvim drugo Vučićev eventualni odlazak na isto mjesto.

Ali, realnost je takva kakva je – Vučić, Nikolić i Dačić zastupaju sve nas u zemlji i inostranstvu. Treba se nadati da su u stanju bar kada je riječ o Srebrenici da zaborave na politički marketing i rejtinge, okanu se bilo kakvih diplomatskih igara, pravničkih cjepidlačenja, relativizacije, nacionalne demagogije i dramatskih istupa, te da poput svih nas crvenih u licu obore glave i ćute. To je najmanje što možemo svi zajedno. ¶

FILIP ŠVARM

Tribina nedeljnika "Vreme" i Foruma ZFD

20 godina od Srebrenice

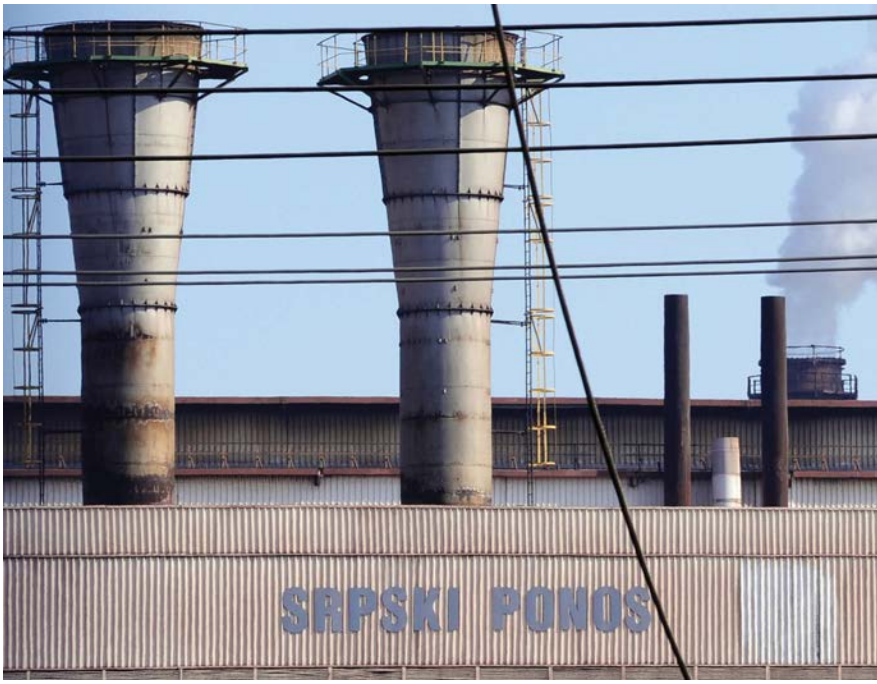
Petak 10. jul u 15 sati,
Pres centar Udruženja novinara Srbije,
Knez Mihailova 6/III
Učesnici: BORIS TADIĆ, bivši predsednik Srbije
BRUNO VEKARIĆ, Tužilaštvo za ratne zločine Srbije
LUKA IBRO BULIĆ, Tužilaštvo BiH
STAŠA ZAJOVIĆ, NVO "Žene u crnom"

VREME

forumZFD

Ugovori tajni, interes i pare

Odbijanjem da objavi ugovor o angažovanju menadžmenta za upravljanje Železarom, Vlada Srbije nastavlja sa praksom tajnih poslova, za koje se tvrdi da će doneti veliku zaradu čitavoj državi

ŽELEZARA U POGONU: Grobnica ili generator srpskog budžeta

Stvar postaje smešna i opasna. Skoro svake nedelje u medijima imamo priču o tome kako neko traži da se objave pojedinosti ugovora koji je Vlada Srbije potpisala sa nekom kompanijom, a neko iz Vlade govori o tome da će to biti učinjeno u najskorije vreme, samo da se još dogode neke proceduralne stvari. Ako se nešto krije od javnosti, ne mora da znači da je i nepovoljno po javni interes, ali uvek budi sumnju da se iza velikih najava krije nešto što će dovesti do najjednostavnije definicije korupcije: zloupotreba moći zarad sticanja lične koristi.

Tako se dogodilo da u nekoliko dana osvane tekst u dnevniku "Politika" i da se pojavi saopštenje pokreta "Dosta je bilo" nekadašnjeg ministra privrede Saše Radulovića, koji govore o tome kako je država, odnosno sadašnje Ministarstvo privrede odbilo da medijskoj kući i ovoj organizaciji dostavi podatke koji se tiču ugovora koji je potpisan 21. marta 2015. godine sa kompanijom HPK Inženjering o upravljanju Železarom Smederevo.

KOMISIJA ZA ZAŠTITU DRŽAVE

Radulovićev pokret je 8. juna objavio da je Ministarstvo privrede odbilo da dostavi sledeće informacije: kopije svih spisa Ministarstva privrede koji se odnose na sprovođenje postupka izbora menadžerskog tima; kopije svih prispelih prijava i predloga za upravljanje Železarom; kopije kompletne prepiske konsultanata, stručnih komisija, menadžmenta Železare, Ministarstva privrede i Vlade Srbije vezane za izbor novog menadžmenta; kopiju integralne verzije ugovora, sporazuma i-ili protokola sa svim postojećim aneksima i prilozima, koji su potpisani sa HPK Inženjeringom iz Holandije; informaciju o subvencijama, garancijama, pozajmicama i drugim direktnim i indirektnim davanjima Republike Srbije i njenih organa Železari Smederevo.

Tri dana kasnije, "Politika" je u tekstu "Zašto je ugovor o železari tajna" ponovila slične navode, uz prenošenje objašnjenja po kome Ministarstvo privrede ne daje ove informacije jer one nisu u javnom interesu. "Država i HPK menadžment tražili su od Komisije za zaštitu konkurencije zaštitu podataka iz dokumentacije, imajući u vidu da bi njihovo objavljivanje otvorilo mogućnost nastanka znatne štete zbog otkrivanja izvora podataka, kako direktno za HPK tako i za Srbiju koja bi potencijalno bila dužna da nadoknadi štetu." Iz tih razloga, objašnjava Ministarstvo privrede, Komisija je donela zaključak "da se zaštićeni podaci ne mogu razgledati niti kopirati, kao i da nemaju svojstvo informacija od javnog značaja u smislu zakona kojim se uređuje slobodan pristup informacijama od javnog značaja", objavila je "Politika".

Dakle, ministarstvo koje je dužno da dostavi ove podatke jer se tiču objašnjenja kako funkcioniše kompanija koja je u državnom vlasništvu, prikriva se iza navodne odluke Komisije za zaštitu konkurencije, drugostepenog organa koji se po pravilu bavi utvrđivanjem koncentracija na tržištu i zloupotrebama monopolskog položaja. Komisija je dozvolila sebi da sama određuje koje su informacije od javnog značaja, a Ministarstvo, čiji je prvi čovek Željko Sertić stavio potpis na ugovor sa HPK, sakrilo se i zapravo zatražilo od ovog kontrolnog organa da određene informacije proglasi tajnim. Na sličan način je 2014. godine Komisija za kontrolu državne pomoći sakrila podatke o iznosu dodeljene državne pomoći Er Srbiji.

Postupak koji sledi jeste pokušaj da se uz pomoć kancelarije Poverenika dobiju tražene informacije i dokumenti, ali dosadašnja praksa i iskustvo pokazuju da to nije moguće i da će se sasvim sigurno ovo ministarstvo oglušiti o takav zahtev. Građani tako ostaju uskraćeni za punu informaciju o postupku izbora najboljeg ponuđača na tenderu za izbor menadžmenta za upravljanje čeličanom iz Smedereva, a kada se ima u vidu da je taj izbor pratilo mnogo kontroverzi poslednjih godinu dana, jasno je da se neki podaci i informacije ciljano kriju od javnosti.

Vlada Srbije je najpre prošle zime u fingiranom postupku pokušala da Železaru

javni

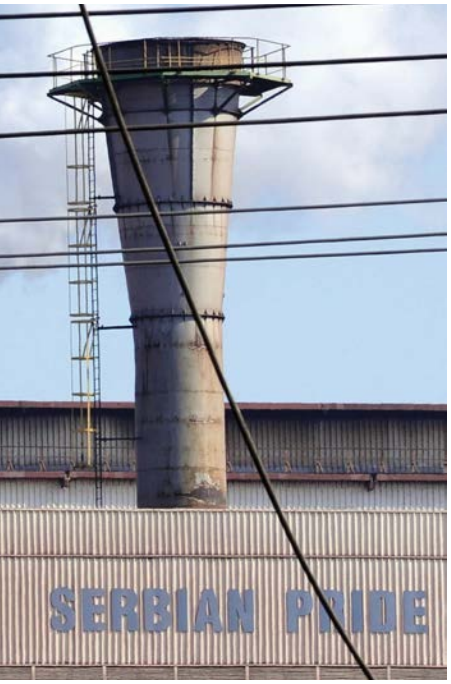

foto A. Dimitrijević

proda kompaniji Esmark Jurop, danima smo slušali o bolnim i teškim pregovorima sa upravom ove kompanije, o naporima premijera Vučića da privoli Evropsku komisiju da omogući Srbiji dodelu subvencija Železari za još neki period uprkos SSP-u, slušali smo kako je Esmark najveći i najbolji, kako će doneti prosperitet i kako će BDP Srbije skočiti samo zbog Železare za 1,5 procentnih poena. Onda se dogodio preokret, Esmark je postao loš partner, firma koja muči Vladu i primorava je na nemoguće stvari, i sve je obustavljeno. Objavljeno je da se poništava tender i da se ide na Plan B kojim će se birati menadžment koji bi trebalo da upravlja kompanijom koja Srbiju godišnje košta oko 150 miliona evra.

DUGOVI OTPISANI, PROFIT SE ČEKA

Brzo smo preboleli Esmark i u fantastičnom roku od samo mesec dana izabrana je kompanija HPK Inženjering u vlasništvu Petera Kamaraša, slovačkog kontroverznog biznismena i partnera Železare u poslovima nabavke sirovina, registrovana u Holandiji neposredno po raspisivanju tendera Vlade Srbije za izbor menadžmenta. Kamaraš je radio sa Železarom, bio je deo tima Esmarka u pregovorima sa Vladom Srbije i na kraju je on izabran da vodi srpsku kompaniju sa svojim menadžerskim timom. Kompanija je preuzeta u martu i od tada je jedine vesti o tome šta se događa u kompaniji za koju nam je predsednik Vlade govorio da je ključna za oporavak Srbije moguće naći na portalu Agencije za privredne registre.

Tamo je objavljen novi Statut društva i upisani su novi članovi menadžmenta. O tome nema ni reči na zvaničnom portalu Železare za koji njeni novi upravnici i Vlada tvrde da će za šest meseci, dakle na jesen, raditi "u plusu" i da će ove godine proizvesti 1,5 miliona tona čelika od maksimalnih 2,2 miliona. Pored toga, u jednoj od zabeležbi stoji sledeće: "Upisuje se u Registar privrednih subjekata Zaključak 05 broj: 023-3360/2015 donet dana 26. 03. 2015. godine, kojim je: 1. Vlada saglasna da dugovi subjekta privatizacije, koji su predmet otpisa po Zaključku Vlade 05 broj: 023-1087/2015 od 31. 01. 2015. godine, uključujući i sporedna potraživanja, miruju do okončanja postupka privatizacije, kao i da poverioci navedeni u tač. 1, 2. i 4. navedenog akta: 1) Ne vrše obračune kamata, zateznih kamata i obračune i naplatu provizija i drugih troškova po izdatim garancijama, sve počev od 01. 02. 2015. godine; 2) Ne izdaju naloge za blokadu računa subjekta privatizacije, odnosno sprovode postupak prinudne naplate svojih potraživanja. 2. Vlada je saglasna da se izvrši zamena sredstava obezbeđenja dugova uspostavljenih u korist Fonda za razvoj Republike Srbije, a koji predstavljaju predmet otpisa po zaključku Vlade iz tačke 1. ovog zaključka, brisanjem ručnih zaloga na pokretnim stvarima i hipoteka uspostavljenih na nepokretnostima subjekta privatizacije i uspostavljanjem zaloge na udelu Republike Srbije u subjektu privatizacije, u korist Fonda za razvoj Republike Srbije. Preporučuje se nadležnim organima Fonda za razvoj Republike Srbije da preduzmu potrebne aktivnosti i donesu potrebne odluke u cilju stvaranja uslova za zamenu sredstava obezbeđenja iz stava 1. ove tačke."

Vlada je, dakle, kao u slučaju nekadašnjeg JAT-a, jednostranim aktom na neki način pokušala da oslobodi preduzeće "okova" koji mu stavljaju poverioci, stvarajući na taj način uslove novoj upravi kompanije da lakše radi i posluje.

Iako je Vlada prošlog leta bila primorana da objavi deo ugovora koji je potpisala sa Etihadom i Al Ravafedom i obećala da će se sa takvom praksom nastaviti, vidimo da to za sada nije istina i da se nastavlja sa prikrivanjem od javnosti važnih informacija koje se tiču korišćenja javnih fondova i državne imovine. Kada se ovome dodaju i ugovori koji su potpisani za izgradnju onoga što se zove "Beograd na vodi", za koji se takođe tvrdi da će svakoga časa biti objavljen, čini se da se uspostavlja loša praksa preskakanja procedura u načinu izbora najboljih partnera za neki posao i da se dogovori prave iza zatvorenih vrata, "u četiri oka". To nije na tragu demokratske prakse i teško može da bude objašnjeno nekim višim javnim interesom.

Pritom, oni koji u javnosti traže da budu objavljeni ugovori poput ugovora sa Etihadom ili da nadležna ministarstva odgovore na nepoznanice iz tih ugovora, nisu protiv dovođenja određenih kompanija, nego se trude da pomenuti javni interes brane. Mediji i javnost uskraćeni su za niz informacija, ovoga puta o Železari Smederevo, a čini se da je najnormalnije da Vlada koja za sebe tvrdi da je demokratska odgovori na pitanja koja su joj postavljena.

Kao i u drugim oblastima, Vučićev kabinet je nasledio različite prakse upravljanja državom iz perioda pre 2012. Sećamo se da je tajnih ugovora bilo i ranije: sa "Fijatom", "Gaspromom" ili onaj o izgradnji auto-puta Horgoš–Požega. Izgleda da je Vučić razumeo da je baš taj princip dobar i da ništa "važno ni veliko" ne može da se sprovede na regularan i transparentan način, mada je lično više puta ponavljao kako će njegova vlada raditi u javnom interesu i kako neće ponavljati greške prethodnika, koje su skupo koštale Srbiju. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

BOLJETINAC NA ZASTAVI VELIKE ALBANIJE: Fudbalska utakmica Srbija –Albanija
Foto: Betaphoto

Od mita do provokacije

Isa Boljetini je za Albance simbol borbe protiv Turske, Srbije i Crne Gore i, kao takav, heroj Kosova, dok srpski mediji navode da je reč o istorijskom neprijatelju. Ko je zapravo bio taj čovek i kakvo je bilo njegovo vreme

Politička hemija ovih prostora je takva da je izmeštanje posmrtnih ostataka albanskog nacionalnog borca Ise Boljetinija u njegovo rodno selo na severu Kosova, baš sada, kako kažu naši mediji, i to tik uz srpski manastir Sokolica – odjeknulo kao još jedna drska provokacija albansko-kosovskih vlasti. Posle one beogradske sa dronom i zastavom na kojoj je takođe bio njegov lik.

Isa Boljetini (na srpskom Boljetinac) tako je skoro sto godina posle svoje smrti, uz najviše vojne počasti, sahranjen po drugi put, sada u dvorištu svoje kuće. Interesantno je da je sa srpske strane ovog puta sve prošlo mirno, bez incidenata, iako je reč o opštini sa ubedljivo većinskim srpskim stanovništvom Zvečan. Lista Srpska je ceo događaj ocenila kao provokaciju prema Srbima koji žive na severu Kosova. Najviše su pojedini ovdašnji mediji polivali hladnom vodom usnule srpske duhove nazivajući Boljetinca "koljačem" i "zakletim neprijateljem" Srba, te najvećim borcem za Veliku Albaniju. No, istorija se dalje od toga nije mnogo pitala.

VOJVODA I GERILAC

Isa Boljetini je simbol gerilske borbe protiv Turske, Srbije, Crne Gore, odmetnik, u staroj engleskoj štampi "albanski Robin Hud", za Albance heroj Kosova, po srpskim medijima uglavnom – istorijski neprijatelj. Rođen 1864. u selu Boljetin, na severu Kosova, po poreklu pripadao albanskom plemenu Šalja. Živeo 52 godine, imao devet sinova i pet kćeri, a podatak kojim se danas verifikuje njegovo "neprijateljstvo" jeste taj da se sa samo 14 godina pridružio Prizrenskoj ligi, albanskoj političkoj organizaciji koja se borila za albansku autonomiju i ujedinjenje svih Albanaca.

Ono o čemu se ne govori jeste da je Isa Boljetinac bio vojvoda manastira Sokolica, jer se njegova rodna kuća, u čijem dvorištu je nedavno sahranjen, nalazi u neposrednoj blizini. O tome kakav je položaj i ugled Boljetinac imao u to vreme kazuju mnogi zapisi. Tako u knjizi *Srbi i Albanci kroz vekove* (Samizdat B92, 2000) autora Petrita Imamija, profesora na FDU i istraživača političkih i kulturnih odnosa između ova dva naroda u prošlosti, stoji beleška: "Kada su 1894. u Prištinu doputovali istoričar Ljuba Kovačević i arhitekta Andra Stefanović, članovi Srpske kraljevske akademije nauka, radi proučavanja srpskih crkava i manastira na Kosovu i Metohiji, Branislav Nušić se s njima uputio pravo kod Ise Boljetinca, koji je kao odmetnik gospodario tim krajevima, pošto turska vlast nije mogla da im garantuje sigurnost. S njim su se sastali u manastiru Sokolica, kod Mitrovice, koju je 'od svake napasti branila' njegova porodica, jer je Isa bio vojvoda tog manastira. Polaskan dolaskom tih gostiju, obećao im je da im neće 'dlaka s glave pasti'."

O manastiru Sokolica pisao je i Todor Stanković, srpski konzul u Prištini. U *Putnim beleškama po Staroj Srbiji 1871–1898.* (1910), on kaže: "Kako se ovaj manastir nalazio između arnautskih sela (...) to bi se on mušno mogao održati da, po kazivanju mnogih, nisu kako manastir tako i manastirske goste čuvali i od svake napasti branili Ahmed i Isa braća Ademovići Arnautaši iz Boljetina (čuveni Isa Boljetinac), čije su kuće prvog na 800, a drugog na 100 metara daljine od samog manastira." U svojoj depeši iz 1899. srpski konzul u Prištini Svetislav Simić takođe govori o Boljetincu: "Nijedan Srbin nije pao od njegove puške, a dokle je zasezala vlast njegove martine, raja je bila potpuno slobodna od zuluma." Pisac Rastko Petrović je 1924. zabeležio šta je čuo o Isi dok je ovaj gospodario Kosovom: "Priča se da su u to doba naši seljani, u vreme

NA OKUPU: Isa Boljetinac (prvi zdesna) sa albanskim saborcima i Aleksandar Vučić sa Iljirom Metom, predsednikom albanskog parlamenta, ispred slike na kojoj je Boljetinac

Foto: FoNet

Osnivanje države Albanije

Kada je predsedavajući Londonske konferencije, 1913, i ujedno ministar spoljnih poslova Velike Britanije Edvard Grej ispratio Isu do garderobe, gde je ovaj morao da ostavi kuburu koju je držao zadenutu o pojas, našalio se: "Generale, sutra novine mogu da pišu da je Isa, koga Mahmur Šefćet-paša nije mogao da razoruža, položio oružje u Londonu." Na to mu je Isa uzvratio: "Ne, ni u Londonu!", i iz jednog džepa izvukao pištolj koji je sve vreme imao kod sebe.

manastirske slave, mogli ići njoj u ponoći, nenaoružani, sa tepsijama zlatnih dukata na glavi, a da ih niko ne napadne."

POBUNJENIK I DIPLOMATA

Period posle 1900. sve više je bio markiran nacionalnim tenzijama, teritorijalnim širenjima, međunarodnim uticajima. Na vest da se tamošnjem srpskom stanovništvu tajno dotura oružje iz Srbije, Albanci su samoinicijativno počeli da pretresaju srpske kuće. Takav jedan pretres organizovao je i Isa Boljetini 1901. u Ibarskom Kolašinu. Iako je među Srbima uživao ugled zaštitnika, kada su njegovi ljudi pronašli izvesnu količinu oružja, izbatinali su Srbe i od tog trenutka, smatra se, srpska štampa o njemu počinje da piše kao o srpskom zlotvoru.

Ime Boljetinca upleteno je i u ubistvo ruskog konzula Ščerbina u Mitrovici, 1903, što je doživljeno "kao nacionalna nesreća za sve Srbe na Kosmetu". Po tekstu iz "Politike", iz 2013, "od samog dolaska Ščerbina u Kosovsku Mitrovicu, u Rusiju su odlazili izveštaji o neprekidnom arbanaškom teroru, o stradanju Srba, ubistvima, silovanjima, pljačkama i paljevini srpske imovine uz naglasak da bez nasilja ne mogu da prođu ni pogrebne srpske povorke. Zbog toga je na sebe navukao veliku mržnju Arbanasa". Albanski pobunjenici, prema drugim izvorima, hteli su silom da proteraju tog "još jednog" ruskog konzula i da sačuvaju teritoriju. Pri zavođenju reda tokom pobune, turska vojska je ubila preko 200 Albanaca. Sutradan je Ščerbin bio smrtno ranjen, a ubica poslat na izdržavanje doživotne robije u Tripolis. Pošto je ubici prethodno brat stradao od turskog topovskog đuleta, na osvetu ga je navodno nagovorio Isa Boljetini, jer je upravo Ščerbin zahtevao od Šemsi-paše da se protiv albanskih pobunjenika upotrebe topovi.

Isa je deportovan 1903. u Carigrad i bio primoran da tamo ostane sve do 1906. godine, kada mu je dozvoljeno da se vrati na Kosovo. Crnogorski đeneral-ađutant, Mitar Martinović, u knjizi *Ratne godine 1912–1916.* ovako je opisao tadašnje događaje: "U dva vilajeta: Kosovskom i Skadarskom, između Arnauta i mladoturaka nastao je pravi rat. (...) Nakon junačkog otpora Arnauta protiv mladoturaka od nekoliko mjeseci, pod pritiskom jače sile, veliki broj Arnauta i muslimana, morao je emigrirati u Crnu Goru." Navodi se brojka od 20.000 emigranata i izbeglica, među kojima su bili i vođe Isa Boljetini i Bajram Curi. U to vreme albanski pobunjenici su uživali punu podršku crnogorskog kralja Nikole.

Kada je 1911. pozorišna trupa iz Beča »

Odlomak iz romana Milovana Đilasa *Besudna zemlja*

Ubistvo Ise Boljetinca

"Dakle, za neke sve najbolje, za neke druge sve najgore, sredine kako dolikuje nema, albanski prvak, pripada nekom drugom vremenu, jučerašnjem svetu. Agent srpske vlade, miljenik kralja Nikole, pa kralja Aleksandra, pljačkao i od pljačke se branio u vreme kada je pljačka bila privredna grana. (...) I u tom času opšteg sloma (Crna Gora je kapitulirala, Prvi svetski rat, kralj Nikola napustio zemlju, vlada izdala deklaraciju da vojska više ne postoji, da postoji samo narod, kako to već vlade rade), očaja i rasula, na Podgoricu je nasrnuo glasoviti arbanaški junak Iso Boljetinac. (...) U trenutku sloma, njega je ostavilo prijateljstvo prema knjazu i Crnoj Gori i htio je da iskoristi smutnju za sebe. (...) Iso nije mogao ni slutiti za četu mog oca, koja se nije rasturila kao ostala vojska. (...) Borba s ljudima iz Isovog bašibozuka nije dugo trajala, uprkos divlje hrabrosti koju su Arbanasi ispoljili. Udar je pogodio i njegove najodanije sljedbenike. Bili su pobijeni svi iz neposredne Isove pratnje, a ostali su se razbježali. Poginuo je i sam Iso Boljetinac. Ali se borio uporno i dugo, kad je preostao sam, na goloj cesti. Ranjen, podigao se na koljena i mada već slab da drži pušku, pucao je iz pištolja, da se bar zamijeni. Otac je pojurio ka njemu, a divlji Arbanas je naslonio pištolj na lijevu ruku. Ali nije stigao da okine, već ga je bio uzeo na nišan neki krilaš i on je pao. Otac je dotrčao. Iso ga je pogledao velikim i krvavim očima, rekao nešto na svom jeziku što otac nije razumio i izdahnuo. Otac je uzeo njegov veliki pištolj mauzer, drške izlivene u srmu, čuvajući ga kao najdražu uspomenu. Nije čudno što smo mi, djeca, žalili Isa Boljetinca. Žalio ga je i otac, iako se ponosio što ga je baš on pogubio, nekom posebnom žalošću, koja je više bila divljenje prema neustrašivom junaku divlje Arbanije koji se bori sam do kraja, na pustom polju i na praznom drumu, ni moleći ni praštajući, uspravno i bez zaklona. I u našoj žalosti bilo je baš toga divljenja. Više no ičeg drugog."

došla na Kosovo da na livadi, pored železničke stanice u Ferizoviću (kasnije Uroševac), izvede operetu *Vesela udovica*, u kojoj se na otvoren način ismevaju Crnogorci, posebno knjaz Danilo, njeno izvođenje sprečio je ko drugi nego Isa Boljetini. "Cetinjski vjesnik" je tada pisao da je on "poznat kao zaštitnik hrišćanske raje, koju je svakom prilikom branio kako protivu nasilja turskih vlasti, tako i protivu svojih jednovjernika. S toga uzroka je mnogima trn u oku".

POP, APIS I DRUGI

U knjizi *Život Srba na Kosovu 1812–1912*, Vićentije Popović piše da je Vlada Srbije početkom 1912. naložila svom konzulu u Prištini Milanu Miloševiću da "kako zna Isu Boljetinca smakne". Ovaj se obratio ruskom konzulu u Mitrovici, Tuholki, s molbom da on preuzme stvar, jer bi bilo nezgodno da Isu ubiju njegovi "prijatelji Srbi". Taj posao Tuholka je poverio popu Anđelku, koji je bio "đavo čovek, vičan svemu". Pop Anđelko, pak, "nađe nekog Arnautina iz Drenice i pogodi se s njim... da ubije Isu". Ali, iz Srbije ubrzo stigne depeša da se Isa ne ubija. Sad je pop Anđelko morao brže bolje da odjuri do Ise i da ga upozori da je austrijski konzul potplatio tog Albanca da ga ubije. Kada su "plaćenika" Isini ljudi ubrzo ubili, "pop Anđelku je tad laknulo na duši".

U dužem članku "Na izviđanju među Arnautima", koji je M. Zavađil objavio u "Politici" 22. oktobra 1922, navodi se da je sa Isom, "onda moćnog i sultanu neposlušnog", razgovarala "srpska delegacija" na platou ispred njegove kuće u selu Boljetin. "Isa Boljetinac, čovek srednjih godina, lepo razvijen, jakih kostiju, suvonjav, mrke masti dočekao nas je ljubazno i prijateljski. Činio je utisak čoveka jake volje, koji je svesan svojih vrednosti. Posle pozdrava i saopštenja da mu donosimo pozdrav od srpskih 'glavara', razgovor je ubrzo prešao na predmet, koji nas je tu doveo. To je išlo u toliko lakše, što je Bogdan Radenković bio stari poznanik i komšija Isin." On je s njim najviše i razgovarao, navodeći da Carigrad optužuje "da smo mi Arnaute naoružali i za svu muku, što je sa vama imaju, oni nas krive. Pa, eto, Iso, dođosmo do tebe da se vidimo, da čujemo šta ti o tome misliš? Jer, posle ljutnje oni iz Carigrada, mogu i udariti na Srbiju." Apis je dodao: "Mi smo vas Arnaute a posebno tebe, pošteno pomogli u vašoj borbi protivu Turaka, pa eto dočekasmo da nam sad Turci prete." Isa im je odgovorio: "Mislim da Turci na vas neće udariti. Ali može ono drugo biti, da vi na Turke navalite. Ali svejedno, kako bilo da bilo, hoću vam ovo reći: udare li Turci na Srbiju, ni ja ni moji Arnauti uz Turke biti nećemo a da li ćemo biti sa vama, e, to vam ne umem reći."

U PODGORICI OD 1916. DO 1998: Razbijena grobna ploča Ise Boljetinca

POGIBIJA

Isa Boljetini je do kraja života ratovao. Učestvovao je i u odbrani Skadra od crnogorske vojske, grada koji je pripao Albaniji, i tu se teško razboleo, a da ne bi pao u ruke osvajačima zatražio je zaštitu kod francuskog konzula. Zajedno su krenuli na Cetinje, ali je tamo ubrzo bio uhapšen u hotelu i odmah interniran prvo u Nikšić, a zatim u Podgoricu. Uoči samog ulaska austrougarske vojske i usred rasula u Podgorici, ubijen je sa dva svoja sina, dva unuka, zetom, bratancem i dva odana saborca na mostu reke Morače 23. januara 1916. od strane crnogorskih žandarma, jer se posumnjalo da je navodno pošao u susret austrougarskoj vojsci. Istoričar Bogumil Hrabak navodi da se njegovo ubistvo desilo "u gužvi koju je izazvao svojim pretnjama da će u gradu preuzeti vlast".

Isa je sahranjen 1916. u Podgorici, ali pošto je njegov grob oskrnavljen 1998, aktivisti Demokratskog saveza Kosova Ibrahima Rugove su u tajnosti preneli posmrtne ostatke u Kosovsku Mitrovicu. Namera je bila da posle 1999, uz sve počasti, bude sahranjen u selu Boljetin, ali zbog straha od reakcije većinskog srpskog stanovništva međunarodne mirovne snage to nisu dozvoljavale. Tako je bilo sve do ove godine. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

TEOFIL PANČIĆ

Ljuša, poslednji čuvar klanca

Poslednje večeri Sterijinog pozorja, naravno, dodeljivane su nagrade. Među ostalima, i Sterijina nagrada za životno delo. Dobio ju je, meždu pročim, Ljubiša Ristić. Sedeo sam u publici, treći red otprilike; tzv. Ljuša najedared je izronio negde s desne strane, popeo se na pozornicu i krenuo ka uručivaču nagrada, direktoru SP Mikiju Radonjiću, praćen frenetičnim aplauzom. Levo, desno i ispred mene: bezbroj pari ruku, energično klap-klap-klap, bez primećenog izuzetka. Pogledao sam onda u svoje ruke: mirovale su, razdvojene, na naslonima mog sedišta. Aplauz je trajao i trajao, bilo je i cilika oduševljenja, srećni dobitnik rekao je nekoliko dirljivih prigodnih reči, čak vrlo lepih, o odsutnom i bolesnom Đuzi. Pomislio sam da bih možda ipak trebalo da klapnem poneki put, red je, ali rukama nije padalo na pamet sa se pokrenu – okej, da ne mistifikujemo: meni (ipak) nije padalo na pamet da ih pokrenem.

Da stvar bude čudnija, držim da je Ristić nagradu za životno delo dobio sasvim zasluženo. Kako bi to moglo biti sporno? Pa ipak, neka nagradu dobije, zaslužio je, ali moj aplauz – neće. Nije da je to neka bitna stvar (mislim, moj aplauz), ali kakva je da je, i to se mora zaraditi. No, ono što mi je odavanje počasti značajnom reditelju posve onemogućilo najverovatnije nije toliko on "njim samim", koliko stanovita prenaglašenost, izvestan *simbolički višak* koji se u onom aplauzu dao osetiti, višak koji bi bio još za jedan mikron izraženiji da sam komandovao svojim šakama da ga podrže.

Hoću reći ovo: nemoguće je, neukusno je, nedopustivo je na bilo koji način sudelovati u daljem širenju čaršijske besmislice kako je ova javnost, ova zemlja, ova kultura, ili ko i šta već, *nešto dužna* Ljubiši Ristiću, kako se o njega nešto silno ogrešila, pa sad ovim pomalo okasnelim slavljenjem pokušava da oplati bar deo tog moralnog duga. Taj višak, lako čitljiv u onakvom aplauzu, bio je nepodnošljiv, jer je baziran na odvratnoj, podloj, huljskoj laži; i to ne izolovanoj, nego delu jednog šireg "revizionističkog" paketa.

U stvarnosti, naime, te se večeri dešavalo nešto sasvim drugačije: pred nama je na sceni stajao čovek koji nam je oprostio što nas je tukao. I bio je s razlogom presrećan, videvši nas u šta smo se pretvorili, videvši koliko smo srećni zbog te njegove dobrote, koju bezbeli nismo ni zaslužili. E, *tome* ja nisam mogao da aplaudiram. A *Misi u A-molu* ili *Oslobođenju Skoplja* aplaudirao sam za vakta, i taj aplauz nikada nije utihnuo.

Elem, delom stvarni, delom tek tobožnji ostrakizam (tačnije rečeno: umerena društvena marginalizacija) kojem je Ristić bio podvrgnut nakon 2000. godine bio je prilično prirodna posledica onoga što je, i kako, i s kim radio, i niko drugi na njegovom mestu ne bi prošao bitno bolje. E sad, je li bilo nekih manje darovitih umetnika koji su na tome kolateralno profitirali? Možda, čak verovatno, toga uvek ima. Ali to ne ukida početnu situaciju koja je do toga dovela. Ljubiša Ristić se sam, sopstvenom voljom i ponašanjem odraslog čoveka, isključio iz svakog boljeg društva, i to je tako, tu nikakvo retroaktivno ironisanje ne pomaže. Njegovo je pravo bilo da tako učini, ali isto tako: pravo onih kojima se to gadilo bilo je da njegov javni angažman proglase za nehigijensku stvar. Pa, još nisu – ni po Srbiji ni po "regiji" – ljudski ni sahranjene i popisane žrtve njegovih *parteigenossen*! Da je bar bio pošteni nacionalist, čovek bi još i razumeo njegov angažman iz devedesetih – bio bi nakaradan, ali bar dosledan, ne bi vređao našu inteligenciju. Kako, međutim, neko ko je dojadio bogu i narodu pozivanjem na to da je "levičar i Jugosloven" može da objasni svoju prilično doslednu ćutnju iz ranih devedesetih, a onda angažman u tzv. Julu? Pa, nije

Javno prenemaganje oko neke misteriozne "nepravde" koju je društvo učinilo prema Ljubiši Ristiću naprosto je drska, besramna, huljska laž

valjda da postoji iko ko uistinu misli da jedan vrhunski intelektualac nije bio u stanju da za sve te godine shvati šta je ta Milošević-markovićevska kamarila, u bilo kojoj svojoj inkarnaciji? Pa nismo ga valjda važni Dušan Jovanović ili nevažni ja tukli po ušima da se bruka, i da u bruci istrajava? Pri tome, sudelovanje u takvim suštinski zločinačkim organizacijama nije neka privatna bruka, nego je nešto što direktno povređuje, ponižava i simbolički poništava druge ljude. I sad još valjda svi treba da stanemo u špalir da mu se puvinjavamo ako smo ga popreko pogledali? Hvala, ali – ne, hvala.

I nakon svega, u nedeljnoj se Politici tzv. Ljuša ibreti i prenemaže preko cele strane, nabraja sve prijatelje koji su ga ko biva izneverili tako što ga nisu podržali u besramnoj ludoriji ili su se usudili da uopšte javno primete tu besramnu ludoriju, i nabraja silne druge stvari kojima smo se manje više "svi mi" ogrešili o Njegovo Isprazno Veličanstvo. U pauzama narcisitičkog vajkanja, podastire nam svoje analitičke dosege o svetu i kosmosu dostojne mudrovanja nekog taksiste koji čekanje na mušterije prekraćuje čitanjem vrhunskih ekspertiza iz Trećeg uva. Najviše me se dojmilo ono da se sve ovo kroz šta ova nesrećna zemlja prolazi zapravo dešava zato što zli Ameri hoće da ostvare kontrolu nad Bagrdanskim klancem. Nad čim?! Nije moguće da ne znate. Nedavno sam, inače, prošao onuda, na putu za Skoplje. Naizgled, sve je u redu s tim Bagrdanskim m. f. klancem, ali tzv. Ljuša sigurno vidi dalje i dublje. Taj bivši umetnik, ta patetična, isprazna figura, taj *ekavski Kusturica*. Sam pao, sam se razbio, i iza toga nema baš ničega, tek nutrina praznine za koju mu niko, niko, niko drugi nije ni mrvicu kriv. ¶

Nepresušni izvor sa greškom

Ne tako davno, u prethodnoj deceniji, voda je u Srbiji smatrana nesumnjivim resursom. Stručnjaci sa instituta kao što je "Jaroslav Černi" i dalje kažu da je Srbija relativno bogata vodom, ali da su problem obrada voda i cena njihove prerade

Pančevo

Hlorisani grad

Pančevo, prijatni južnobanatski grad na Tamišu, otrovan je u svim agregatnim stanjima – pored tla, vazduh je tradicionalno zagađen zbog petrohemijske industrije, a odskora je postalo jasno da ni voda nije za piće, a ni za kuvanje. Drama sa vodom počela je sredinom aprila kad su lokalni mediji, Televzija Pančevo i list "Pančevac", preneli obaveštenje da voda iz gradskog vodovoda sadrži previsoku koncentraciju hlora. Gradonačelnik Pavle Radanov je zatražio pomoć republičkih organa da se dobave cisterne sa vodom, a iz JKP-a Vodovod i kanalizacija su saopštili da su koncentracije hlora povećane zbog pojave mikroorganizama.

Protivrečne informacije o tome kad je i koliko dugo voda bila neispravna, da li je to skrivano od marta meseca i da li u vodi osim hlora ima i amonijaka, poljuljale su poverenje u ponašanje čelnika vodovoda i stvorile razne političke tenzije u gradu. No, direktorka Vodovoda, Milica Radovanović, nije podnela ostavku. Vesti o vodi su otišle u drugi plan, mreža je isprana, a hlor je navodno iščezao. Ali većina Pančevaca nije ponovo počela da pije vodu. U svim supermarketima su zadržane palete na kojima su izloženi baloni vode od 5 i više litara u ogromnim količinama, a flaširana voda je zabeležila istorijsku prodaju u Pančevu.

I onda je, na Dan zaštite životne sredine, 5. juna, stigla nova vest da je voda neispravna. Zavod za javno zdravlje Pančeva izmerio je prošle nedelje izuzetno visoke koncentracije hemijskog jedinjenja trihalometana koje nastaju zbog preteranog hlorisanja vode. To je značilo da se voda mora zabraniti i za piće i za kuvanje. Na ulicama su se pojavile nove cisterne. Za većinu Pančevaca zabrana vode za piće nije predstavljala problem, budući da su se mnogi prestrojili na vodu iz prodavnica, ali zabrana korišćenja vode za kuvanje se pokazala vrlo neugodnom za mnoge. Pred cisternama su se stvorili redovi, a ogorčenje je poraslo u celom gradu.

Pokazaće se da su tenzije na lokalnoj političkoj sceni postale tolike da im ni hlor nije mogao ništa. Rezultati merenja trihalometana u beogradskom zavodu razlikovali su se od onih u pančevačkom, a kad je superanaliza sa Instituta "Batut" pokazala da ove supstance više nema u gradskoj vodi, otvoreno se govorilo o političkoj nameštaljci sa idejom da se pokidaju odnosi između DS i SNS kadrova koji dele vlast u gradu, pa i u komunalnim preduzećima. Prva je ostavku podnela direktorka vodovoda. Nakon nje ostavku je podneo i gradonačelnik Pavle Radanov, a gradska vlast se praktično srušila sa ovom vodenom aferom. Pančevo sada čeka izbor novog gradonačelnika.

S. BUBNJEVIĆ

"Voda je od 10 do 14 časova otrovna u Pančevu i Ćupriji, a od 17 do 22 sata u Užicu i Zrenjaninu." Ova uzgredna servisna vest nalikuje na detalj iz atmosfere kakvog sajber-pank romana sa lokalnom komponentom, ali smeštenog u mračnu budućnost gde su prirodni resursi potpuno iscrpljeni ili upropašteni. Ipak, poslednjih nekoliko nedelja u Srbiji nagovestilo je da za ovakve vesti više nije neophodno puno mašte, niti da je pomenuta katastrofična budućnost daleko. Naime, nakon

Korektivne mere

Posle sedam dana vodosnabdevanje je stabilizovano, a odmah zatim i normalizovano. Na to mu, plus "korektivne mere", izađe epilog višednevnih problema Valjeva sa vodom.

Valjevo, kao što poznato, nikada, ili skoro nikada, nije imalo problema sa vodosnabdevanjem, naročito sa kvalitetom vode. Otkad znaju, Valjevci piju "najbolju i najkvalitetniju vodu". Ne bez zašto, snabdevanje je iz prirodnog izvora Paklje i reke Gradac, za koju se veli da najčistija u Evropi. Da se doda da je valjevski kraj poznat i po nekoliko fabrika vode: "Vujić" voda, rajkovačka "Raj" voda, mionička "Gala", vrujačka "Voda voda"...

No, i međutim, tačno 9. juna, došlo je do restrikcije uzrokovane rekonstrukcijom mreže. Više delova grada, takoreći iznenada i bez najave, naročito periferija i više kote, ostalo je bez vode. To uzelo da bude i po 48 sati neprekidno, izračunato da bez vode 21.000 stanovnika, što je izazvalo javni revolt i nezadovoljstvo. Građanima ne bilo jasno, otkud sad to, a naročito ne bilo jasno opozicionoj Srpskoj naprednoj stranci.

U Vodovodu, gde direktor Đorđe Pavlović, mladi SPS gospodin, kome to takoreći prvo radno mesto, poručeno da moralo je tako biti, izvorište sirove vode Paklje isključeno sa mreže zbog radova na rekonstrukciji. U nekoliko navrata podrobnije objašnjeno da su veliki gubici u mreži, negde i 50 posto, da rekonstrukcija nije rađena 30 godina, da zamenjeno pet ventila, šest vazdušnih, cevi koje su popucale... Rečeno i da je sve neminovno, košta 308.000 evra, pare iz evropskih fondova. Još rečeno da izvorište iz reke Gradac daje samo 260 litara u sekundi, potrebe grada 400 litara, te da ne bi bilo problema, niti će ih biti, da je završena akumulacija "Rovni", koja bi davala 1900 litara u sekundi.

Kako građani i SNS bili mnogo nezadovoljni – bez vode ostala i Istraživačka stanica Petnica, stara gradska čaršija Tešnjar na desnoj obali Kolubare – iz gradske uprave poručili da će, ako je bilo propusta, biti preduzete korektivne mere, te da građani nisu adekvatno obavešteni pre početka radova, "pa javnost i gradsko rukovodstvo nisu dobili jasnu sliku o razmerama restrikcije". Podvučeno da "radovi na rekonstrukciji nisu proizvod zle namere, kako bi se dokazala neophodnost akumulacije 'Rovni', kao što pojedini tvrde"...

I to trajalo, sedam dana, dok se nije stabilizovalo i normalizovalo. Da bi sve bilo odgovorno, smenjen tehnički direktor

Foto: wikipedia.org

vodovoda Slobodan Živanović. Direktor Đorđe Pavlović, koji otišo na zasluženi odmor, kako javnost obavestio Prvi VA socijalista, neće biti smenjen, on će "snositi konsekvence".

Kad se kod vode, da se kaže da akumulacija "Rovni", koja uzvodno od Valjeva, na reci Jablanici – preko 20 godina primer neimarstva, potrošeno preko 80 miliona dolara – treba da počne sa punjenjem. Time će, kako kazuje elaborat, dobiti vodu svi od Valjeva do Obrenovca.

Ali, i ovde ima međutim, ima onih koji vele da je Akumulacija drugo ime za propast. Na tu temu, uz druge, proslavio se i SNS VD direktora Zavoda za zaštitu spomenika Valjevo, imena Nemanja Radojičić, koji pre godinicu-dve stručno izjavio da neće dati saglasnost na projekat zaštite i konzervacije crkva Valjevska Gračanica, koju akumulacija treba potopi, jer ako crkva bude potopljena, on neće piti tu vodu, jerbo će ona biti sačinjena od ceđi iz grobova naših predaka i dva sloja fresaka iz 15. veka...

Tačno za utorak 23. jun, na ovu temu, u Valjevu zakazan Veliki protest i šetnja naroda, koji predvodi raščinjeni monah Antonije. Organizatori, preko letka, pitaju: "Da li nam je zafalilo ustajale vode sa Rovni, koja potapa Crkvu svetinju i uništava sve izvorske vode?" Govornici štampani, prota Žarko Gavrilović, književnici i publicisti Vladimir Dimitrijević, Rajko Đurđević i Milan Milinković, predsednik Ekološkog pokreta Srbije Nikola Aleksić, kozački ataman Vojislav Milošević...

D. TODOROVIĆ

prošlogodišnje januarske drame sa kvalitetom vode u Užicu, kada se u rešavanje trovanja gradskog vodovoda cijanobakterijama uključila i Vlada, a potom i Vojska Srbije, ovog proleća problemi sa vodosnabedvanjem su se proširili na veći broj gradova u zemlji. Vesti o otrovnoj vodi za piće još uvek nisu postale servisne poput izveštaja o UV indeksu ili temperaturi, ali su prečesto u udarnim naslovima informativnih TV emisija i štampe. Gradovi sa vodom koja nije za piće, za nužno snabdevanje koriste cisterne svojih komunalnih službi, ali ih pozajmljuju i od MUP-a, vatrogasnih brigada i vojske. Da li će nam uskoro na nacionalnom nivou manjkati cisterni za vodu?

U poslednjoj vesti, od ove nedelje, Zavod za javno zdravlje u Ćupriji pronašao je povećan broj koliformnih bakterija u uzorcima vode iz gradskog vodovoda u Rekovcu. Na osnovu uzoraka uzetih u jednoj policijskoj stanici, zgradi javnog komunalnog preduzeća i poljoprivrednoj školi, voda je proglašena neispravnom. Rekovac je i prošle godine u aprilu i decembru imao problema sa zdravstvenom ispravnošću vode iz ovog vodovoda, kada je voda bila zabranjena za piće i pripremanje hrane, ali tada "zbog fizičko-hemijske neispravnosti", dok je sada reč o napadu bakterija. To se tehnički rešava takozvanom kontinuiranom dezinfekcijom, odnosno pojačanim hlorisanjem. Nakon toga se vodovodna mreža ispira i ponavlja se uzorkovanje.

Na vodi, a bez vode

Foto: Marko Rupena

Stanovnici Smederevske Palanke, opštine koja se nalazi 80 km južno od Beograda i kroz koju protiču dve reke – Jasenica i Kubršnica, godinama su suočeni sa problemom vodosnabdevanja. Tokom leta, zbog povećane potrošnje, vode ima samo po nekoliko sati u toku dana, kažu meštani. Trenutno su na snazi dnevne restrikcije (od 11 do 14 časova) i noćna isključenja (od ponoći do 5 časova), uz napomenu da je usled veće potrošnje moguće da česme i ranije budu suve. Razlog za to je smanjen dotok vode u rezervoare zbog radova na bunarima u Trnovču, selu u okolini Velike Plane, u kome se nalaze bunari za vodosnabdevanje Smederevske Palanke i Velike Plane. Iako se snabdevaju sa istih izvora, Velikoplanjani nemaju problema sa vodom.

Pre dve godine, kada je počela izgradnja nove fabrike vode u Trnovču, rečeno je da će do kraja 2015. godine dve opštine zajedničkim naporima rešiti višedecenijski problem redovnog snabdevanja vodom. Na konkursu, koji je u okviru IPA programa raspisala Evropska unija, Smederevska Palanka dobila je 11,5 miliona evra. To je bio najveći investicioni projekat ove vrste u 2013. godini. Iako je planirano da sve bude gotovo do kraja ove godine, radovi će biti produženi do maja 2016, kaže za "Vreme" Radoslav Milojičić Kena, predsednik opštine Smederevska Palanka: "Palanka ima problema sa vodom poslednjih trideset godina. Mi se snabdevamo vodom iz Trnovča, ali i iz sopstvenih kapaciteta. Kada ovaj projekat bude gotov, neće biti problema ni u gradu, a ni po selima."

Termini isključivanja vode poklapaju se sa "jeftinom strujom", pa se meštani žale i na to što ne mogu da je koriste za bojlere i veš-mašine. Uz to, iako su isključenja svakodnevna, dobijaju visoke račune za vodu: "Dođe mi račun po tri-četiri hiljade, a dnevno ne potrošim ni dva balona vode. Znaš kad ću da im platim", kaže jedan od meštana Palanke, dok drugi dodaje: "Nema vode, a vodomer samo obrće. Ako ostavim uveče prazan vodokotlić, po celu noć samo gruva. Lopovi, samo šalju račune. Kad vode ima, pritisak je slab, pa bojler teško može da radi."

Građani su, kažu, na ovakve situacije navikli: "Točimo vodu u buriće, kofe, grejemo flaše na suncu da se tuširamo, snalazimo se. Problem je i voda za piće, ko zna da li je, i kad je ima, ova sa česme ispravna."

Ovakva situacija sa svakodnevnim restrikcijama traje već nekoliko meseci. Predsednik opštine Milojičić 21. maja javno se izvinio meštanima zbog problema sa vodom i rekao da UNDP sumom od devet miliona dinara finansira izgradnju i revitalizaciju 10 novih bunara i pumpi. "Siguran sam da od 15. juna Smederevska Palanka više neće imati probleme u vodosnabdevanju. Već sada se rade bunari u Trnovču, i očekujem da za nekoliko dana imamo konstantno vodosnabdevanje", rekao je tada Milojičić medijima. Danas, 16. juna, kada se ovaj broj "Vremena" završava, restrikcije su nastavljene, a Milojičić za "Vreme" kaže da će revitalizacija biti završena za petnaestak dana i da restrikcija više neće biti.

Tokom prošlogodišnjih poplava, voda za piće dopremana je cisternama. Ove godine cisterni nema. K. STEVANOVIĆ

Ovakav scenario u prethodnim nedeljama iskusili su i drugi gradovi u Srbiji. U Pančevu je pojačano hlorisanje dovelo do opasno visoke koncentracije hlora u vodovodu, pa je pre mesec dana voda bila zabranjena za piće. Slučaj se brzo pretvorio u mučno, lokalno političko rasplitanje odgovornosti, građani su izgubili svako poverenje u gradsku vlast i vodovod, a uz zagađeni vazduh Pančevci su postali prepoznatljivi i po hlorisanoj vodi. Voda je pročišćena, mreža isprana i taman se počelo sve zaboravljati, kad je stigla nova vest o neispravnosti vode ne samo za piće već i za kuvanje. Priča je dobila otrovni epilog pre nedelju dana, kada je gradski Zavod za javno zdravlje u vodi uočio jedinjenje koje nastaje zbog preteranog hlorsanja (videti okvir).

Šta se događa sa vodom u Srbiji? Ne tako davno, zapravo u prethodnoj deceniji, voda je smatrana nesumnjivim resursom. Njen kvalitet, osim u par gradova, gotovo da nije dovođen u pitanje. Samo su građani preterano zabrinuti za zdravlje i borci protiv hlora nabavljali uređaje za kućno čišćenje vode. Polako je poverenje u domaću vodu splaslo, ali nije bilo sumnje da je Srbija bogata izvorištima i vodom, koja bi kao resurs mogla biti prednost na globalnom tržištu. Produkcija i potrošnja flaširane vode je rasla i to je praćeno opštim uverenjem da kad jednog dana stignu Arapi ili pak neki Evropljani sa manje sreće sa vodom, moraće mnogo da plaćaju naše vodno blago. Kao »

BORBA DO POSLEDNJE KAPI: Red ispred cisterne
Foto: Vreme

i sve neproverene priče, i ova se rastvorila u hlorisanoj vodi.

Mit o zdravoj vodi je uveliko raspršen, ali je na stolu malo ozbiljnije pitanje: da li je dovedeno u pitanje snabdevanje vodom širom Srbije? Stručnjaci sa instituta kao što je "Jaroslav Černi" i dalje kažu da je Srbija relativno bogata vodom, ali da je problem u obradi voda. Ponekad se kaže da ne postoji voda koja nije za piće, samo da je to pitanje cene njene prerade. U Srbiji je za proizvodnju jednog kubnog metra vode prosečno potrebno 1,5 evra. U ovu cenu je uračunato obezbeđivanje svih uslova za održivo funkcionisanje vodovodnih sistema, kao i odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda. Slična situacija je u regionu, dok je u razvijenim zemljama ta suma znatno veća. Pokazuje se, međutim, da je cena koju građani u Srbiji plaćaju po kubnom metru niža, a ako vodu shvatimo kao proizvod, logično je da za manje novca dobijamo niži kvalitet. Problemi koji su kao lavina pogodili više vodovoda u Srbiji izazvani su barem delom načinom finansiranja u sektoru voda u poslednjih 20 godina. Kad se to uzme u obzir, najviše zabrinjava što su svi vodovodni sistemi u Srbiji u sličnoj situaciji po pitanju održavanja i razvojnih investicija.

No, pored manjka investicija, slabe tačke su i način održavanja velikih sistema i njihova zaštita. U većini slučajeva vodovod preventivno reaguje na pojavu mikroorganizama, a potom se vodi bitka sa hemijom, odnosno hlorom. Uz sve to, zabrinjavaju i očigledno niži standardi. Na više instituta se može čuti da je Srbija svakako dorasla ovom tehnološkom zadatku, odnosno da ima znanja da probleme ove vrste reši na odgovarajući i svrsishodan način. No, deo problema je i u manjku javne kontrole. Mada javni zavodi za zdravlje beskompromisno obaveštavaju o stanju vode u Srbiji, nadležni u vodovodima su povremeno uhvaćeni u dvosmislenim prećutkivanjima. Vodu u međuvremenu, napadaju i modrozelene alge i koliformne bakterije, ali najveći je problem odnos prema zaštiti voda. Rečni tokovi zagađuju se iz industrijskih postrojenja metalima. Nažalost, mada postoji zakonska regulativa koja se ne sprovodi, trenutno su zaštićeni samo veliki tokovi, zahvaljujući saradnji kroz dunavske inicijative, ali su male reke i podzemni tokovi ugroženi. Ovakvo stanje je odavno istaknuto i u više evropskih izveštaja.

Klimatske promene donose novo opterećenje za vodoprivredu. Rast klimatskih ekstrema, suše i ekstremne padavine snažno opterećuju vodosnabdevanje. Sa druge strane, prostorna i vremenska raspodela vodnih resursa nije najsrećnija. U mnogim delovima Srbije, a pre svega u slivu Južne Morave, u Istočnoj Srbiji, Pomoravlju i Šumadiji postoje veliki deficiti za vodom i resursima pogodnim za vodosnabdevanje. Ovi delovi Srbije se opredeljuju za regionalne sisteme koji, kako se inženjerski kaže – uravnotežuju lokalne anomalije u raspoloživim resursima. Problemi postoje u pomenutom Užicu, ali i u Kruševcu. U ovom gradu su se, međutim, blagovremeno pripremili i prilagodili se rekonstrukcijom postrojenja. Pojava cijanobakterija u akumulacijama Gruža i Ćelije uobičajena je pojava, a problemi se uglavnom rešavaju na postrojenju. Za razliku od naselja u južnoj i centralnoj Srbiji, mesta u Vojvodini se snabdevaju iz dubokih izdani. Već niz godina, mnoga naselja imaju problem sa kvalitetom vode, kao u slučaju Zrenjanina gde voda sadrži previše arsena. Zapravo, ništa novo. U središtima gradova Srbije ovog juna uglavnom je nestabilno, sa previše nezaposlenih, premalo kiseonika i cisternama za vodu iza kojih se protežu dugi redovi. ¶

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Parkiraj i okupiraj

Ako popovi mogu da parkiraju automobile ispred Saborne crkve, zašto narodno-partijski poslanici, imenovanici, postavljenici i zaposlenici ne mogu ispred Skupštine

Po završetku redovnog prolećnog zasedanja Narodne skupštine, Odbor za administrativno-budžetska i mandatno-imunitetska pitanja doneo je (novu) Odluku o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine, s tim da se pod pojmom "zgrada" podrazumevaju dve zgrade – zgrada Narodne skupštine u Ulici kralja Milana i Dom Narodne skupštine na Pašićevom trgu. Ni u čemu bitnom se ova nova Odluka ne razlikuje od prethodnih, sem u jednoj takoreći sitnici: prostor oko zgrade Narodne skupštine ne može da se koristi za održavanje javnih skupova. Ta sitnica izazvala je zajedljive komentare tipa "a gde sad da se sedi na stiroporu", ali i "automobili mogu da se parkiraju, a građani ne mogu da se okupljaju".

Sa izvesnom docnjom, narodni poslanici Zoran Živković i Vladimir Pavićević podneli su Odboru predlog kojom bi ova "sitnica" bila izmenjena, da umesto "prostor oko Doma Narodne skupštine ne može da se koristi za održavanje javnih skupova" u odluci treba da piše "zabranjeno je parkiranje vozila na platou ispred Doma Narodne skupštine prema Bulevaru kralja Aleksandra". U obrazloženju se navodi da se ovom odredbom ograničava ustavno pravo građana da slobodno izražavaju svoju političku volju, da je prostor oko Narodne skupštine "najprimerenije mesto da građani održavaju javne skupove", da je "taj prostor i do sad korišćen za takve namene", da "to nije imalo nikakve negativne posledice po rad parlamenta", a da je plato o kome je reč "deo ambijentalne celine koja pripada ovom arhitektonskom dragulju i ne sme biti narušen parkiranim vozilima poslanika, gostiju i zaposlenih".

PISMO BEZ ODGOVORA

Inicijativu da se "sa tim" komunalnim neredom na najreprezentativnijem mestu konačno nešto i uradi, pokrenula je još pre nekoliko meseci grupa građana okupljena na Fejsbuk stranici "bitkazabeograd": identičnim pismima su se obratili predsednici Skupštine Maji Gojković, svim šefovima poslaničkih grupa, gradonačelniku Siniši Malom i Agenciji za borbu protiv korupcije, e da ih privole da se po ovom pitanju angažuju.

"Poštovana/i, za nepoverovati je da, kako vi tako i vaši saradnici, iz dana u dan ne primećujete permanentno ruženje Beograda koje sprovode poslanici koji divljački svojim automobilima pokušavaju da uđu, pretpostavljamo, u hol Narodne skupštine. Uz napomenu da takve slike nije moguće videti ispred parlamenata zemalja Evropske unije u koju smo se zaputili, pretpostavljamo da ćete problem rešiti na zadovoljstvo ne malog broja Beograđana i u najkraćem roku", piše u pismu, uz natuknicu da poslanici možda ne znaju, ali u blizini parlamenta postoji više javnih garaža – više nego dovoljno za civilizovano ponašanje.

GUSTO PAKOVANJE: Automobili ispred Doma Narodne skupštine
Foto: Marko Rupena

Prema još važećoj Odluci o korišćenju prostora za parkiranje vozila oko zgrade Narodne skupštine, koji je u februaru 2012. godine doneo ovaj isti odbor, doduše u drugom sastavu što i nije bitno, za parkiranje vozila poslanika, imenovanih i postavljenih lica u Narodnoj skupštini kao i vozila "vipovaca" predviđen je "prostor ispred Doma Narodne skupštine do Takovske ulice i deo uz živu ogradu do početka parkinga u Vlajkovićevoj ulici". Za zaposlenike je opredeljen prostor "ispred Doma Narodne skupštine do Vlajkovićeve ulice". Za sve njih važi opšte pravilo: vozila mogu da se parkiraju isključivo na "vidno obeleženim mestima" kojih, ruku na srce, nema, ne mesta, već linija po kojima bi se videlo gde to može da se parkira, a gde ne.

Upitan "šta sa tim", ne sa predlogom dvojice poslanika ili inicijative grupe građana (od toga po već ustaljenom redu i poretku ništa neće ni da bude), već šta sa u najmanju ruku nepristojnim parkiranjem automobila "gde god se kome ćefne" – na pešačkim stazama, ispod žbunja odmah pored stepeništa glavnog ulaza Doma podno "Konja vranih", pa i na travnjacima, Zoran Babić, šef poslaničke grupe SNS-a i predsednik pomenutog odbora, odgovorio je sa "tražimo najbolje rešenje, jer nikome nije namera da se nepropisnim parkiranjem narušava prostor oko zgrade Skupštine", ali i dodao da "treba naći rešenje koje neće praviti dodatne troškove, poput parkiranja u javnim garažama". Njegov stranački kolega Saša Maksimović pak istim povodom je izjavio da (u stvari) parking "okupiraju ljudi koji ne rade u Skupštini". Nije, dakle, reč o narodno-partijskim poslanicima, imenovanicima, postavljenicima i zaposlenicima, nego o "okupatorima" koji su, eto, našli pa zašli. ¶

ZORAN MAJDIN

Izbeglice u Evropi su vrh ledenog brega

Ne možete jesti zakone. Postoje hitne potrebe u situacijama kada ljudi stignu iscrpljeni i potrebni su im voda, hrana, smeštaj, dok ih policija ne registruje. Nekima je potrebna medicinska pomoć, mnogima je potrebna psihosocijalna pomoć, traumatizovani su

Svetski dan izbeglica 20. jun ove godine se obeležava u mnogo goroj situaciji nego 2014. godine. "Nažalost, u poslednjih 12 meseci broj izbeglica se strahovito povećao", kaže za "Vreme" Hans F. Šoder, šef predstavništva UNHCR-a (Visoki komesarijat Ujedinjenih nacija za izbeglice) u Srbiji. "Kada pogledamo trenutne brojke od 59,5 miliona prisilno raseljenih lica širom sveta, u odnosu na 51,2 miliona, koliko je bilo na početku 2014, vidimo da je reč o povećanju za 16 odsto. Veliki deo toga je posledica rata u Siriji i na drugim mestima. Zemlje susedi Sirije, poput Turske, Libana i Jordana, primile su veliki broj izbeglica i velikodušno im pružile zaštitu i pomoć. Sada mnogo njih nastavlja svoj put, jer su apsorpcioni kapaciteti u neposrednom susedstvu Sirije iskorišćeni do krajnjih granica. Sirija je postala najveći izvor i izbeglica i interno raseljenih lica (IRL) u svetu. Više od polovine stanovništva Sirije je pogođeno ratom, što je nezamisliva katastrofa. I ovde, u Evropi vidimo tu činjenicu, odmah pored nas, u gradovima, selima. U isto vreme, broj žarišta se ne smanjuje – Avganistan, Irak koji je ponovo nestabilan, još uvek postoji veliki broj izbeglica iz Somalije, Eritreje."

"VREME": Ta situacija je vidljiva i u Beogradu i nekim drugim gradovima u Srbiji, gde je u poslednjih nekoliko meseci sve više migranata na ulicama. Ko su oni, odakle dolaze, kuda idu i na koji način ih sistem međunarodne zaštite prepoznaje?

HANS F. ŠODER: Da, u poslednje vreme sve je više izbeglica u Srbiji. Kažem "izbeglice" jer oni to jesu u najvećem delu. Više od polovine njih dolazi iz Sirije, potom iz Avganistana, Iraka, Eritreje, Somalije i drugih zemalja koje jesu "izvor izbeglica". Kad uđu u proceduru, kada im je status potvrđen, ustanovi se formalno da je reč o izbeglicama. U zemljama EU, procenat migranata iz Sirije koji su priznati kao izbeglice je iznad 90 odsto, tako da možemo pretpostaviti da izbeglice čine najveći broj migranata koji se nalaze ovde. Izbeglice ne postaju izbeglice onda kada ih vlade ili UNHCR priznaju kao takve, već onda kada napuštaju svoje zemlje i kad su ispunjeni kriterijumi sadržani u definiciji. To su ljudi koji su pobegli iz užasne situacije u matičnoj zemlji i prešli dalek put pokušavajući da prežive i nađu zaštitu na nekom drugom mestu.

Svi smo takođe svedoci tragičnih događaja koji se dešavaju na Mediteranu, a to je jedna od ruta kojom se izbeglice kreću ka Evropi. Srbija se nalazi na drugoj ruti, takozvanoj ruti Zapadnog Balkana, kojom izbeglice dolaze uglavnom iz Turske, i preko Grčke, Makedonije, Srbije i Mađarske idu dalje u zemlje EU, gde imaju članove porodice i prijatelje koji ih čekaju. Broj izbeglica koje na taj način prolaze kroz Srbiju se znatno povećao. Vlasti su, samo tokom maja meseca, registrovale više od 9000 ljudi koji su izrazili nameru da traže azil u Srbiji. To nije sve, jer je možda isto toliko njih koji ne žele da se registruju u policiji. Ako pogledamo te brojke u Grčkoj, Mađarskoj i drugim zemljama, uočavamo trend u regionu.

UNHCR je radio istraživanja o profilima tih ljudi. Da li postoji razlika u odnosu na ranije talase izbeglica, da li je reč o najsiromašnijima ili sada migrira i "srednji sloj", u najvećem broju direktne žrtve ratnih trauma?

Teško je precizno reći, ali ono što možemo da kažemo jeste da postoji promena. Sada su velika većina njih izbeglice, možda 90 odsto, a ranije je možda bilo više ljudi koji su dolazili u Srbiju iz ekonomskih ili nekih drugih razloga. Ovo sada su izbeglice, ljudi koji su bili primorani da beže iz svojih zemalja da bi spasli svoje živote i ne mogu se u njih vratiti; ljudi u potrazi za sigurnošću i zaštitom, u Srbiji ili EU. Nažalost, mnogi od njih moraju da koriste krijumčare za prelazak granice jer nemaju papire, vize za legalan dolazak, neki od njih moraju da potroše ušteđevinu ili da pozajme novac. Zajedničko je svima da mogu da vam ispričaju užasavajuće priče o onome što su preživeli u svojoj zemlji, i te priče objašnjavaju zašto su oni ovde.

Zbog čega je važno da svi ti ljudi koji su na ulicama dobiju status izbeglica?

Zato što samo kada dobiju taj status imaju pristup svim pravima koja su im, kao izbeglicama, neophodna da bi preživeli. Na primer, izbeglica ne može biti ilegalni doseljenik. Kao izbeglica, možete prelaziti granice bez papira i ne smete biti zbog toga kažnjeni – to je deo međunarodnih i nacionalnih zakona o izbeglicama. Izbeglice uživaju određena prava i olakšice – globalno, u Evropi, u Srbiji, i to je veoma važno, jer oni ne samo da beže iz užasnih situacija, već su im potrebna sredstva da prežive sa svojim porodicama, ali i da obezbede budućnost, kao i poštovanje i dostojanstvo.

Potrebno je da imaju budućnost kako bi doprineli zemljama koje su ih prihvatile. Izbeglice su često osobe sa visokim kvalifikacijama – naročito među onima koji su izbegli iz Sirije ima mnogo visokokvalifikovanih osoba koje žele da pomognu ekonomiji i razvoju zemlje koja im pruža gostoprimstvo, a sa statusom izbeglice oni imaju priliku da to i urade. Kada jednom dobiju taj propisani status, dobiće i radnu dozvolu, pristup ka obrazovanju, kućnoj nezi i svim ostalim važnim oblastima.

Foto: M. Milenković

Mnogi od njih moraju da koriste krijumčare za prelazak granice jer nemaju papire, vize za legalan dolazak, neki od njih moraju da potroše ušteđevinu ili da pozajme novac. Zajedničko je svima da mogu da vam ispričaju užasavajuće priče o onome što su preživeli u svojoj zemlji, i te priče objašnjavaju zašto su oni ovde

Da li je UNHCR uradio nešto kako bi ti ljudi dobili izbeglički status u Srbiji?

Naravno. Za većinu njih Srbija je tranzitna zemlja, jer imaju porodicu, prijatelje i, možda, veće ekonomske mogućnosti u drugim evropskim zemljama. Ali oni koji žele da ostanu u Srbiji, imaju razloga da ostanu jer ovde imaju prijatelje, znaju jezik, mogu da apliciraju za azil. Srbija ima zakon o izbeglicama, ima procedure i UNHCR je odlučan da pomogne Srbiji u razvoju tih procedura, zakonskog okvira i valjane administracije za azil, koja će se baviti izbegličkim zahtevima. Srbija jeste priznala neke od izbeglica i nadamo se da će nastaviti to da radi.

Međutim, ovo će uticati tek na mali broj izbeglica, s obzirom da nema velikog priliva ljudi koji će želeti da ovde ostanu, ali za one koji to hoće i mogu, u interesu je Srbije da razvije sistem. Ovo je takođe važno i u kontekstu pridruživanja EU, jer je razvoj sistema azila usklađenog sa međunarodnim i evropskim standardima jedan od uslova za prijem u članstvo EU. Nastavićemo da pomažemo Vladi Srbije u unapređenju njenog azilnog sistema, ali trenutno je jednako važno da pomognemo vlastima, civilnom društvu, lokalnoj upravi i samim izbeglicama pružajući humanitarnu pomoć.

Ne možete jesti zakone. Trenutno, oko 200 ljudi stiže u Preševo svakoga dana i potrebni su im voda, hrana, smeštaj, dok ih policija ne registruje. Mnogi su iscrpljeni od višednevnog pešačenja, ako ne i višenedeljnog, iz Grčke preko Makedonije sve do Preševa. Nekima je potrebna medicinska pomoć, mnogima je potrebna psihosocijalna pomoć jer su traumatizovani. Prema tome, UNHCR je spreman da pomogne i sarađuje sa vlastima. UNHCR već pruža podršku Crvenom krstu koji pomaže lokalnim organima da zadovolje najosnovnije humanitarne potrebe izbeglica. Takođe, imamo mrežu partnera iz civilnog društva u celoj zemlji koji rade sa izbeglicama već decenijama i koji su veoma voljni da rade i sa ovom novom grupom izbeglica.

Izbeglicama su potrebne informacije jer mnogi ne znaju kakve su procedure i koji vidovi pomoći su im na raspolaganju u Srbiji. Pre dva dana sam razgovarao sa izbeglicama u Beogradu i pitali su me da li negde postoji kamp. Nisu znali da u Srbiji postoje prihvatni centri. Vlada vodi te centre u kojima tražioci azila mogu da dobiju smeštaj i hranu. Međutim, oni sa kojima sam ja pričao nisu to znali. Policiji su potrebni kapaciteti da može brzo da registruje izbeglice i uputi ih u prihvatne »

centre ili im obezbedi prevoz do tamo. UNHCR je zainteresovan da podrži osnaživanje postojećeg sistema da bi se izborio sa ovim porastom broja tražilaca azila i izbeglica. Postoji mnogo dobrih razloga za to. Jedan razlog su hitne humanitarne potrebe izbeglica. Niko ne želi da oni ovde u Srbiji pate u teškim humanitarnim okolnostima, onako kako mediji o tome izveštavaju iz drugih zemalja.

Situacija u Srbiji je još uvek bolja nego u nekim drugim zemljama regiona. Mi smo odlučni da radimo sa Vladom i civilnim društvom da tako i ostane. Izbeglice u Srbiji obično ne bivaju pritvarane, dostupna im je humanitarna pomoć. To je važno, da se pomogne i da postoji kontinuitet u tome, ali u isto vreme postoji potreba za međunarodnom pomoći, da stanovništvo razume da je ovo nešto što neće negativno uticati na građane Srbije. Naprotiv, uticaće pozitivno, ne treba da misle da se resursi oduzimaju od njih i daju izbeglicama. Srbija je veoma gostoljubiva prema izbeglicama, narod ovde razume šta to znači i do sada su izbeglice doživljavale dobrodošlicu. Verujemo da će tako i ostati, ukoliko ljudi budu razumeli situaciju u potpunosti.

Svi smo čitali užasne izveštaje o uključivanju organizovanog kriminala u krijumčarenje izbeglica ili trgovinu ljudima u nekim zemljama, da su izbeglice žrtve kidnapovanja, da ih zatvaraju protiv njihove volje kriminalci ili ih vlade šalju u pritvor. Najbolji način da sprečimo da se takve stvari dogode – da sprečimo ponovnu viktimizaciju izbeglica od strane krijumčara – jeste da vlade, civilno društvo i javnost uopšte zauzmu proaktivan stav i da im pomognu. Što pozitivnije društvo reaguje na izbeglice, to će manje prostora biti za krijumčare i kriminalce da eksploatišu njihovo stradanje.

Pomenuli ste da su ljudi u Srbiji gostoljubivi prema izbeglicama, verovatno i zbog iskustva iz ratova koji su se vodili na ovim prostorima. Ovde još uvek postoji veliki broj izbeglih i raseljenih iz jugoslovenskih ratova devedesetih godina. Kakve aktivnosti UNHCR ima u vezi sa tim ljudima?

Dok pokušavamo da budemo od pomoći sa novim izbeglicama, i dalje smo veoma aktivni i pokušavamo da pomognemo u izdržavanju i punoj integraciji "starih" izbeglica. Od 1992. godine samo u Srbiji smo za tu namenu potrošili više od 500 miliona evra i radujemo se zajedničkom uspešnom završetku tog posla u narednih nekoliko godina, zajedno sa Vladom i drugim donatorima. U Srbiji se sprovodi Regionalni program stambenog zbrinjavanja koji će obezbediti 16.780 najugroženijih izbegličkih porodica iz Hrvatske i Bosne kojima je još uvek potrebno rešenje u periodu 2015–2017. godine. Pre nekoliko dana smo sa gradonačelnikom Beograda, ambasadorom EU i komesarom za izbeglice posetili gradilište još jednog novog stambenog objekta, gde se gradi novih 45 stanova za izbeglice i interno raseljena lica. Napori se nastavljaju i nadamo se da će i međunarodni donatori takođe nastaviti da poklanjaju pažnju ovom problemu, da bi obezbedili trajna rešenja za ugrožene izbeglice i napokon zatvorili ovo poglavlje.

Imate li podatke koliko je raseljenih iz jugoslovenskih ratova u Srbiji?

Brojke koje mi koristimo su zvanične brojke vlasti. U Srbiji je registrovano 43.695 izbeglica. Najveći broj onih koji se nisu vratili ili preselili u treće zemlje su do sada postali građani Srbije, a ovih 43.695 je u vreme prebrojavanja još uvek imalo izbegličku legitimaciju. Mislim da ne postoje bitne pravne prepreke da oni takođe postanu građani Srbije, ali ono što je važnije jeste njihova ugroženost i ekonomski faktori – da li mogu da se sami izdržavaju i šta je potrebno za punu integraciju, socijalnu i ekonomsku, ne samo pravnu.

Kada govorimo o IRL, o ljudima koji su raseljeni sa Kosova, slična je situacija – njihov ukupan broj je iznad 200.000, ali onih koji su posebno ugroženi, kojima je još uvek potrebna pomoć bilo da se integrišu u Srbiji, bilo da se vrate, i dalje je 90.000. Od tog broja, oko 30.000 su Romi, Sinti ili Aškalije. Uključeni smo u mnoge projekte i sarađujemo sa međunarodnim i regionalnim organizacijama kako bismo pomogli Srbiji koliko god je to moguće, i kako bi sva interno raseljena lica koja to žele mogla biti integrisana i imati budućnost.

Mnogo se priča o velikom broju izbeglica koje se kreću ka Evropi. Kakva je situacija na drugim kontinentima, bilo je tragičnih vesti, na primer o egzodusu Rohindža iz Mjanmara u Maleziju, veliki broj ljudi ide prema Australiji, mnogo je izbeglica u Južnoj Americi. Da li UNHCR radi na svim tim područjima?

Pre nego što sam došao u Srbiju, bio sam na službi u Indiji, gde sam radio i sa Rohindža izbeglicama. Broj Rohindža koje brodovima beže iz Mjanmara u Maleziju veoma se povećao ovog proleća u poređenju sa prošlom godinom. Pored Azije, još uvek ima mnogo interno raseljenih i izbeglica u Africi i nekim zemljama Latinske Amerike. U ovom kontekstu važno je naglasiti da, iako izbeglice koje dolaze u Evropu dospevaju na naslovne strane ovdašnjih medija, većinu izbeglica u svetu – njih skoro 90 odsto – pomažu, primaju i zbrinjavaju zemlje u razvoju, zemlje koje su mnogo siromašnije od Srbije ili ostatka Evrope. Ono što vidimo ovde samo je vrh ledenog brega. ¶

MIRKO RUDIĆ
MOMIR TURUDIĆ

Fotografije: Marko Rupena

Da li treba prodati Telekom

O privatizaciji Telekoma, razlozima za i protiv toga, očekivanjima, potencijalnim kupcima razgovaralo se u dvadeset prvoj emisiji "Zumiranja", u kojoj je novinar nedeljnika "Vreme" Radmilo Marković ugostio dr Miroslava Prokopijevića, profesora ekonomije, i Zorana B. Nikolića, novinara i člana inicijative "Stop privatizaciji"

Kada se 2011. godine govorilo o privatizaciji Telekoma, Miroslav Prokopijević je rekao da bi prodaja bila dobra po preduzeće jer politička elita neće moći da utiče na poslovanje, ali loše po državu jer prodaje profitabilno preduzeće. On smatra da je situacija sada slična: "Čim neko hoće da kupi firmu, smatra da može da napravi više nego što je u stanju sadašnji vlasnik, u ovom slučaju država. Iako Telekom nekoliko godina posluje pozitivno, ta dobit može da bude veća. Najveća dobit je možda ta što se on izvlači iz ruku države jer se pokazalo da svaka vlast 'očerupava' javna preduzeća."

Važno je reći da Telekom posluje pozitivno, ali je pitanje šta za koga znači efikasnost, smatra Nikolić: "Za privatnog vlasnika je efikasnost maksimalan profit. Međutim, država Srbija od Telekoma ima niz drugih koristi. Dobit Telekoma je u poslednjoj godini za koju postoje zvanični podaci bila oko 130 miliona evra. To je bila godina u kojoj je otplaćivan kredit za otkup 20 odsto akcija OTE-a i refinansiran je kredit za kupovinu udela u Telekomu Srpske. Godišnji iznos koji je otplaćivan tokom tri godine bio je 170 miliona evra. To je otplaćeno i za 2015. godinu očekuje se da čista dobit bude oko 300 miliona evra. Ono što bi potencijalni privatni vlasnik radio možemo da vidimo iz primera telekomunikacionih kompanija iz zemalja u okruženju – povećavao je cene i otpuštao zaposlene kako bi povećao dobit. Konkurenciji je stalo da uradi isto, ali vlast mora da misli o izborima i vrlo nerado podiže cene. To uz dominantnu poziciju Telekoma na tržištu drži cene pod kontrolom, čime se većem broju građana omogućava da dođu do telekomunikacionih usluga."

Prokopijević smatra da to nije tržišni, već administrativni mehanizam i da cene drži konkurencija, a ne prodaja: "Kod nas je pravo drugih operatera formalno ostvareno, ali *de facto* nije. Ako se svi operateri definišu jednako, pretplatnik će imati priliku da pobegne od lošeg, skupog operatera, koji ne održava linije. Konkurencija tome služi i jedino je tako moguće ostvariti tržišnu ravnotežu. Limit jurenja profita privatnog vlasnika su drugi operateri. Privatizacija telekomunikacionog tržišta je preovlađujuće rešenje u većini srednjerazvijenih i razvijenih zemalja i nemoguće je da ne bi dalo rezultate i u Srbiji."

"Ovde je situacija obrnuta, jer država kao vlasnik Telekoma izbegava da podiže cene, a drugi operateri bi to voleli", smatra Nikolić. "Telekom drži cene nižim nego što bi privatni vlasnici voleli i ne omogućava im da ih podignu, kao što inače rade svuda kada se izgubi dominantna državna kompanija. Telekom neposredno zapošljava oko devet hiljada ljudi, sa zavisnim firmama više od 13.000. Kompanija troši značajne sume za građevinske radove, nabavku opreme, te poslove inostrani vlasnik po pravilu seli iz zemlje. Tako, od Telekoma od zavisi 90.000 radnih mesta i procenjuje se da će 60.000 »

“Ukoliko do privatizacije Telekoma ne dođe, on će postati kompanija koja je na razne načine privilegovana, koja polako gubi učešće na tržištu i postaje sve manje atraktivna i koju produktivniji radnici posle nekoliko godina počinju da napuštaju”, dr Miroslav Prokopijević

biti izgubljeno.”

Privatizacijom jedne firme ne može se očekivati čudo u ekonomiji, ali privatizacijom i ostalih podigao bi se nivo efikasnosti, a plate bi počele da rastu, kaže Prokopijević: “Jedna od stvari koja mora da se uradi je popravljanje poslovnog okruženja da bi bilo više ulaganja za usisavanje nezaposlene radne snage. Postoje dve koncepcije – ako hoćete sigurnost radnih mesta, idete ka državnoj regulaciji, socijalizmu i planiranju, a ako hoćete više radnih mesta, morate imati konkurenciju.”

KO ŠTA KUPUJE I PO KOJOJ CENI

Kada je o potencijalnom kupcu reč, Nikolić kaže da je najizglednije da će to biti Dojče telekom: “U Telekomu Srbija ima 372 korisnika na jednog zaposlenog, u makedonskom Telekomu gde je Dojče telekom već ušao, ima 800 korisnika na jednog zaposlenog, ali u Dojče telekomu ima 289 korisnika po zaposlenom radniku. Kroz broj korisnika po zaposlenom ogleda se i kvalitet usluga. O tome da li je racionalan način na koji je organizovan Telekom mora da se priča, ali to svakako nije argument za privatizaciju. Problem je što smo mi disfunkcionalna demokratija i dok se to ne promeni, ništa se neće promeniti. To je moguće samo učešćem građana koji će jednom morati da uzmu učešće u političkom životu i odlučivanju. Za naše trenutne socijalno-ekonomske uslove privatizacija Telekoma i bilo koje kompanije u javnom vlasništvu koja pozitivno posluje bila bi katastrofa.”

Argument zagovornika privatizacije je da Telekom neće moći još dugo da posluje pozitivno i na to ukazuje gubitak tržišta, smatra Prokopijević: “Za desetak godina broj klijenata će se smanjiti za 20–30 odsto, a taj pad može da bude i drastičniji. Da je manjak zaposlenih, a efikasnost visoka, kompanija bi bila vrlo dobra za prodaju. Ne bi bilo otpuštanja i reorganizacije. Po pravilu, privatizacije su dovodile do investicija, ali samo pod uslovom da se tržište otvori. Bitni su uslovi pod kojima će se Telekom prodati. Ako vlasnik bude hteo da ide na cenu, potrebno je da se podignu cene usluga i da kupac dobije ekskluzivno pravo na određeni broj godina. To je ubistveno za potrošače, a dobro za vlasnika koji dolazi i za vlast jer će dobiti više fondova, pa će moći više da troškari i kupi više socijalnog mira.”

Završena je procena i urađeno šest varijanti za prodaju – od strateškog partnera, preko manjinskog udela, do prodaje celokupnog državnog udela, kaže Nikolić: “Sve opcije su otvorene, ali se na kraju došlo do toga da umanjivanjem raznih obaveza država za svojih 78 odsto može da dobije oko 1,2 milijarde evra. Poređenja radi, 2011. godine je za 51 odsto nuđena 1,1 milijarda evra. Država kao vlasnik ima druge prioritete, pa i dobit drugačije deli – kroz radna mesta, niže cene, davanja u sportske, kulturne, humanitarne svrhe, kroz angažovanje domaćih firmi... Poslovi sa Telekomom mnogim domaćim firmama daju reference da bi dobili neke druge poslove. Sa privatizacijom, svega toga neće biti.”

O eventualnoj ceni trenutno se ne može govoriti ni približno jer je to stvar određenog trenutka, smatra Prokopijević: “Cena koja je pominjana zavisiće od toga sa kojom cenom usluga će se prodavati, koje usluge će se prodati, koji procenat, da li će biti ekskluzivnih prava za kompaniju koja kupi, da li će biti prave konkurencije. To su sve faktori koji utiču da ovog časa ne možemo da kažemo ni okvirnu cenu. Kada se oni definišu, videće se koliko je neko spreman da ponudi. Onaj ko kupuje Telekom, uzima da bi pokazao da sa tom firmom može više da se napravi. Da bi se više napravilo, mora bolje da se radi, a ako želimo bolje da živimo, moramo efikasnije da radimo.

“Telekom neposredno zapošljava oko devet hiljada ljudi, sa zavisnim firmama više od trinaest hiljada. Kompanija troši značajne sume za građevinske radove, nabavku opreme. Te poslove inostrani vlasnik po pravilu seli iz zemlje, pa od Telekoma zavisi 90.000 radnih mesta i procenjuje se da će 60.000 biti izgubljeno”, Zoran B. Nikolić

Privatizacija Telekoma i ostalih firmi je mali korak ka tome."

Ukoliko se Telekom proda, novac će nestati u roku od godinu dana, kaže Nikolić: "Premijer je govorio da će polovina novca otići na otplatu najskupljih zajmova, a da će druga polovina otići u budžet da bi se smanjio deficit. Ukupna suma koja je sada predviđena budžetom za otplatu dugova je četiri milijarde evra. Polovina od ranije pomenute 1,2 milijarde evra je 15 odsto od tog duga koji mi moramo da otplatimo u narednih godinu dana. Druga polovina otići će na smanjenje budžetskog deficita koji iznosi oko dve milijarde evra. Novi deficit u budžetu nastaće otpuštanjima i taj novac će samo da poništi negativne efekte za tu jednu godinu."

Prokopijević smatra da će novac otići na čuvanje socijalnog mira: "Možda neće otići na plate i penzije, ali može da ode na otplatu najskupljih kredita. Upravo time postiže se čuvanje socijalnog mira jer njihovo otplaćivanje stvara veće mogućnosti zaduživanja Vlade u budućnosti. Pretpostavljam da prodaja Telekoma izaziva priličan odijum među premijerovim biračima i da je svestan političke štete koju bi izazvala. Postoji direktna politička šteta o kojoj vlast mora da misli. Ukoliko do privatizacije Telekoma ne dođe, on će postati kompanija koja je na razne načine privilegovana, koja polako gubi učešće na tržištu i postaje sve manje atraktivna i koju produktivniji radnici posle nekoliko godina počinju da napuštaju."

Ciljevi privatnog vlasnika svode se isključivo na profit, dok su ciljevi političara složeni jer svako od njih na kraju mora da izađe na izbore, smatra Nikolić: "Mora mnogo toga da se menja, u tome sam saglasan, ali to mogu da menjaju samo građani. Kad je u privatnim rukama, mi nemamo nikakvog uticaja. Privatni vlasnik samo gleda da strpa u džep. Moguć je i scenario po kome će ući neki strani operater, pa da posle izvesnog vremena shvati da mu se više isplati da proda nekom investicionom fondu. Kad jednom uđe privatni kapital, svašta može da se desi. Ako se na političkoj sceni ništa ne promeni, dobrobiti koje Telekom ima dok je u državnom vlasništvu će se smanjivati, dok kompanija ne počne da posluje negativno", zaključuje Nikolić. ¶

PRIREDILA: KATARINA STEVANOVIĆ

KRAJ SEZONE
UŽIVO
U NEDELJU U 20h
WWW.VREME.COM/ZUMIRANJE

GLEDAJTE I NA MOBILNIM TELEFONIMA I TABLETIMA!

OTVORENO I BEZ CENZURE

VODITELJ: TEOFIL PANČIĆ

KOMENTARIŠITE UŽIVO NA:
WWW.TWITTER.COM/NEDELJNIKVREME #ZUMIRANJE

Dozvola za ubijanje, klanje i dranje

Važno je naglasiti da se uzgoj farmskih životinja, kojima se ovaj Zakon takođe bavi, danas posmatra i kao etički problem. Potrošač treba da bude svestan da dobrobit životinja utiče i na kvalitet i bezbednost hrane. Drugim rečima, ako neko ne haje za sudbinu i patnje životinja, ako je ravnodušan na živa bića koja osećaju i s kojima deli planetu, ako smatra da je u redu odrati 200 životinja zarad komada odeće, i ako je pronašao mnoštvo "argumenata" za sopstvenu ravnodušnost, makar treba da se zabrine zbog onoga što mu je na trpezi

Činčilu smo kupili od jednog ovdašnjeg odgajivača. Objasnio nam je tada, potpuno mirno, da će naša buduća ljubimica verovatno ubrzo uginuti (upotrebio je neku drugu, grublju reč), jer se njegov sin igrao pa ju je udarao metalnom šipkom po glavi. Bio je u poslu pošten – ako se to desi, naglasio je, daće nam novu uz popust, ali bolje da uzmemo neku drugu.

Naravno, znali smo da ćemo uzeti baš nju. Činči je bila beskrajno umiljato biće i srećom "dečija igra" udaranja po glavi na nju nije ostavila posledice. Naučila je da noću spava, a danju se igra, iako je reč o noćnoj životinji, volela je da se prevrće u posudi sa peskom, prepoznavala je moj glas pa bi, čim bi me čula, dotrčala da se mazi. Najviše je volela da se češka po vratu i ispod uveta.

Zakon o dobrobiti životinja donesen 2009. predviđao je da će do 2019. u Srbiji biti zabranjeni "držanje, reprodukcija, uvoz, izvoz i lišavanje života životinje isključivo radi proizvodnje krzna i kože". Da bi se napravila jedna bunda, potrebno je odrati oko 150 činčila.

Postoji (opravdana?) bojazan da će novim izmenama i dopunama Zakona o dobrobiti životinja ova zabrana biti ukinuta. No, to svakako nije jedina kritika koju udruženja za zaštitu životinja upravo upućuju na račun novog nacrta koji još nije zvanično objavljen.

Naime, pre nekoliko nedelja, na internetu je osvanuo novi nacrt izmena i dopuna Zakona o dobrobiti životinja, za koji Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine tvrdi da nije pravi, odnosno konačan. Ipak, udruženja za zaštitu životinja, njih čak 50, nakon sastanka sa predstavnicima Uprave za veterinu i uvida u radnu verziju dokumenta oštro su kritikovali pojedine izmene. Oni tvrde da bi usvajanje tih izmena bilo "vraćanje bar dvadeset godina unazad", a da bi zbog brojnih nedorečenosti takav Zakon bio podložan zloupotrebama koje bi mogle veoma da naškode životinjama.

Kako su izgledale prethodne nedelje i koje su promene do kojih (ne)će doći, koje su opasnosti ako do njih ipak dođe, šta ne treba zaboraviti kada je reč o životinjama, šta o tome imaju da kažu predstavnici udruženja za njihovu zaštitu, a šta predstavnici Ministarstva?

UVOD U MASAKR

"U nacrtu je samo bitno kako bogatim državama iz Evropske unije a i šire omogućiti da svoje nezasite porive za mesom i ostalim životinjskim produktima zadovolje koristeći siromašne zemlje u koje, nažalost, sada i mi spadamo, a da pritom država iskoristi priliku i da skine sa vrata obaveze koje joj postojeći Zakon o dobrobiti životinja nameće. Taj opšti utisak je toliko jak da sva udruženja za zaštitu životinja složno kao nikad do sada dižu glas protiv", kaže za "Vreme" Snežana Milovanović, predsednica udruženja "Sloboda za životinje".

Ona tvrdi, i nije jedina, da su na ovu i ovakvu verziju nacrta veliki uticaj imale interesne grupe "koje žive od eksploatacije i ubijanja životinja". Prema saznanjima svih udruženja kojima se "Vreme" obratilo, niko od udruženja za zaštitu životinja i prirode nije imao uticaja na sastavljanje ovog nacrta. Uprava za veterinu je organizovala 11. maja radni sastanak sa preko 30 predstavnika organizacija civilnog društva, ali organizacije tvrde da je čitav sastanak bio, kako Snežana Milovanović kaže, "prinudna formalnost" za Upravu. "Do nas dolaze signali da Uprava nema nameru uopšte da usvaja naše sugestije i primedbe", dodala je naša sagovornica. Lana Đorđević iz novosadskog udruženja za zaštitu životinja SPANS ističe da "udruženja neprestano od dana podnošenja primedbi kontaktiraju Ministarstvo sa zahtevom da se održe dalji sastanci na kojima bi se dijalogom došlo do prihvatljivih rešenja, ali Ministarstvo ignoriše sve zahteve".

Kritika je mnoštvo. Kao što je pomenuto, one se tiču i normativnih i sadržinskih pitanja. S jedne strane, nemali broj udruženja tvrdi da izmene i dopune zakonskih članova obiluju nepreciznostima, nejasnoćama i dvosmislenim rečenicama. A istini za volju, put od nepreciznog zakona do njegove zloupotrebe nije baš dugačak.

Kada je reč o kritikama sadržaja, teško bi bilo pomenuti sve, ali one počinju već od same definicije ubijanja životinja gde se pod time više ne podrazumeva "trenutna smrt" već samo "smrt" (čime se omogućava da životinje umiru dugo i u agoniji), do vrlo konkretnih tačaka koje se tiču GMO životinja, krznašica, kućića i mačaka...

Izmenama Zakona, tvrde udruženja, uveli bi se niži kriterijumi za ubijanje životinja, a brišu se i odredbe koje se tiču zaštite dobrobiti životinja u odgajivačnicama i kućnim leglima. Takođe, po radnoj verziji nacrta, ukidanjem određenih stavki već postojećeg Zakona dozvoljava se legalizacija borbe pasa i klađenja na njih. Dozvolilo bi se i stvaranje genetički modifikovanih životinja.

Foto: Vida Mirković

Upitne su tačke u kojima stoji da se uvodi karantin za pse i mačke koji u roku od sedam dana postaju svojina karantina, i "neprecizne odredbe" koje bi mogle da dovedu do masovnog ubijanja napuštenih kućnih ljubimaca. Naravno, već je pomenuto da se briše odredba o zabrani gajenja krznašica od 2019. godine.

Konačno, među kritikama su i one koje se odnose na korišćenje oglednih životinja gde se, kao promena u odnosu na aktivni Zakon, uvodi pravo preduzetnika da koristi životinje u ogledima radi sticanja dobiti, kao i to što je ministar taj koji propisuje "uslove, način i sredstva za ubijanje životinja, prinudno ubijanje i vršenje depopulacije" ako za to postoji potreba. Organizacije civilnog društva su zahtevale da budu uključene u samo izradu izmena i dopuna Zakona, kao i da se njime ne pogorša dosadašnji položaj životinja.

Lana Đorđević za "Vreme" kaže da jedan deo izmena jeste neophodan radi usklađivanja sa propisima EU, ali procenjuje da na njega otpada oko 30 odsta, dok su, ona smatra, "ostale odredbe vođene isključivo političkom voljom predlagača Zakona".

LAŽNE DOJAVE

Nakon što su kritike i peticije počele da se nižu, iz Ministarstva su nekoliko puta reagovali. Ministarka Snežana Bogosavljević Bošković obratila se saopštenjem, uglavnom komentarišući prvobitne napise koji su se ticali sudbine kućića i mačića, odnosno opasnosti da, usled nejasnih odredbi izmenjenog Zakona, oni budu ubijeni 30 dana od dolaska u prihvatilište. Ona je odlučno naglasila da izmenama nije predviđeno ograničenje boravka životinja u prihvatilištima kao ni lišavanje njihovog života, dodajući da je sama "pobornik zaštite dobrobiti životinja".

U dnevnim novinama "Blic" objavljeno je i da je poverenik Rodoljub Šabić sreo ministarku te je u svojstvu građanina upitao za nacrt, a da je ona napomenula da je reč o radnoj verziji i da svakako on neće ući u proceduru bez javne rasprave. Jedno od udruženja za zaštitu životinja je objavilo na svom sajtu da će i sam nacrt biti dorađen i ispravljen pre nego što izađe u javnost.

Kako je "Vremenu" rečeno u Upravi za veterinu, kada budete imali ovaj broj našeg nedeljnika u rukama, na sajtu Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredina bi već trebala da se nađe zvanična verzija nacrta. U dopisu koji smo dobili iz Uprave, kao odgovor na naša pitanja, stoji da je izrada nacrta Zakona u toku, kao i da on ne podrazumeva ubijanje pasa i mačaka lutalica. "Izmene na kojima se radi idu u pravcu daljih reformi i harmonizacije našeg zakonodavstva iz oblasti dobrobiti životinja sa pravim tekovinama Evropske unije", tvrdi se, uz dodatak da se planira ozbiljna i sveobuhvatna javna rasprava. Dalje se naglašava da će oni prihvatiti sve argumentovane zahteve, kao i da je javnost bespotrebno bila uznemirena.

Na naše pitanja o drugim kritikama koje se tiču krznašica i GMO životinja nismo dobili direktan odgovor.

ZAŠTO BRINUTI

Naravno, u čitavoj priči ponovo se postavilo pitanje primene već postojećeg Zakona. Iako je ubijanje pasa u Srbiji zabranjeno, javna je tajna da je većina gradova nastavila da ih ubija kao i da su uslovi u prihvatilištima jezivi. Osim povremenih apela udruženja i pojedinaca, javnost kao da je slepa i gluva na patnje zatočenih životinja.

"Lokalne samouprave jako dugo ignorišu zakonsku obavezu zbrinjavanja napuštenih pasa i mačaka. Država je raspolagala značajnim budžetskim sredstvima koja su mogla da obezbede primenu usvojenog zakona a koji je propisao brojne obaveze lokalnih samouprava, u cilju zaštite zdravlja ljudi i životinja i humanog postupanja sa napuštenim psima i mačkama.

Obaveza lokalnih samouprava da se sistemski reši problem sterilizacijom, obeležavanjem, vakcinisanjem, zakonskom delatnosti odgajivača, izgradnjom prihvatilišta za pse i mačke – ostala je za mnoge mrtvo slovo na papiru", ističe Snežana Milovanović.

Važno je naglasiti da se uzgoj farmskih životinja, kojima se ovaj Zakon takođe bavi, danas posmatra i kao etički problem. Potrošač treba da bude svestan da dobrobit životinja utiče i na kvalitet i bezbednost hrane. Drugim rečima, ako neko ne haje za sudbinu i patnje životinja, ako je ravnodušan na živa bića koja osećaju i s kojima deli planetu, ako smatra da je u redu odrati 200 životinja zarad komada odeće i ako je pronašao mnoštvo "argumenata" za sopstvenu ravnodušnost, makar treba da se zabrine zbog onoga što mu je na trpezi. ¶

JELENA JORGAČEVIĆ

KAKO JE ČOVEK OSTAO DIV

Kako je Zafir – vesnik, a možda i preteča televizijskog žanra – nadmašio Barselonu; kako je precenio težinu partnera kojeg nosi na leđima dok peva: izdržavam, reče, visoke tonove, a nosim na leđima B. koji ima sto kila (pa neće biti baš stotinu, to je stanovište onoga koji nosi, nošeni se doima kao persona koja se pravilno hrani!); kako se Vasil odlično držao dva debela sahata, s obzirom da je deci uvek dosadno kad roditelji sretnu prijatelja pa se na ulici raspričaju

Fotografije: Milovan Milenković

Našli smo se kod Jovice, u Južnom bulevaru, hoćemo u jedanaest, hoćemo, to je jedini prepodnevni termin koji priliči i prija muzičarima. Oko jedan se očekuje najezda ogladnelog radništva i neradništva, dotle ćemo imati gluvu sobu. Zafira su "Lole" pratile na Beogradskom proleću sedamdesetih godina, neslobodna socijalistička štampa je ipak i tada slobodno pisala o umetnicima, u sećanju mi je ostao izraz *Senka, Zafir i trogodišnji Vasil*; pevali smo te godine i na Senkinom rođendanu, džez pijanistu koji će diplomirati na Berkliju dakle poznajem lično trideset devet godina, govoriću mu u početku "vi" jer su se naši susreti odonda proredili. Zafira koji se odao mjuziklu (*Jadnici*, *Violinista na krovu*) pitam je li tu sve strogo kao u operi, mora li sve da se peva u ključu koji je autor zamislio, možemo i time da otpočnemo razgovor:

Zafir: Ja sam u *Jadnicima*, recimo, doživeo tu beneficiju, da je glavni dasa, izvesni Mekintoš, koji drži kancelariju da brine o *Les Miserables* u celom svetu, dopustio da moju glavnu numeru pevam iz drugog tonaliteta, a ne iz originalnog. Objasnio sam mu da ću mnogo bolje zvučati u ovome, a čuo je da ja to radim u dugim segmentima opasno. Reagovao je onako kako pametni ljudi reaguju.

VREME: Imate sada bubice?

Zafir: Još uvek su monitori, glavni junaci imaju i to... Glavni likovi, glumci. Ovi iz hora rukovode se monitorom...

Pevate na matricu ili se kombinuju živ orkestar i snimljena matrica?

Zafir: Uživo svira orkestar: u velikim mjuziklima je sve čisto kao dan... Tu se radi ono što je najlakše reći, a najteže postići, da dramski tekst bude toliko dobar kao da je bez muzike, i da muzika bude tako dobra kao da iza nje ne stoji književnost...

(Zavirujem u svoju netom ustanovljenu novinarsku beležnicu: nedavno mi je opet ustrebala autobiografija, prišao sam joj ako ne baš naučno, a ono kao istraživački novinar, i ustanovio da je u dijalekt. razvoju moje porodice za svega tri pokolenja prevaljen put od lovačke privrede, koju je oličavao moj deda, preko zemljoradnje, čiji je predstavnik bio moj otac, do mene koji se u gradu bavim uslužnom delatnošću. I u rodoslovu Hadžimanovih kao da se ubrzano ponavlja nešto iz istorije: roditelji pevaju, sin svira, doklen je deda zapisivao makedonske narodne pesme...)

Zafir: Beležio ih je melografski, Vasil je etnomuzikolog, nalazio je lepe starinske pesme i beležio. On je kao gimnazijalac ispoljio ljubav prema tome, doduše i Vasil, ovaj, sa četrnaest je godina došao i rekao: ja ću biti muzičar!

Blagovremeno! Ali hajdemo po starinstvu, kako bi ti sebe opisao: glumac, pevač?

Zafir: Počeo sam kao svi klinci, u rok sastavu, interesovao sam se za džez i ja, od samog starta, ali sam najviše pokazao i dao u domenu šansone, odnosno mjuzikla.

Poslenik medija drži se nastoichivo svoje možda i marksističke sheme

Imamo sad treće pokolenje: unuk sakupljača narodnog blaga, a sin šansonjera, je džez pijanist: je li naš predak počeo prvo da peva, ili je najpre počeo da udara ritam, ili mi to ne možemo znati? (smeh)

Vasil: Deda Vasil je i pevao i svirao, a mi smo se rascepili na dve strane, tata je pevač, i glumac, a ja sam čisti instrumentalista.

Iako bih se ja nakostrešio kad bi me neko pitao kog dana sam odlučio da se odam novinarstvu – bližnji mi odvajkada predlagahu da budem lekar, inženjer ili profesor, kao Boris Tadić – poginjem glavu pred zakonima moga kakvog je da je zanata i pitam Vasila: "Pamtiš li trenutak kad si prelomio da ti je lepše da sviraš nego da pevaš?"

Vasil: U stvari sam kao klinac pevušio po horovima, čak sam učestvovao u nekim dečijim emisijama, na TV-u, sa Zafirom i Senkom, pevao u *Sobi 405* koju je Mija Aleksić režirao, kao klinac sam bio u radio-drami sa Nikolom Đuričkom, Bojanom Maljević, Borisom Milivojevićem... Do negde trinaeste ili četrnaeste godine sam se još i usuđivao da otpevam nešto, posle me to apsolutno nije više interesovalo, i fokus sam bacio na instrument. Prelomni trenutak je bio taj kad sam otkrio džez muziku; išao sam pet-šest godina u nižu muzičku, Zafir i Senka su imali puno ploča sa raznovrsnom muzikom, soul, pop, rok, svašta se slušalo, uglavnom zapadna strana muzika, naslušao sam se raznih ploča, fenomenalnih, i naučio ih napamet, što u kolima, na zadnjem sedištu, što posle u kući, a onda sam krenuo da čeprkam po tim pločama, i kod nas i kod Bisere... Sad ne primećujem tu radoznalost kod klinaca, nekako sve gutaju što im servira neko drugi, ja nisam ništa znao o tim autorima, niti sam imao pojma ko su te grupe, ko su ti ljudi, ali sam samoinicijativno rešio da preslušam sve ploče. I opet, kad sam preslušao, ništa nisam kapirao, ali sam opet samoinicijativno to sve presnimio na trake i slušao u vokmenu. I zavoleo to. I tu je krenulo sve.

Zafir: Mi smo bili iznenađeni kad je Vasil, dok smo se vraćali iz Italije, gde smo ušli u prvu radnju gde se prodaju ploče, u ono vreme još uvek nije bilo svega ovde, i u brdu raznoraznih kaseta izabrao Bostonski simfonijski orkestar! Koji izvodi najpoznatije melodije iz najpoznatijih mjuzikla. I to sluša danima, šest godina ima, ili sedam, a čujem iza stalno šibaju mjuzikli...

Da li kao muzičari utičete jedan na drugog, ili se nađete privremeno na zajedničkom zadatku? Kad sarađuju ljudi koji nisu u istom fahu ni u istom uzrastu: mora li neko da se prilagodi, da prežali svoju muzičke navike i nazore i da se uklopi u muzičku viziju ovog drugog, ili o tome i ne razmišljate?

Zafir: Hadžimanovi su poznati po tome što su najviše svoji. To kad kažem mislim i na Veletanliće. Mi smo skupina nekoliko talentovanih ljudi iz oblasti muzike, drame, filma, jer i Senka je igrala u par filmova, uvek smo, prvo, pre svega svoji, ali kad se dohvatimo nečeg zajedničkog onda nastane čudo zvano "dišemo zajedno". Ja sa Senkom, recimo, nikad nisam pre snimanja probao pesme koje smo pevali više od, ne znam, pet-šest puta, desetak puta, ima ljudi koji izginu da nauče pesmu... E, tu se Senka prilagođavala meni, jer su uglavnom pesme bile moje, sa Vasilom i sa mnom je možda malo drugačije, tu se zajednički prilagođavamo jedan drugome. Vasil se vrlo trudi da prati osnovnu misao ovoga što ja radim, ali sam isto i ja vrlo zadovoljan i srećan kad čujem da on iz toga stvara svoju viziju i da to obogaćuje svojim instrumentalnim i uopšte muzičkim prisustvom...

Da li slušate muziku, snimke jedni drugih ili među vama u porodici vlada muzičko-politička korektnost, »

nešto po uzoru na versku toleranciju, ekumenstvo?

Zafir: Prestali smo da slušamo muziku u onom zanesenom smislu... kako je to bilo u mladosti, kao sad ću da pustim muziku i sad će da bude... To je postalo toliko deo mog poslovnog života... Ali to ne znači da ne volim da odem na koncert nekog dobrog tipa koji dođe, od Eltona Džona do Plasida Dominga, te stvari još uvek pratimo, ali Senka i ja smo odavno prestali da uživamo u slušanju muzike na ondašnji način...

Imate gde da vežbate i ponavljate svak svoje skale?

Vasil: U mojoj kući su svi naviknuti na muziku, svi su u istoj igri, Nataša je menadžer, ali i peva i svira, Marta non-stop peva i non-stop sluša muziku, *u našoj kući je potpuno identično kao što je bilo i u našoj kući*, sve vreme je muzika prisutna. Slušam ovo što je rekao Zafir, i ja dolazim do tog stepena tolerancije da mi treba tišina, volim i dalje da slušam muziku, ali u jednom momentu, kad zaređam sa koncertima, pređe se limit koliko ti možeš da izdržiš, koliko tvoje uvo može da podnese više zvukova, i uglavnom Marta nadrlja, pošto uglavnom ona nešto stalno pušta i sluša... Navikli smo se ipak na probe i vežbe, imamo i prostoriju gde vežbam sa mojim bendom, napravili smo uslove gde možemo da se bavimo tim našim poslom.

Zafir: Prve moje pesme sam napisao u garsonjeri. Senka i ja smo živeli u Durmitorskoj, ona spava u tri ujutro, meni dune da nešto proverim, uđem u kupatilo, melodiku nosim sa sobom, i pišem na mašini za veš. Tad sam pisao strašno puno, prosto sam bio nezaustavljiv, pisao kao nezdrav, bio sam i dosadan, kad pišeš u tri ujutro, a otprilike je uvek bilo tako. Krenem u prvi san, sine mi nešto, odem do mašine za veš, krenem da pišem, čak i zabeležim malo melodiju, probudim Senku da bih joj otpevao ili odrecitovao, ona kaže "pusti me da spavam, ceo dan sam bila sa Vasilom". I nema gde, nema šta, a Beograd lep, kao nikada – ja sednem u auto, pa u Klub književnika ili u "Poslednju šansu", uhvatim nekog jadnika od prijatelja i kažem: slušaj ovo!

Zapisujete ono što pravite, ili snimate?

Vasil: Kad radim za ovaj svoj sastav, ja odsviram, snimim sve deonice, pošto radim sa ljudima koji, hajde da kažem, nisu baš svi završili Berkli, ali su užasno talentovani i fenomenalni muzičari, i što je najbitnije: mi se sporazumevamo malo preko nota, malo nekim našim jezikom, i na kraju to zvuči kako treba.

U školi, da li ste snimali probe i preslušavali?

Vasil: U suštini to je stara caka, preporučuje se da se snimaju i koncerti, jer se na koncertu, specijalno u ovome čime se ja bavim, dešava nešto potpuno drugačije nego na probi. I cela poenta našeg muziciranja je taj trenutak koji se desi, ta interakcija između muzičara, ta improvizacija. Koja je svaki put drugačija. Ali. U tim improvizacijama dolaziš do nekih otkrića, saznanja, gde možeš možda da napraviš neku novu kompoziciju. Možda možeš potpuno da promeniš imidž zvuka, benda.

Zafir: Bio sam u Americi sa reprezentacijom Akademije, četiri meseca, bilo nas je šestoro, išli smo u nekoliko centara, univerzitetskih, prikazivali svoju predstavu, ali i radili sa njima ono što oni rade. Pera Kralj, Zdravka Krstulović, Neda Spasojević, Jelisaveta Sabljić, Boban Đurić... Naučili smo sto puta više nego da smo ovde sedeli u "Kolarcu" i jeli teletinu sa slanim krompirićima: to je bilo naše najveće slavlje, kad dođe proleće, neko zaradi neki honorar i časti sve studente teletinom sa mladim krompirom. Imao sam sreće da budem u "Aktor studiju", to je onaj poznati njujorški studio gde su išli Marlon Brando, Merilin Monro i ko sve ne, vodili su ga Li Strasberg i Elija Kazan. Imali su ogromne kasetofone sa trakama koje su bile metar u prečniku, i snimali, glumci igraju neki odlomak ili čitaju pesmu, snimi te i pusti ti... Kad su mene tražili da predajem na Akademiji u Novom Sadu, prvo što sam tražio u to vreme su bili kasetofoni.

Vasil: Prednost sviranja u grupi, ako si okružen pravim ljudima, jeste što ti oni kažu i pre nego što snimiš kako to izgleda, to jest vid pomoći, ali snimak je još transparentniji.

Opet ja upadam sa svojom omilj. nauč. tezom da čovek uči i od muzičara koji možda nisu nimalo bolji od njega...

Vasil: Kad god sam imao prilike da

zasviram sa nekim drugim, čim se vratim, odmah to podelim sa mojima, ej, ljudi, slušajte ovo, i iskoristim to na neki način...

B.B. King nije bio zadovoljan mestom koje je bluz imao u poređenju sa rok muzikom ili džezom; svirati bluz je kao biti dvaput crnac, govorio je. Da li se ti svirajući džez u Srbiji osećaš kao crnac? Svi govore da vole džez, ali mediji i koncerti to opovrgavaju, pušta se i masovno posećuje nešto sasvim drugo, možda je to objašnjivo, možda džez zahteva izvesnu naobrazbu, predznanje?

Vasil: Što se shvatanja ili ljubavi prema džezu tiče, to je kao i u bilo kojoj drugoj grani umetnosti, ne moraš da budeš apsolutni ekspert u slikarstvu da bi uživao u nekoj slici, ne moraš da budeš poznavalac svih Šekspirovih dela da bi otišao u pozorište, dovoljno je da si otvoren i da dopuštaš umetnicima da te odvedu na neko putovanje. U kom pravcu ide to putovanje, tu greše ljudi što se u samom startu zaključaju i nešto pretpostavljaju, nešto očekuju, jednostavno se nameste tako da kad ih ti odvedeš u nekom drugom pravcu, oni nisu zadovoljni, jer su očekivali nešto drugo. Mislim da je osnovno, kad odeš na bilo koji performans, umetnički, da kažeš: vodite me gde hoćete! Kad se to desi, i nešto što misliš da ti se ne bi dopalo – dopadne ti se. Tako je i sa džezom, vrlo je malo ljudi koji zaista to rade, koji se maksimalno otvore za poruku i emociju koju im šalješ, a onda imamo ovu paralelnu priču

sa medijima. Naravno da svuda u svetu postoji mejnstrim, šund, naravno da to i treba da bude, nemam ništa protiv, ali da se ne ostavlja ni trunčica prostora, mesta za bilo šta drugo, ne pričamo mi sad samo o džezu, to je već...

Pratite ovu pomamu, ovu proizvodnju, hiperprodukciju zvezda, čak i veoma maloletnih?

VASIL: Niko neće postati zvezda, a s druge strane imaš jedan jeftin program, jer niko od učesnika, osim članova žirija, nema honorar. To je vrlo fini, super sistem kako da uštediš u jednom serijalu.

Iako mi svako može reći da sam pristrasan ili nostalgičan, tvrdim da je muzika sedamdesetih bila bolja, merljivo bolja...

VASIL: Sad su Amerikanci imali studiju o tekstovima u popularnoj muzici, zaključili su da su današnji autori na nivou trećeg razreda osnovne škole...

Mic po mic počesmo da žalimo za Jugoslavijom, Zafir i ja malo-malo pa upadnemo jedan drugome u reč: "Imaš posed lopte 82 posto", kažem mu, "daćemo reč Vasilu"; pred kraj intervjua i Zafir će meni: "Sad si ti Bajern! Koliki je tvoj posed lopte?!" Obećao sam da ću svoja pitanja okrutno potkratiti, a gle sad, još domećem neke šavove!

ZAFIR: Mi smo mali, beogradski pašaluk, spala knjiga na dva slova; mi ćemo jedanaestog da napravimo još dva koncerta, i to je sve, a u onoj maloj Jugoslaviji si imao otvoren prostor. Mi napravimo u Ateljeu 212 muzičko-poetsku igru, režirao je Muci Draškić, to je išlo tridesetak puta u Ateljeu, ali smo isto toliko puta bili i na gostovanjima, to se tada i za nas koji nismo bili prva liga što se tiče popularnosti, zarade, slave, love – isplatilo, to je nešto značilo. Bisera pravi tri godine koncerte u Kolarcu, izvanredne (na jedan sam te ja pustio, sećaš se!), ali to je to, bato, niko se ne javlja, šta rade ti u Sarajevu, Skoplju, u Nišu, Novom Sadu...

VASIL: Ja sam pokušao da poguram priču, u Upravnom odboru sam Beogradskog džez festivala. Što se džeza tiče, te konekcije su potpuno prsle i vrlo su retki ti koji imaju koncerte po bivšoj Jugoslaviji, osim naravno ultra pop super stars koji i na tom nivou brišu granice. A dolaze nove generacije, koje su još talentovanije, zaista postoje, ja sam bukvalno bio zabezeknut kad sam shvatio, pre par godina, da imamo sada desetak-petnaestak muzičara samo u Beogradu koji su fan-tasti-čni. Koji sviraju baš džez i interesuje ih baš džez. Ja sam mislio da sam poslednja generacija koja se da se... da ne kažem šta... Oni su osuđeni da sviraju u jednoj maloj klaustrofobičnoj zemljici, gde se ne zna praktično da li će taj džez festival da se održi, kako će da se održi, s kojom lovom... Istu priču imaju i ovi iz Makedonije, Bosne, međutim konekcija se ne stvara. Samo kad bi se otvorio taj eks-yu prostor – već bi svi disali bolje i lakše.

ZAFIR: Ovo što sam dao tebi (DVD sa Vasilom i CD), dao sam i Peri Gotovcu, znaš ko je Pero, kompozitor...

Sećam se muzičarskog haikua o njegovom ocu Jakovu: Najveći uspeh – Ero; najveći promašaj – Pero! (opera J. Gotovca *Ero sa onoga svijeta*)

ZAFIR: E, javio mi se ogromnim mejlom, to je jedna od najlepših kritika koje sam uopšte dobio, napravio je recenziju, kaže da to što Vasil i ja radimo na tom DVD-ju – to jednostavno niko drugi ne radi. Žak Kukić, profesor na scenografiji, dugogodišnji scenograf na televiziji, meni vrlo blizak, prijatelj i kum, više od deset minuta ne može da gleda ništa, a dolazi redovno na sve koncerte ili predstave; između desetog i petnaestog minuta, međutim, čovek ode. Hajde, budi dobar, kažem mu, sedi barem negde pozadi, međutim sad on odsedi do kraja, i to je najbolja kritika za ovo što smo radili u Mixer Housu! Stara kajla, umorna od svega i svačega čega se nagledala, da bi na kraju rekla: "Znaš šta, ja sam znao da će biti dobro, ali nisam znao da će biti ovako dobro!"

VREME (Zafiru): Ti beše sviraš gitaru?

ZAFIR: Koliko je bilo neophodno...

VASIL: Zato klavir kida...

ZAFIR: Otkidam, da, ha, ha, ha...

Prisete se kako je Zafir uživo, kod B. Vukašinovića, otpevao **Zajdi, zajdi** prateći se sam (pijanistički u ono doba samohran) na klaviru: prosuo slavodobitno završni akord po klavijaturi i promašio poslednji ton... Smeju se, a Vasil će: "Hteo si da to popraviš, pa si raspalio još jednu dirku, isto pogrešnu..." Jeste, ali beše uživo, pito – plateno, rekli bi Bugari, taknuto – maknuto! Obrušimo se onda saborno na današnju produkciju koja pokriva milione falševa.

VASIL: Sada, po najnovijim informacijama, sve velike zvezde, računajući i ove koje odlično pevaju, uključuju *auto tune live*...

ZAFIR: To nije bilo u naše vreme...

Vraćamo se na moga liubimogo kon'ka, na muzičko mučilište, na gladijatorstvo pred nebeskim žirijem.

ZAFIR: Sad si me podsetio, ovo što ovi rade sa klincima, to sam ja počeo, ali ne sa klincima, nego sa celim auditorijumom, zvalo se "Prva šansa, prva prilika". Išlo svake subote, Bane je bio Žika Šarenica, a ja sam imao dvadeset minuta da predstavim jednog talentovanog, da ga lansiram, kao, evo, vidite ga, pa sad vi gledajte šta ćete i kako ćete. Ja sam tome prilazio sa svih strana, i ko, je, i šta je, i čime se bavi, pravio sam mali esej o čoveku koji ume da peva i da svira. Kod Baneta sam vrlo insistirao na tim živim nastupima, i nisam ja na tome pravio karijeru, nego sam mislio, evo ga, matori, zvezda Zafir daje šansu, prvu priliku drugim ljudima. Jedina zvezda za koju mogu da kažem da je opstala je... (kaže ime i prezime)

VASIL: Baš ti hvala!

Osudim ja još jednom ideju, preuzetu dakako iz naprednijih zemalja, da se mladi ljudi oprobaju u pevanju pred kamerama i žirijem, ukažem na kobne posledice koje će gladijatorstvo ostaviti na premlade borce...

VASIL: Voleo bih njih da vidim (žiri) da pevaju u takvim uslovima... Gledao sam paralelno "Grand" i Pink, ti gledaš dok pevaš hoće li se podići jedna ona stolica, oni su dole u SF foteljama, ovaj peva, peva, a »

Nomen est omen, for now!

Bio sam rad da intervju napravim u Zafirovoj i Senkinoj kuhinji, gde bih i domaćicu ako mi se osmehne sreća privoleo na razgovor, pa možda i na zajedničku fotografiju, iako se prvi ja protivim (tako je bilo i kad sam bio mlad!) da se moja vanjština ovekoveči i štaviše umnogostruči, avaj, Zafir me je preduhitrio predloživši da razgovaramo u "JB", te sam divanio samo sa ljudima u crnom tj. ocem i sinom. Dobio sam CD *Najdobroto od Zafir Hadžimanov*, gde me je, svaka čast nosiocu projekta, očarao prateći vokal, ženski: topao, baršunast, uravnotežen, lep i u donjoj i gornjoj lagi, istovremeno i disciplinovan (savesno biće zadatka) i uverljiv, kao da peva glavnu temu, a opet ne krade šou solisti, aaaa, naredni moj intervju, ako se posvetim ovoj disciplini ima da bude sa Senkom Veletanlić. Ako poželi da joj prateći vokal u razgovoru bude Bisera – utoliko bolje!

samo gleda hoće li se neka fotelja popeti...

Čeka da se ukažu viša bića...

ZAFIR: Ceo svet je napravljen po gladijatorskom sistemu...

U daljem se razgovoru ispostavi da je i Zafir u upravnom odboru, mislim Beogradskog dramskog pozorišta, pa vi živite od upravnih odbora, muzikom samo perete taj ogromni novac! Nego, mladiću, vežbaš li ti svakog bogovetnog dana?

VASIL. Ne vežbam svakodnevno, ja sam od onih tipova koji se ceo život provlače. Kad se dešava nešto specijalno onda sednem i radim, ali u suštini ja stalno sviram, i ta svirka je dabome i vežba... Kad kažu "tehnika", ljudi uglavnom misle na brzinu, a nije samo to u pitanju, treba dobiti ton, treba izraziti misao, za *to* je potrebna i tehnika...

Publika obožava narodne pesme u novom ruhu, ali kad gledam na šta reaguje, imam utisak da ona novi pristup i aranžman samo trpi, da se istinski ozari samo kad prepozna "Kćeri Bibo/Ti rumena ružo" – sviraj mi narodnu pesmu na električnoj gitari, klaviru, saksofonu...

VASIL: Obrade narodnih pesama su stravično težak zadatak, to je meni možda i najteže, od svega što sam radio u životu. Ne libim se da se latim i šansone (koja koliko god ima dodirnih tačaka sa džezom, i udaljena je od njega), roka, etno, world muzike, pa u džezu koliko ima različitih žarnova, nije džez džez, sav isti, ima bip-ap, ovo-ono, ima taj fjužn, ali ovo što se zove narodna muzika, možda grešim, možda imam preterano poštovanje prema izvornom obliku te stare pesme, po meni uvek zvuči najbolje tako: kad se pojavi pevač koji zna to da otpeva, narodni orkestar koji ga diskretno i što bi rekli sa razumevanjem prati, po meni nema ničeg lepšeg od toga, kad je narodna pesma u pitanju. Bio sam u situaciji da obradim neku narodnu pesmu, što sa svojom taštom Brankicom, što sam, sa bendom, uostalom i ovo što mi radimo. *Zajdi zajdi* je neki aranžman, u neku ruku, tako kako ga ja sviram ne sviraju ga standardno, užasno je teška disciplina, i tanka je linija gde možeš od sjajne pesme da napraviš potpunu glupost ili neku nakaradnu priču. A što se publike tiče, publika reaguje često na pogrešnim mestima, muzičari su krivi, jer se hrane aplauzom na pogrešan način, dolaze do njega na pogrešan način, jeftinim trikovima, izmišljenim spektaklima, od fraza, nota, ili već ideja, gde znaju da to već pali, i gde ovi naravno se pecaju svaki put, a često neko ko je odsvirao mnogo više muzike i nudi nešto dublje – prođe nezapaženo.

ZAFIR: Ljudi su profiteri, manimejkeri, i oni su shvatili da je Goran Bregović prošao dobro sa *Đurđevdanom*, koji je sjajan, i odmah su se nakačili na taj voz. Kalkulatori i kalkulanti su stalno postojali, ja sam srećan kad pevam o onome što me raduje ili boli, ali ljudi su bukvalno brojali takt po takt kako je napisana pesma koja je pobedila na Evroviziji, ili na sarajevskom Šlageru sezone, da bi dogodine oni bili ti koji će doći na red.

VASIL: Ima puno kompozicija, i džez i drugih, koje se ja ne usuđujem da sviram... jer znam kako su odsvirane, kako su snimljene...

ZAFIR: Što više znaš, sve se teže odlučuješ da nekome držiš pridiku kako se ta već priznata i poznata pesma ima izvesti...

Dok još imamo vremena, deda Vasil je morao znati note?

ZAFIR: Moj otac ima i muzičko obrazovanje, završio je farmaciju, a onda je u svojih četrdeset godina završio višu pedagošku muzičku školu, da bi mogao da bude profesor folklora u srednjoj muzičkoj školi; ja sam završio srednju muzičku, solo pevanje, pobegao od klavira, ali sam doživeo da imamo jednog profesora u kući, gospodin predaje na Džez akademiji u Makedoniji, i on je zapravo pravi naslednik Vasila Hadžimanova Starijeg, mislim da je živ deda Vasil, da niko ne bi bio srećniji od njega. Kao što niko nesrećniji nije bio što sam ja otišao u glumce.

Da izogovaramo još jednom publiku, koja se u mom slučaju zove gosti: oni bi da slušaju samo ono što znaju, kao dete su koje bi stalno da mu pričaju Crvenkapu...

VASIL: Imam druga koga je život naterao da svira u tim tezga bendovima, oni mešaju sve, sve što je kič, i gađaju samo u sridu, nema tu greške. Svirali Novu godinu, u diskoteci, ali je atmosfera bila ispod očekivanja, gazda dođe da ih isplati, pitaju kako je bilo, gazda kaže: dobro je bilo, ali nije bilo ludilo... Sutradan treba da sviraju na istom mestu, ovaj u međuvremenu okrene kolegu, ispriča mu da su svirali i da nije bilo ludilo, šta ste svirali, to i to, pa dobre pesme svirate, sve je ok, a jel svirate cele pesme?! Ovaj kaže, pa da. A neee! Strofa, refren i ideš na drugu stvar! To saznanje je mene dotuklo, to su pesme koje ovi vole, ali nemaju pažnje da poslušaju ponovo strofu i refren, ne mogu da izdrže cele pesme koje obožavaju i pevaju svi! ¶

LJUBOMIR ŽIVKOV

Katarza je moja sudbina

Predstava *Beton mahala* je amaterska samo u izvornom značenju tu reči (od glagola "voleti"). Napisana i odigrana iskreno, iz duše (ili iz stomaka), bez kalkulacija i prenemaganja, sa nepatvorenom verom u misiju i suštinu umetnosti, ona gledaocu uzvraća katarzičnim činom prepoznavanja

Za *Beton mahalu*, predstavu u izvođenju novopazarske trupe "Joj, evo ih ovi" prosječan konzument srpskih medija lakše je mogao da čuje preko prednjih novinskih stranica, nego iz kulturnih rubrika. U svojoj matičnoj sredini, naime, dakle, u Novom Pazaru, predstava je izazvala neku vrstu skandala te je praktično zabranjena nakon premijere i jedne reprize. S jedne strane, predstavi je to poslužilo kao besplatna reklama, pa je u relativno kratkom periodu igrana širom Srbije. Prije nekoliko dana – u nedjelju, 14. juna – mogla ju je vidjeti i beogradska publika u Zvezdara teatru.

Režiju predstave potpisuju Branislav Trifunović i Rifat Rifatović, a tekst su napisali i odigrali mladi Novopazarci: Džana Ljajić, Ema Muratović, Ajtana Dražanin, Draga Kostić, Lejla Bučan, Amar Ćorović, Nedim Nezirović i Petar Kostić. Koncept je relativno jednostavan. Glumci nam se na početku predstavljaju pravim imenima i prezimenima i razotkrivaju poneki "spomenarski" detalj iz vlastite biografije. Slijedi desetak labavo povezanih *slika* u kojima se ogledaju neuralgične tačke savremenog života u njihovom zavičaju. Lajtmotivski intermeco između pojedinih slika predstavlja čitanje članka o Novom Pazaru sa Vikipedije. U samim slikama obrađuje se problematika školstva između ostalog i u kontekstu različite nominacije maternjeg jezika (bosanski odnosno srpski), zatim međunacionalnih (srpsko-bošnjačkih) odnosa i licemjerja roditelja u situaciji kad im se sin ili ćerka zaljube u nekog od *anamo onih*, ismijavaju se političarska demagogija i govor mržnje sa internetskih foruma, istražuju se pozicije manjine i većine te preispituju identitetska pitanja. Na samom kraju, u formi nekog utopističko-poetskog vapaja, glumci nam govori u kakvom gradu žele da žive. U tom dijelu je možda i najdirljivija replika u cijelom tekstu, kad jedna od djevojaka kaže kako želi da živi u Pazaru kakav je nekad bio odnosno kakav su joj barem rekli da je bio. Ima u toj nostalgiji za nedoživljenim koji osjeća cijela jedna generacija, nostalgiji za *normalnošću* u naraštaju koji od rođenja živi u zanimljivim vremenima iz one glasovite kletve, nečega što nadaleko nadilazi sam Novi Pazar. A ipak, ova predstava je suštinski duboko lokalna i koliko god bila u stanju da komunicira sa publikom bilo gdje, šteta je što se ne igra na matičnoj sceni, u matičnom gradu, gdje komotno može da funkcioniše kao "opštenarodna psihoanaliza", što onomad reče Slobodan Blagojević.

Jedna od tajni ostvarenosti ove predstave jest upravo to što su se njeni autori bavili temom koja ih se intimno toliko tiče. Parafrazirajući *Čas anatomije* mogli bismo reći da su se mladi Pazarci latili teme koja je za njih značajna, relevantna, uzbuđujuća, koja ih nosi, koja im pomaže u saznavanju svijeta i obradili je u poštenoj, istinitoj i iskustvenoj transpoziciji: "Taj zanos koji diktira tema i koji iz te teme proizlazi, jeste samo drugo ime za istinitost, za umetničko poštenje. Ako je stvar potekla, dakle, iz tog dela senzibiliteta, iz te neminovnosti da se tema, da se problem izruči iz sebe, onda će čak i neki (...) tehnički, retorički problemi i momenti da se reše (mogu da se reše) i da se organizuju takoreći sami od sebe i na taj način da postanu drugostepenim: umetničko će delo živeti od sopstvenog plamena, od sopstvene vatre koja iz njega zari. (...) To je ono što se zove istinitost. Istinitost nadahnuća, istinitost detalja, istinitost teme i pristupa temi."

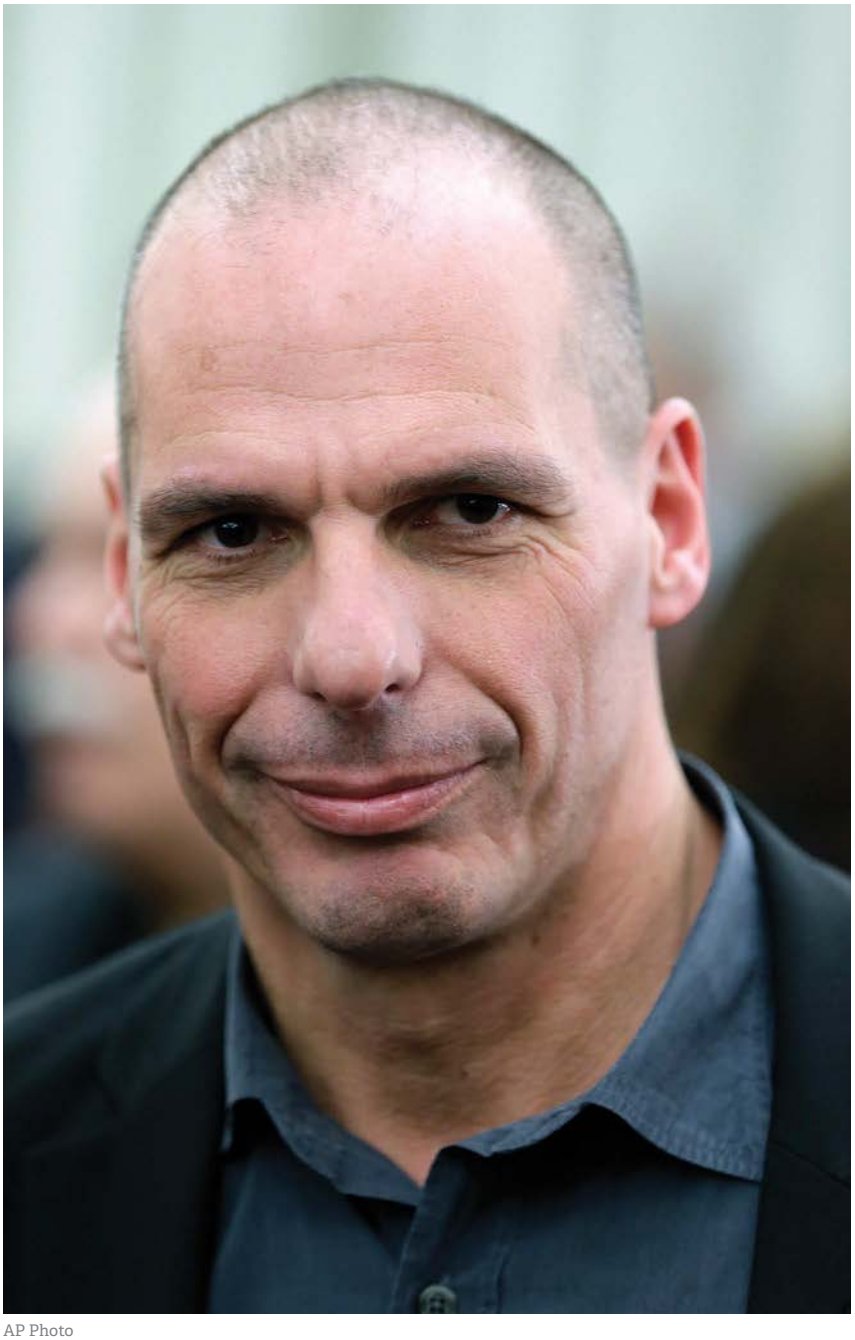
Riječ *amater* i pridjev *amaterski* etimološki potiču od latinskog glagola "amo, amare" što znači "voljeti". Raditi nešto amaterski ne znači nužno da se to radi loše, znači samo da se radi iz ljubavi. Predstava *Beton mahala* je, dakle, amaterska samo u izvornom značenju tu riječi. Napisana i odigrana iskreno, iz duše (ili iz stomaka), bez kalkulacija i prenemaganja, sa nepatvorenom vjerom u misiju i suštinu umjetnosti, ona gledaocu uzvraća katarzičnim činom prepoznavanja.

Odlično se to vidjelo i u reakciji Beograđana. Po pravilu velegradski škrta na stojećim ovacijama, publika koja je te večeri napunila Zvezdara teatar glumce je sa scene ispratila dugim i gromkim aplauzom i na nogama. Zasluženo. ¶

MUHAREM BAZDULJ

Ideologija ekonomije

Povod za ovu knjigu bio je predlog vlasnice jedne grčke izdavačke kuće Janisu Varufakisu da napiše tekst o ekonomiji koji bi bio namenjen tinejdžerima. Varufakis je prihvatio, jer onaj ko ne može da objasni velika ekonomska pitanja jezikom razumljivim tinejdžerima, zapravo ih ni sam ne razume.

AP Photo

Knjigu *Ovaj svet može da bude bolji* (Kreativni centar, 2015) napisao je aktuelni ministar finansija Grčke Janis Varufakis. Profesor ekonomije na Atinskom univerzitetu koji na sednice vlade dolazi svojim motorom "jamaha", britanski đak, bloger i gejmer, Varufakis za sebe kaže da je "libertarijanski marksista", a za mere štednje Evropske unije – istina, pre ovog leda na kojem se Siriza kliza u pregovorima sa EU – da su "finansijski pandan metoda mučenja CIA". Ukratko, intrigantan poduhvat srpskog izdavača usred (ne)izvesnih pregovora Atine sa evropskim kreditorima, nedugo posle grčkog izdanja, u koricama boje mora, knjižica od nepunih dvestotinak strana deluje zgodno za plažu, možda i na nekom grčkom ostrvu.

Varufakis se u predgovoru ograđuje kako je povod za knjigu bio predlog vlasnice jedne grčke izdavačke kuće da napiše tekst o ekonomiji koji bi bio namenjen tinejdžerima, a odmah potom dodaje da onaj ko ne može da objasni velika ekonomska pitanja jezikom razumljivim tinejdžerima, zapravo ih ni sam ne razume. Dakle, tu je samo jezik kojim je Varufakis pisao – tinejdžerski. Sve ostalo pomalo miriše na novi komunistički manifest: tlačitelji i moćnici, većina koja strada zbog njih, neravnopravnost, zajedničko vlasništvo kao ideal. Varufakis se, kaže, trudio da se ne bavi grčkom svakodnevicom: "Naprotiv, usredsređujem se na velika pitanja socijalne ekonomije koja se tiču svih ljudi, svugde, ali tako da zainteresovanom čitaocu dajem priliku da sagleda iz ugla drugačijeg od dosadašnjeg nedavni slom naše socijalne ekonomije, kao i razloge zbog kojih nosioci vlasti uporno odbijaju da donesu odluke što bi dovele do spasenja naših društava u Evropi, u Grčkoj i u čitavom svetu."

Uglavnom se nema šta zameriti tekstu neposrednom, punom jasnih primera i objašnjenja o javnom dugu, tržišnom društvu, dobiti, poreklu novca, odnosu države i bankara, privatnom i planetarnom (društvenom!) interesu, nezaposlenosti... Tu je i važna lekcija o razlici između dve vrste vrednosti – životne i razmenske i razlozima zbog kojih se u današnjim društvima vrlo često svi aspekti naših života svode na njih, tj. postoji

Teologija uz pomoć jednačina

Mnogi će ti reći da tvoj otac ne zna šta govori. Da je ekonomija, ekonomska teorija – nauka. Da ona – poput fizike, koja metodično i uz pomoć matematike analizira prirodu – na isti način kombinuje matematiku, statistiku i logiku kako bi se *naučno* sprovodila analiza socijalno-ekonomskih fenomena. Besmislica!

Ekonomija možda primenjuje matematičke modele i statistički metod, ali više liči na astrologiju nego na astronomiju. Sasvim suprotno od fizike, gde priroda predstavlja nemilosrdnog sudiju pretpostavkama koje postavljaju fizičari, ekonomija ne može da funkcioniše na taj način, s obzirom na to da ne postoji mogućnost stvaranja laboratorije u kojoj bismo mogli da kontrolišemo važne pretpostavke o tome kako bi se, na primer, razvila grčka ekonomija 2010. godine da je, umesto što je podigao kredit na osnovu Memoranduma sa MMF-om, Evropskom unijom i Centralnom evropskom bankom, grčki javni sektor objavio bankrot.

Ovo krucijalno odsustvo mogućnosti da se empirijski kontrolišu naše ekonomske teorije povezano je sa činjenicom da ekonomija, ekonomska misao, nema nikakve veze s prirodnim naukama. U skladu s tim, naš izbor leži između toga da se, s jedne strane, pravimo da smo mi, ekonomisti, naučnici i, s druge strane, da priznamo kako smo bliže filozofima, koji, koliko god da razumno i mudro argumentuju svoje stavove, ni u kom slučaju jedan drugog ne mogu da ubede u svoje mišljenje o smislu života.

Nažalost, mnoge moje kolege ekonomisti, većina njih, opredeljuju se za to da se prave da su naučnici i na taj način završavaju tako što više podsećaju na astrologe, eventualno na teologe koji pokreću matematičke dokaze o postojanju Boga, na crkvene moćnike koji ulažu u neznanje i sujeverje onih što žive u stanju zabrinutosti za sopstveni opstanak i u strahu od onoga što će biti sutra.

KRAJNJI ISHOD PLAVE PILULE

Tridesetih godina XX veka engleski antropolog E. E. Evans-Pričard (1902-1973) proveo je duže vreme analizirajući društvo plemena Azande u Africi. Dok je živeo s njima, primetio je da pripadnici plemena Azande pridaju veliki značaj svojim proročištima i prorocima, od kojih su tražili da im proreknu budućnost, upravo kao što su to tražili i stari Grci od svojih proroka u proročištu u Delfima.

Pitanje koje se postavilo pred Evans-Pričarda jeste sledeće: Ako se ima u vidu to da su se proročanstva svetilišta, proročišta i vračeva vrlo često pokazivala kao vrlo neuspešna, kako su vračevi uspevali da održe netaknutu svoju vlast nad "vernicima" u svom plemenu?

Objašnjenje Evans-Pričarda u vezi s nepoljuljanom verom pripadnika plemena Azande u magiju, proročanstva i vradžbine, ali i u nepogrešivost njihovih sveštenika, jeste sledeće: "Pripadnici plemena Azande dolaze do zaključka, kao i mi, da proročki neuspeh njihovih proročišta zaista zahteva neko objašnjenje. Toliko su, međutim, upetljani u mistične pojmove da moraju i da se potpomognu njima kako bi objasnili neuspeh proročanstva proročišta. Kontradiktornost između posmatranih događaja i nekog mističnog pojma tumači se u odnosu na druge, njemu srodne mistične pojmove."

Isto to važi i za takozvanu ekonomsku nauku! Tako se ekonomisti koji ne uspevaju da predvide neku važnu ekonomsku pojavu (što se i inače najčešće dešava), na primer krizu što je izbila 2008. godine i traje sve do danas, pozivaju na iste te mistične pojmove pomoću kojih nisu uspeli »

težnja da se obezvredi sve ono što se ne može prodati uz dobit. Ove popularne, zamišljene razgovore o ekonomiji (sve vreme, narator se obraća svojoj ćerki Kseniji, prim. n.) piše pre svega iskusni ekonomista, tvrdeći da je ekonomija isuviše važna da bi se prepustila samo ekonomistima, ali i da ekonomija nije nauka: "Sasvim suprotno od fizike, gde priroda predstavlja nemilosrdnog sudiju pretpostavkama koje postavljaju fizičari, ekonomija ne može da funkcioniše na taj način, s obzirom na to da ne postoji mogućnost stvaranja laboratorije u kojoj bismo mogli da kontrolišemo važne pretpostavke o tome kako bi se, na primer, razvila grčka ekonomija 2010. godine da je, umesto što je podigao kredit na osnovu Memoranduma sa MMF-om, Evropskom unijom i Centralnom evropskom bankom, grčki javni sektor objavio bankrot." I tako, ekonomija je pre astrologija nego astronomija, tvrdi ministar finansija.

Na samom početku svojoj ćerki tinejdžerki i njenim vršnjacima, kao i svima onima koji su spavali na časovima istorije i geografije, Varufakis objašnjava otkud tolika nejednakost na svetu, otvarajući prvo poglavlje pitanjem: Zašto Aboridžini iz Australije nisu napali Englesku, nego se dogodilo obrnuto, Britanci su napali Australiju? I kakve to ima veze sa svetskom ekonomskom krizom, ali i pregovorima koje nova grčka levičarska vlada ima sa EU? Podsećajući na klasike naučne fantastike kakvi su *Blejdraner* i trilogija *Matriks*, gotski roman *Frankenštajn* britanske spisateljice Meri Šeli i *Doktora Fausta* Kristofera Marloa, ali i Sofoklovog *Cara Edipa*, Varufakis je objasnio važne pojmove ekonomskih odnosa u svetu, iščitavajući priče i mitove s levičarskim naočarima na nosu. Sasvim legitimno. Uglavnom je precizno pogađao cilj, zahvaljujući pametnom izboru filma i literature, ali ne i uvek. Ali je sve vreme optuživao malobrojne moćnike za održavanje ideologije "koja im je davala legitimitet i koja je ubeđivala većinu kako moćnici imaju pravo na moć". Nekad je ta ideologija imala religioznu formu, piše Varufakis, a danas je uzela oblik naučnoekonomske teorije.

Ova letnja knjižica za mlade i razbibrigu, Varufakisu je poslužila i zato da svojoj ćerki, koja živi u Australiji, podari »

da predvide krizu kako bi objasnili – sopstveni neuspeh.

Daću ti jedan primer. Kada se osamdesetih godina XX veka, suprotno predviđanjima sistemskih ekonomista (na primer, onih koji su radili za velike banke, za Međunarodni monetarni fond itd.), nezaposlenost povećala, oni koji negiraju postojanje nezaposlenosti (a o kojima sam govorio na prethodnim stranicama) izmislili su mistični pojam prirodne nezaposlenosti. Pošto su nazvali primećenu nezaposlenost prirodnom, smatrali su je – objašnjenom!

Onda su, suočeni s tržištima koja ne uspevaju da apsorbuju nezaposlenost, ubedili same sebe da je nezaposlenost dokaz da naše društvo pati od greha nesavršene konkurencije, kojem je, da bi se na pravi način suzbio, potrebna magična formula oslobađanja tržišta pomoću, na primer, privatizacije. A ako čarolija njegovog oslobađanja ne sprovede svoje čudo (na primer, ako se nezaposlenost poveća umesto da se smanji), tajna će, zaključuju, biti u još većoj privatizaciji, još većem smanjenju plata i davanja, penzija itd. Ukoliko ni ove vradžbine ne uspeju, teše se mišlju da ne treba okriviti politiku štednje i privatizaciju, već "vradžbine" sindikata, minimalnih zarada, državnih davanja za nezaposlene i socijalnog osiguranja, koje ne dozvoljavaju magičnoj formuli da deluje kako treba. Upravo kao kod proroka plemena Azande!

Verovatno je, s jedne strane, plava pilula koju je Morfeus ponudio Niju nemoćna pred sposobnošću ekonomista da konstruišu naizgled naučne ideologeme, koje toliko delotvorno uspevaju da skriju istinu o funkcionisanju i tajnama tržišnih društava. I u meri u kojoj su razmenske vrednosti u potpunosti prevladale na planeti Zemlji (od zemlje Ijudskog rada, pa sve do genotipa mikroorganizama), teorije ekonomista tkaju Matriks koji ti zabranjuje da vidiš istinu društva što te određuje kao Ijudsko biće.

Crvena pilula je tvoja jedina nada – ako te zanima istina.

NAŠA CRVENA PILULA

Nažalost, crvena pilula koju bi mogla da progutaš s jednom čašom vode, kao što je to učinio Nio, ne postoji. Ono što postoji jesu kritička misao i prkosna želja da nikada ne prihvatiš nešto zato što ti je tako rečeno ili zato što tako misle moćnici, većina, svi "drugi". Na stranicama ove knjige pokušao sam da ti ukažem na to kako možeš da uskladiš prkosnu veru u istinu s kritičkom mišlju da bi uočila osnovne, često turobne stvarnosti oko sebe.

Nema sumnje da ćeš se često kajati što nisi uzela plavu pilulu. Biće, međutim, i drugih trenutaka – pošto si izabrala crvenu pilulu gorke istine – u kojima ćeš razotkrivati laži moćnih, njihovu rugobu i njihov besmisao. To će biti tvoje obeštećenje. ¶

podsetnik da nije sve u kupovini novog iPada, ima nešto i u pričanju viceva posle večere s prijateljima dok zalazi sunce na Egini. Tako grčki ministar objašnjava razliku između razmenske (iPad) i životnih vrednosti (vicevi, večera s prijateljima, zalazak sunca). Mada i taj zalazak sunca na Egini može da bude sporan kao životna vrednost. U zavisnosti od toga da li vam je terasa s koje ga posmatrate dedovina ili ste je pak iznajmili za deset dana godišnjeg odmora. Ali, da baš ne cepidlačimo.

Najsporniji je Varufakis u knjizi kada objašnjava "vrhunac duboke krize" i kaže da "vlast bankara nad društvom (i nad političarima) može da spreči preporod i da ostavi tržišno društvo zakucano *za dno stalne recesije*": "Boljitak može da nastupi samo ako se društvo digne i ako zahteva koordiniranu državnu intervenciju otpisivanja dugova." Dakle, ne štednjom nego samo "otpisom dugova", uveren je Varufakis, može da otpočne preporod. Ili tako, ili ratom, koji razara sve – pa i krizu. Sve i da je taman tako, ponovo se javlja kao političar-amater. Ministar finansija koji je na početku pregovora sa evropskim kreditorima tvrdio upravo to da je otpis dugova jedino rešenje za Grčku, pet meseci kasnije uzda se u dolazak Angele Merkel na pregovore. Kom Varufakisu verovati?

U međuvremenu je muka samo naći novac za ono ostrvo, a onda plaža, Varufakisova *popularna ekonomija* i – revolucija može da počne. ¶

ZORA DRČELIĆ

Kad košulje

Roman Vetona Suroija, smešten na Kosovu devedesetih, pun je moćnih, uzbudljivih slika o jednom životu o kojem je velika većina nas izabrala da ne zna baš ništa

FoNet

U supermarketu nema kupaca. Osim mene, koji sam ušao slučajno, tu je i neki starac, koji mi je okrenut leđima sve vreme i proverava, jednu po jednu, sve čokolade koje su na policama. Ima ih raznih, s lešnicima, sa suvim grožđem, od sto grama i od pola kilograma. Ima malih i velikih toblerona, belih i crnih toblerona, čokolade sa 60 posto kakaoa. Starac govori na albanskom jeziku iako nosi kravatu.
Žali se prodavcu da je svim čokoladama istekao rok upotrebe.
Direktor kaže da datumi važe za Švajcarsku, a da mi ovde imamo drugačije vreme.

Budimo iskreni: mi (to "mi" smo ogroooomna većina javnosti ove zemlje, uključujući i one među nama koji se, s razlogom ili bez njega, smatraju kvalitetnije upućenima) gotovo ništa ne znamo o albanskoj kosovskoj književnosti, ali bogme ni o albanskoj kosovskoj stvarnosti; kako onoj sadašnjoj, na faktički nezavisnom (mislim – od Srbije nezavisnom) Kosovu, tako ni o onoj iz devedesetih, dok je Kosovo bilo "ponovo integrisano u državnopravni sistem Republike Srbije", mahom tako što je Srbija tamo sedela na bajonetima, dok nije skroz odrala dupe. Tek naizgled paradoksalno, o toj nedavnoj, ali veoma bivšoj stvarnosti znamo još i najmanje. Kosovo je bilo "tu", ali beskrajno daleko, de facto dalje nego danas, kada više nije "tu". Neobično, apsurdno? Možda negde drugde.

Roman Vetona Suroija *Milijarder* (preveo Škeljzen Malići; Samizdat B92, Beograd 2015) aterirao je u epicentar tog našeg odviše brižljivo gajenog neznanja, i sada se čeka da vidimo kakav efekat će

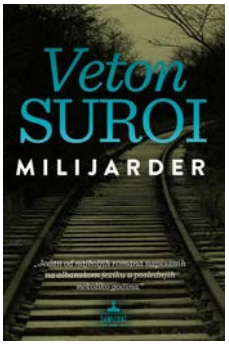
zašarene

Veton Suroi

izazvati. Loše bi bilo da ga napadnu književni i politički maroderi i kverulanti, još gore da ga elegantno prećute stari i novi miljenici "kompaktne većine". Jer se radi o knjizi koja nije konfekcijski proizvod za ispunjavanje kvote neke postmoderne, fondacijske verzije "širenja bratstva i jedinstva", nego autentičan, moćan roman kakav nam je očajnički bio potreban, mada to nismo znali, ili nismo hteli da znamo.

Milijarder je smešten u Prištinu, manjim delom i u unutrašnjost Kosova, te u londonsko i američko političko izbeglištvo u ratno-hiperinflatorno vreme, ono kada je jedna dojčmarka bila čitavo bogatstvo, a s milijardama dinara mogao si predveče da kupiš, recimo, jedno jaje. "Vaskoliko srpstvo" još ratuje na drugoj strani bulazneći Karlobag i Viroviticu, na Kosovu je "mir", ali taj mir ima sve odlike tempirane bombe, jer se bazira na nečemu što je po svakom ljudskom i božijem zakonu neodrživo – vidi gornju rečenicu o dranju dupeta na bajonetu.

Uzimajući u ruke ovu knjigu pobojao sam se da ću se suočiti s političkom publicistikom, ako ne i *agitkom*, ovlašno i nevešto zamotanom u sipljivi celofančić proze (umeju to novinari...), ali Suroijev *Milijarder* daleko je od toga koliko se to uopšte može biti: političko-istorijski kontekst i sumračna, represivna, upravo segregacijska atmosfera tu je, sveprisutna, jer je zaista nezamislivo kako se može napisati roman o Kosovu u toj epohi a da tome ne bude tako, ali njegovi su junaci daleko od nacional-romantičarskog ideala: to su ljudi od krvi i mesa, poneseni ne samo ubeđenjima nego i strahovima, tlapnjama, sebičnostim, ljubavnim i svim ostalim strastima, izdajama, neuspesima.

Ono čime je ova knjiga vrlo brzo "kupila" dolepotpisnog čitaoca ponajpre je *atmosfera*, slika jednog grada i jednog društva koje smo izabrali da ne vidimo i da ne priznajemo njegovo postojanje. Ta slika se mnogima neće dopasti, ali teško joj je odreći verodostojnost – u ovom slučaju, dakako, pre svega literarnu. Na drugoj strani, nešto ne verujem da je Suroijevo pisanje baš po volji i kosovskim albanskim patriotama opšte prakse. Umesto domoljubnog naricanja i fraziranja, Veton Suroi majstorski donosi niz upečatljivih slika Prištine ranih devedesetih: grada u kojem Albanci najednom takoreći svi do jednog bivaju izbačeni iz svih državnih i javnih službi i tako odjednom postaje šetalište hiljada prisilno dokonih ljudi, kojima predstoji smišljanje načina kako da prežive. Masovno nošene "službeničke" bele košulje vrlo brzo – uz lupinge novih majstora šverc komerca – zamenjuju košulje svih zamislivih boja i dezena. U tom i takvom okruženju, narator koji nakon gubitka *državnog posla* preživljava prevodeći informacije za odbor za ljudska prava, zapravo proživljava svojevrsni roman ljudskog, intelektualnog, moralnog dozrevanja, kroz politički angažman i kroz dnevno deveranje, kroz burnu ljubavnu vezu i natruli brak, kroz prijateljstva ili interesna pajdaštva sa ljudima iz raznolikih miljea kosovske svakodnevice. Oko naratorovog lika štošta se "vrti", ali *Milijarder* paralelno prati još nekoliko sudbina kroz paralelne ili izukrštane narativne tokove. Ono što razgaljuje Suroijeva je moć da iskombinuje lirski i satirički ton, da svom romanu prvencu doda i meda i bibera tamo gde treba i gde će najbolje "pasovati". Primera radi, neke stranice o "zabranjenoj", unapred osuđenoj ljubavi pripovedačevoj sa mladom Ronom naprosto su ogledan primer kako se danas piše o ljubavi, daleko i od vulgarizujućeg i od nadriintelektualno-ironizujućeg, ali isto tako i od zašećerujućeg zastranjenja. Dojmu uzbudljivog otkrovenja, ne sme se zaboraviti, doprinosi i odličan, suptilan prevod Škeljzena Malićija.

Osim što je roman skrivenih intima u jednom još duboko patrijarhalnom društvu, *Milijarder* je ponajviše *roman ulice*, čak urbana freska, rekao bih, kad ovakvi izrazi ne bi bili obezvređeni pogrešnom upotrebom... Sve što je kod Suroija u ovom romanu "novinarsko" zapravo je briljantan opservatorski dar. Evo, za kraj, još jedne takve slike, ne mogu joj odoleti:

"Penzioneri Albanci koji uzimaju penzije u dinarima ne kupuju državni hleb. Ne žele da ih neko vidi kako čekaju u redovima sa Srbima.

Ne žele ni da ih vide poznanici Srbi, jer bi onda shvatili da im je stanje toliko teško da su prinuđeni da kupuju državni hleb.

Ne žele da ih vide ni Albanci i shvate da im je stanje toliko teško da su prinuđeni da kupuju državni hleb.

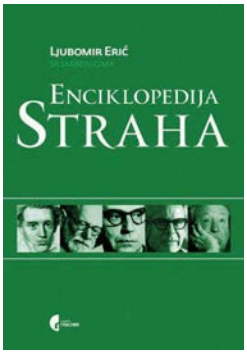
Penzioneri Albanci ne žele da drugi shvate da su u teškom stanju, jer će to onda shvatiti i oni sami."

Milijarder je, dakle, tu i više nema izgovora za neznanje. I da, još nešto: naše su istorije previše isprepletene, makar i na traumatičan način, da bi ovaj roman u Srbiji ikada mogao biti nešto "strano", *iz uvoza*. On je po prirodi stvari integralni deo *naše* kulture, i baš to je ono što će nekima podići najviše kose na glavi. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Od abnormalnog do žute groznice

Izdavačka kuća Službeni glasnik objavila je ovih dana "Enciklopediju straha" koju potpisuje Ljubomir Erić sa saradnicima. Reč je o izuzetno obimnom i bogatom delu koje u rečničkoj formi na blizu šest stotina stranica leksikografski obrađuje ceo niz pojmova i imena na različite načine povezanih s pojmom straha

Za vrijeme postojanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Beograd je kao njen glavni grad bio nesumnjivi vodeći centar većine umjetničkih disciplina i većine industrija, pa je prednjačio i kad je riječ o izdavaštvu. Nije da se dobre knjige nisu objavljivale i u Ljubljani, Zagrebu ili Sarajevu, kao uostalom i u Rijeci ili Gornjem Milanovcu, ali Beograd je ipak bio bez premca. Unutar izdavačke produkcije, odnosno nekih njenih segmenata, postojali su ipak i izuzeci. Možda i najkrupniji takav izuzetak bile su knjige rječničkog i enciklopedijskog tipa. One su po pravilu izlazile u Zagrebu, zahvaljujući činjenici da je tamo bio smješten Jugoslovenski leksikografski zavod. Inercija je moćna sila pa se i nakon raspada Jugoslavije u Hrvatskoj češće pojavljuje knjige enciklopedijskog tipa nego drugdje na postjugoslovenskom prostoru. Ipak, u posljednje vrijeme i beogradski izdavači sve češće publikuju izdanja ove vrste. Jedan od recentnijih i boljih primjera jest *Enciklopedija straha* (Službeni glasnik, 2015) koji potpisuje Ljubomir Erić sa saradnicima.

POJMOVI I OBLASTI

Red je odmah na početku pomenuti i sve saradnike. To su (abecednim redom prezimena): Slobodan Apostolski, Marija Đurović, Mirjana Erić, Aleksandar Gatalica, Bojan Jovanović, Sonja Marinković, Sofija Mojisić, Vladimir Petrović, Miodrag Popović, Radivoj Radić, Zoran Radovanović, Irina Subotić, Ivana Timotijević-Marković, Milan Vlajčić, Tanja Vukosavljević-Gvozden i Miloš Zdravković. Vrijedi navesti i četvoro redaktora: Jasna Aničić, Zorica Grujičić, Jelena Mitrović i Milivoje Stefanović. Na samom početku kratkog predgovora, na jedva jednoj stranici teksta, Erić piše: "Pisati enciklopediju straha je, u izvesnom smislu, pretenciozno i toga sam svestan od samog početka. Istovremeno, to je i svojevrstan izazov kojim sam želeo da završim svoje višedecenijsko interesovanje i nastojanje da razumem psihološka i psihijatrijska značenja straha u životu ljudi. Svestan sam da sam ovom projektu pristupio u saglasnosti sa svojom ličnom vizurom i profesijom psihijatra i psihoterapeuta psihoanalitičke orijentacije, što, dakako, nije mera stvari, ali je pokušaj koji, bar kod nas, niko do sada nije učinio. Da li je to hrabrost ili, pored svega, nedostatak *uvida* – pokazaće vreme." Nakon predgovora kreće sama *enciklopedija*, odnosno rječnički niz pojmova na ovaj ili onaj način povezanih sa *strahom*, uz koncizna i stručna objašnjenja. Voljom abecednog slučanja *Enciklopedija straha* otvara se pojmom *abnormalno*, a završava se *žutom groznicom*.

GLADAN PAUK

Moto cjelokupne *Enciklopedije straha* preuzet je iz Andrićevih *Znakova pored puta*: "Strah je u službi nepoznate sile koja za njim ide kao lovac za hrtom. Posmatram strah pod raznim vidovima u sebi i oko sebe, i sve mi se čini da se ljudi i ne boje zbog onoga što kažu i misle da se boje, nego zbog svoga rođenog straha. Strah leži u njima i vreba i čeka, kao gladan pauk, da mu šta zatrese mrežu čovekovih živaca. U tom trenutku on se diže i slepo baca na svaki i najneznatniji povod, jer njemu je svaki dobro došao. Strah tada ispuni celog čoveka, pomuti mu misli, zamagli vid, podseče noge, načini od njega slepu i nemoćnu žrtvu za nepoznatu silu koja treba da ga proždere. Ako čovek toga puta ne podlegne, strah se opet uvuče u njega, napravi se malen i nevidljiv, i čeka novi povod." Ima nečeg indikativnog u ovakvom izboru epigrafa. Na tom počasnom mjestu ne citiraju se ni Frojd ni Jung, ni bilo koji ljekar, psiholog ili psihoanalitičar, nego pisac. Mada je puna vrlo stručno obrađenih pojmova iz medicine, *Enciklopedija straha* nipošto ne bježi od filozofije, književnosti i umjetnosti. Ljubomir Erić i njegovi saradnici svjesni da je *strah* esencijalni dio savremenog svijeta i njegove kulture i da se ne može svesti isključivo na patološku kategoriju. U tom smislu, ovo je izdanje koje je manje namijenjeno stručnjacima, a više zainteresovanim laicima, što je zapravo kompliment. Pojmovi su obrađeni prijemčivo i jasno.

FOBOFOBIJA

Kao i sve dobre enciklopedije, ova knjiga gotovo da može da se čita kao postmoderni roman, skačući s pojma na pojam u svim mogućim pravcima i smjerovima. A dok je čitamo tako, postajući sve svjesniji koliko strah ima oblika i lica, pašće nam na pamet ona famozna rečenica s početka antologijskog govora F.D. Ruzvelta: "Stoga, najprije mi dozvolite da izrazim svoje čvrsto uvjerenje da se trebamo bojati jedino straha samoga – bezimenog, nerazumnog, neopravdanog terora koji paralizira poteze nužne za pretvaranje povlačenja u napredovanje." Strah o kojem Ruzvelt govori ima svoje latinsko ime – *fobofobija* – i također je obrađen u ovoj enciklopediji. A među strahovima koji su zaslužili da im se u enciklopediji posveti poseban članak su i: strah od boga, strah od cunamija, strah od gladi, strah od gubitka inspiracije kod pisaca, strah od gubitka kontrole, strah od ispita, strah od javnog nasupa, strah od kastracije, strah od kometa, strah od ludila, strah od mrtve osobe, strah od najezde skakavaca, strah od nepoznatog, strah od oluje, strah od pomračenja sunca i meseca, strah od porođaja, strah od propasti sveta, strah od smrti, strah od suše, strah od uragana, strah od uspeha, strah od vatre, strah od zmija, strah od života. Prepoznaj svoj strah i reći će ti ko si. ¶

MUHAREM BAZDULJ

Koncert: Rundek Cargo Trio, Barutana, Beograd, 12. VI 2015.

www.longplay.rs

Umetnost podrazumevanog

Darko Rundek stari na jedan od najboljih načina, učeći i podmlađujući nas. Osamdesete a naročito Novi talas preterano su mistifikovani, posthumno ih siluju lažovi i budale, kako to obično biva. I može im se, jer je ostalo premalo izvornih koji bi to mogli da (od)brane. Nažalost, tek poneko kao Rundek ima i opravdanje – on je otišao mnogo dalje

Osim ljubavne vezanosti za njegove prve posthaustorske albume, izvrsne *Apokalipso* i *U širokom svijetu* (Jabukaton, 1996. i 2000.), solo-status Darka Rundeka (r. '56, Zagreb) u Srbiji građen je na eksploziji euforije povratničkih koncerata u Beogradu (dve rasprodate večeri u SKC-u i odmah treća u nakrcanoj Hali sportova, krajem 2000.), ali ne zaboravimo i sramotni incident/fizički napad na njega leta 2005. S druge strane, od Rundek benda s kojim '95. kao da je nastavio gde Haustor stade, preko Cargo orkestra do kriznog Rundek Cargo trija (RC3), Darko ne gubi ništa od kreativnosti, kvaliteta i osobenosti. Takođe, smanjivanje pratnje upleteno je u sve intimniji, razuđeniji Rundekov autorski izraz, kao što svedoče albumi *Ruke* i live *Zagrebačka magla – Plava turneja* (Menart, 2002. i 2004) te zasad poslednji s Cargo orkestrom *Mhm A-ha Oh, Yeah Da-da!* (Piranha music, 2006). Na ostvarenju *Plavi avion* (2010, Menart – Metropolis, koji je i ranije licencirao neka Rundekova izdanja) s Darkom su ostali samo Izabel Katala (violina) i klavijaturista/multiinstrumentalista Dušan Vranić (Letu štuke). Ova u Parizu nastala postava ima samo 3 člana jedino ako zanemarite činjenicu da Duca Vranić muzicira sa 6 ruku i 4 noge, a i zapeva.

Najzad, u vreme trijumfalnog reizdanja – paketa sva 4 Haustorova albuma (za Jugoton '81–'88, *Haustor*, *Treći svijet*, *Bolero* i *Tajni grad*, sada box-set, Croatia Records – RC3 opet nas je obradovao novim materijalom. CD *Mostovi* licencno je u Srbiji objavila vodeća koncertna agencija Long Play: par nedelja pre ovih koncerata mogao se kupiti isključivo u paketu s ulaznicom (1500 d; samo ulaznica 1200 d.). Svejedno su obe večeri bile rasprodate (preko 1000 posetilaca, svaka) i na najlepši način oživele ponovo godinama zaparloženu Barutanu unutar zidina Kalemegdana. Za mnoge nov, taj 'cigleni' ugođaj dobre akustike i slobodnog isparavanja u toplo letnje nebo bio je pravo osveženje – nisu EXIT, Arsenal i ini jedini u tvrđavama – pa su nadoknadili opadajuće oscilacije starijeg dela publike.

Da, bilo je i skakanja na ovom gotovo unplugged koncertu. Opušteni baš kao cigareta u uglu usana, RC3 su u nekoliko ciklusa iz pevušenja i prebiranja žica i stihova pouzdano uzleteli, snagom koju smo doživeli kao gromoglasnu – jer je sila osećanja i muzike, ne prosta snaga zvuka. Bilo je i (zaboravljenog? digitalno zabranjenog?) štimovanja, i greščica, Izabelina violina je plela inkrustracije i povremeno intonirala neku od legendarnih duvačkih linija koje krase mnoge pesme Haustora, da bi odjednom krenula ostavljajući za sobom trag spaljenog raketnog goriva, kao u *Don Juan*, poznatoj najavi aktuelnog albuma. Favoriti raznih Rundekovih razdoblja (*Ruke*, *Uzalud pitaš*, *Bi mog'o da m'ogu*) glatko su se smenjivali s nenametljivim novitetima (šarmantna *Vidova*, lepa *Mostovi*, kabaretska *Vitamini*), a publika je zdušno nadoknađivala prateće vokale, koji su kao i duvači naglašavali veličanstvenost brojnih Darkovih numera. Sada već nesumnjivo pripadajući nekad čuvenoj 'zagrebačkoj školi šansone', neke Rundekove minimalističke tačke s rečitativima i nepredvidljivim Vranićevim aranžmanskim varijacijama časom bi smenile ostrašćene interpretacije poput *Ay Carmela* (nije valjda samo do antifašizma, mora nešto biti i u samoj pesmi), a ne manje oduševljenje pobudila bi i novoupoznata *Ima ih*. Provukli su se i *mali čovek* i *svileni šal*, a na kraju dva izvrsna sata ovacije je zaključio teško nadmašivi *Apokalipso*.

Darko Rundek stari na jedan od najboljih načina, učeći i podmlađujući nas. Osamdesete a naročito Novi talas preterano su mistifikovani, posthumno ih siluju lažovi i budale, kako to obično biva. I može im se, jer je ostalo premalo izvornih koji bi to mogli da (od)brane. Nažalost, tek poneko kao Rundek ima i opravdanje – on je otišao mnogo dalje. ¶

DRAGAN KREMER

U potrazi za budućnošću

Iza kulisa zvaničnog programa 56. Bijenala u Veneciji odigrava se i nezvanično bijenale u vidu gerila kampanja koje imaju za cilj da istaknu neka goruća pitanja u svetu, od pitanja imigranata, rata u Ukrajini do teškog položaja radnika u Abu Dabiju gde se grade ogranci Gugenhajma, Luvra i drugih muzeja

Dan otvaranja 56. venecijanskog bijenala ove godine poklopio se sa proslavom Dana pobede nad fašizmom 9. maja, te su, uporedo sa natpisima koji upućuju na ovu prestižnu međunarodnu izložbu, pažnju privlačili i venci cveća pokraj spomenika i gradskih kuća, što je festivalskoj atmosferi dalo dodatni kontekst, a sve u jeku najintenzivnije turističke šoping sezone.

Ovogodišnja smotra, čija je istorija počela 1895. – pre tačno 120 godina, pod nazivom "Sve budućnosti sveta", jednako ili možda čak i snažnije govori o sadašnjosti pod bremenom prošlosti. Njen umetnički direktor Envezor Okvui, prvi kustos sa afričkog kontinenta, želeo je da okupi umetnike iz čitavog sveta i iz različitih umetničkih disciplina, te se u okviru međunarodne izložbe našlo njih 136 iz 53 zemlje od kojih su mnoge sa prostora koji se po inerciji smatraju "perifernim". Upravo na ovoj kompleksnoj platformi na kojoj se sučeljavaju različita poimanja vremena i prostora počiva dijalog u kom umetnici treba da opišu trenutno stanje stvari i doživljaje tog stanja istražujući istorijske i kontraistorijske kontekste sa raznih meridijana.

Kada je reč o nacionalnim predstavljanima, ukupno učestvuje 89 zemalja – 29 u svojim tradicionalnim paviljonima u Đardiniju, među kojima je i Srbija, 31 u okviru Arsenala, dok su ostale raštrkane po galerijama, crkvama i šetalištima na raznim lokacijama u gradu.

Već na početku postaje jasno da dominiraju socijalne (Argentina) i (anti)ratne teme (Gruzija, Ukrajina), fokus je na aktuelnim političkim svakodnevicama (Bartelemi Toguo – Kamerun) i (ne)vidljivim nacijama, kao i okretanju prirodi (Francuska, Holandija) i ukazivanju na njeno uništavanje (Helen Sir – Vels). Socijalna problematika seže do kolonijalnih osvajanja čije su posledice za mnoge i dalje nepravedno ignorisane (Australija, Belgija), zatim do položaja radnika, kako u

SRPSKI PAVILJON: ***Ujedinjene mrtve nacije*****, Ivan Grubanov**

jeku Velike depresije (Voker Evans – SAD) tako i danas u svetu globalizacije vrednosti i kapitalizma (Gulf Labour Coalition). Naposletku, ističe se problem migracije i individualne borbe za dostojanstven život i pripadnost. Istorija se ispituje, kritikuje i postavlja se pitanje da li se zaista završila ili i dalje kao takva traje.

Na izložbama preovlađuju skulpture, instalacije i video-radovi, fotografija, dok je slikarstvo u nešto manjoj meri izraženo. Tu su i razni performansi, recitali. Srpski predstavnik Ivan Grubanov predstavio se podnom instalacijom *Ujedinjene mrtve nacije* kojom ispituje ideološko, političko, kulturološko značenje termina "nacija, država", proces njenog stvaranja, postojanja i nestanka. Među zemljama koje su od osnivanja Bijenala do danas nestale usled političkih prevrata a koje Grubanov ovde prikazuje jesu, između ostalih, Austrougarska monarhija, Otomansko carstvo, Južni Vijetnam, Demokratska Republika Nemačka, Čehoslovačka i naposletku Jugoslavija. Ideja dela postaje još zanimljivija ako se ima u vidu prostor u kom se nalazi a koji je od 1938. pripadao zemlji koje više nema dok njeno ime i dalje dominira iznad ulaznih vrata paviljona.

NEZVANIČNO

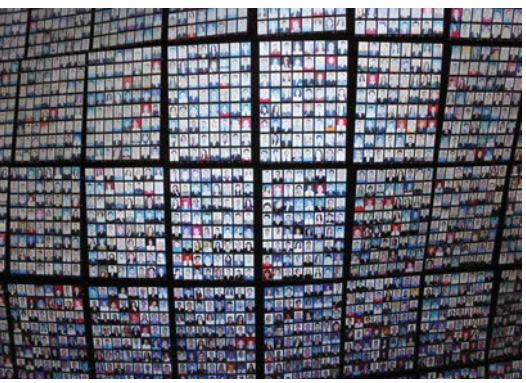
Iza kulisa zvaničnog programa odigrava se i nezvanično bijenale u vidu gerila kampanja koje imaju za cilj da istaknu neka goruća pitanja u svetu.

Na skoro svakom ćošku može se videti grafit "Paviljon imigranata bez države pokreta Anonimus" kojim su autori želeli da ukažu na položaj imigranata i na to koliko je ovaj problem nedovoljno prisutan na Bijenalu. Kao odgovor ovoj akciji mogu se dati izložbe raznih umetnika koji su se upravo bavili temom imigracije kao jednim od najvećih izazova Evrope a i šire. Tu je izložba mladog fotografa Tobajasa Zilonija o afričkim izbeglicama u okviru nemačkog paviljona, performans italijanskog umetnika Marka Bjađinija koji je želeo da upozori na problem muslimanskih imigranata, instalacija brazilskog umetnika Vika Munica *Lampeduza* u znak podsećanja na 400 stradalih imigranata 2013, itd. No, da li umetnost može uticati na političku volju onih koji imaju mogućnost da taj problem i reše?

Pored ukrajinske izložbe koja je postavljena na šetalištu Sedam mučenika i sa simboličnim nazivom "Nada", na problem sa kojim se suočavaju građani

LETO U VENECIJI:
***Paviljon imigranata bez države* pokreta Anonimus;**
***Feniks u Arsenalu*, rad kineskog umetnika Su Binga**
***Portret Sakipa Sabancija*, rad Kutluga Atamana**
Daleko od Đardina, svakodnevna Venecija
fotografije Lidija Milić

ove zemlje ukazala je i grupa umetnika iz ratne zone u Ukrajini sa svojom gerilskom umetničkom inicijativom "Na odmoru" (#On-vacation). Prema rečima jedne aktivistkinje, oni nezvanično predstavljaju umetnički centar "Izolacija" (Izolyatsia) iz Donjecka koji su samoproklamovani pripadnici Narodne Republike Donjeck proterali iz svog prostora kako bi se tu smestili proruski vojnici. Od početka Bijenala do 9. juna, dana kada su isterani, aktivisti će upadati (okupirati) paviljone zemalja koje u ovom trenutku okupiraju teritoriju neke druge države i animirati ljude da učine isto. Posetiocima dele kamuflažne jakne u kojima treba da se slikaju u jednom takvom paviljonu i postave sliku na Tviter ili Instagram profil ove grupe. Time se kvalifikuju za učešće u takmičenju čija je nagrada – plaćeni odmor u Balaklavi na Krimu za dvoje.

Zatičemo ih u ruskom paviljonu. Zbog velike pažnje koju je ova grupa dobila na društvenim mrežama i u zapadnim medijima, njihov boravak se ovaj put odvija bez smetnji, za razliku od prethodnog kada su zaposleni zvali policiju.

Još jedna akcija organizovana je kod muzeja Pegi Gugenhajm, pre samog početka Bijenala, kojom su aktivisti umetničkog kolektiva "Gulf Labour Coalition" i druge grupe želeli da upozore na teške uslove radnika u Abu Dabiju gde se grade ogranci Gugenhajma, Luvra i drugih muzeja. Ovaj kolektiv je i zvanični učesnik Bijenala čija se postavka nalazi u Arsenalu u okviru međunarodne izložbe.

IZVAN BIJENALA

Turisti se u reci saboraca probijaju kroz lavirint ovog muzejskog grada i bespomoćno proučavaju mape pokušavajući da pronađu Trg Svetog Marka, Rialto most ili neku drugu znamenitost. "Ovaj grad je logistička noćna mora", prokomentarisao je frustrirano jedan Amerikanac na putu ka železničkoj stanici, odakle će verovatno otići na narednu evropsku destinaciju. Mnogi, nesvesni odvijanja Bijenala ili prosto nemoćni pred svim kulturnim znamenitostima koje treba obići tokom nekoliko sati koje imaju u ovom gradu, fotografišu svaki pedalj svoje odiseje mobilnim telefonima nakačenim na *selfie sticks* koji se prodaju jednako dobro kao i šarene venecijanske maske, tradicionalni suvenir grada.

U kontrastu istorije i tradicije sa jedne i globalnog tehnološkog napretka sa druge strane, *wi-fi* predstavlja sveti gral u Veneciji. Retko gde se može naći u ponudi restorana i kafića ili je, ukoliko postoji, toliko spor da ga je gotovo nemoguće iskoristiti. Najbolje je telefon ili tablet ostaviti kod kuće, kao da poručuje natpis "Internet kafe" na kanti za đubre ispred jednog lokala.

Mnogo je stereotipa koji se vezuju za Italiju, poput onog o čuvenim italijanskim vinima koje "nikako ne smete propustiti". Iako se kvalitet ovog istorijskog napitka ne dovodi u pitanje, malo je poznata pasija brojnih ljubitelja manufakturno proizvedenog piva zbog kojeg se od pre desetak godina u ovoj zemlji dešava prava "pivska renesansa". Navodno, ovde se nalazi najviše mikropivara u Evropi, čak više nego u tradicionalno "pivopijskim gigantima" poput Belgije, Nemačke ili Velike Britanije. Prema rečima lokalnog majstora i vlasnika jedne mikropivare, u Italiji ih ima preko 400 a samo u regiji Veneto, čiji je glavni grad Venecija, oko 200.

Putnici namernici dobro će se potruditi da se probiju kroz gužvu ka istočnom delu grada u kom su smešteni Đardini i Arsenale. Tu se nalazi drugačija Venecija – mirnija, lokalnija.

Bijenale, najduže do sad, trajaće do 22. novembra, te ukoliko se nađete u ovom gradu, naručite lokalno pivo i krenite u istraživanje mnogobrojnih vizija sadašnje i prošle budućnosti. ¶

LIDIJA MILIĆ

DRAGAN ILIĆ

Čitulje

FoNet

Ovu nedelju su obeležila deca u čituljama. Nakon višednevne potrage za nestalim Stefanom Ilićem utvrđeno je da se udavio u rečici Karaš u neposrednoj blizini kuće. Nekako u isto vreme, doneta je presuda za ubistvo Tijane Jurić u Subotici, a počinilac je kažnjen maksimalnom zatvorskom kaznom od 40 godina.

Kada su ovo udarne vesti, opšta atmosfera na TV programima svakako mora biti sumorna. Sa zebnjom smo pratili vanredne vesti, pa je zemlja gotovo puna tri dana čekala da policija pronađe dvanaestogodišnjeg dečaka koji je prema prvim i nepouzdanim informacijama bio kidnapovan. Izvor tih podataka je bio njegov mlađi brat koji ima nepunih 9 godina. U ovom slučaju je postojalo nekoliko zamki na koje se, na sreću, televizije nisu upecale. Iako su poslovično gladni za skandalima svake vrste, elektronski mediji bili su neobično oprezni u izveštajima o potrazi za Stefanom Ilićem.

Tabloidi su dotakli profesionalno dno objavljivanjem fotografija leša nesrećno nastradalog dečaka. Kome to u Srbiji nije dovoljno šokantno da pročita vest o davljenju deteta, pa je potrebno taj horor "ilustrovati" fotografijom

Nestao je dečak iz socijalno ugrožene porodice, sa margine društva i komplikovanim porodičnim odnosima. Jedini svedok bio je još mlađi maloletnik, njegov brat čija prava je trebalo dodatno zaštititi. Mesto nestanka je u blizini granice sa Rumunijom, pa je ceo slučaj mogao imati elemente međunarodnog incidenta. U prvim, neproverenim izveštajima pominjao se crni automobil kojim su se navodno otmičari vozili, a među njima se, prema priči, nalazio jedan ili više Roma sa upadljivim tetovažama "na zmaja". Bilo kakvo senzacionalističko izveštavanje moglo je imati ozbiljne reperkusije na odnose u multietničkoj sredini, na rast ksenofobije ili na žigosanje porodice.

Umesto toga, izveštavanje RTS-a i B92 (jer ove dve kuće zaista jedine imaju profesionalne informativne redakcije) fokusiralo se na tok policijske akcije. Naravno, tu su postojala ograničenja u davanju informacija u cilju zaštite istražnog postupka. U ovakvim situacijama povišene medijske temperature, od suštinske je važnosti da se objavljuju samo zvanične i proverene informacije. Naravno, boju tim pričama davale su izjave seljana koji su se našli u centru pažnje.

Na mene su najjači utisak ostavile policijske provere svih vozila na nekoliko punktova, što je potpuno ličilo na kadrove iz američkih filmova. Vanredne vesti i slike policije u akciji dovele su do stvaranja osećanja jedinstva kod gledalaca, koji počinju da navijaju da se dete pronađe i napetost prekine. Samo tragedije imaju taj medijski potencijal, koji se završava katarzom. U slučaju kidnapovane devojčice – bilo je to olakšanje kada je pronađena, a otmičari iz Francuske uhapšeni. Ovog puta nije bilo hepienda, priča se završila obdukcijskim izveštajem posle pronalaženja tela.

Za razliku od elektronskih medija, tabloidi su ozbiljno brljali u svojim izveštavanjima. Lice dečaka bilo je na naslovnim stranama ("Kurir", "Informer", "Blic"), što se može prihvatiti kao pomoć policiji u potrazi za nestalim dečakom. Međutim, u tekstovima je dominirao senzacionalizam, neproverene poluistine o poligrafu, o laganju roditelja, porodici, komšijama i naročito mlađem bratu. Kada je slučaj rešen, fokus tabloida premešten je na devetogodišnjaka koji je prikazan kao otelotvorenje demonskog deteta, zlog genija natprosečne inteligencije koji je uspeo danima da manipuliše policijom i medijima. Ne samo da je pređena granica dobrog ukusa, već se nije vodilo računa o dignitetu nastradalog i njegove porodice. Makar i da je kriv, maloletni brat ne može biti izložen medijskom pritisku ove vrste, što je dobro istakao čak i ministar Stefanović. Mislim da su tabloidi dotakli profesionalno dno objavljivanjem fotografija leša. Kome to u Srbiji nije dovoljno šokantno da pročita vest o davljenju deteta, pa je potrebno taj horor "ilustrovati" fotografijom?

Za razliku od TV priloga gde se pratila istraga, tabloidi kao da su tražili krivca za ovu nesreću. Pre istrage i suda, što svakako nije profesionalno.

Gotovo paralelno, dobili smo sudski epilog monstruoznog ubistva Tijane Jurić. Isti tabolidi prvo su pustili izvesne starlete da komentarišu njeno ubistvo da bi se kasnije zgražavali nad bezosećajnim izjavama Atine Ferari. Slična situacija zamalo da se desi sa nekakvim blesavim komentarom Mace Diskrecije na izgled nastradalog Stefana Ilića. Novinama treba fajt! Ubica Tijane Jurić je dobio kaznu kakvu je zaslužio, a čak je i njegov branilac u svojoj izjavi imao dovoljno obzira da ne vređa porodicu, koja je dobila jedinu moguću satisfakciju. Apsolutno nedovoljnu, jer devojčice više nema.

Verovao sam da se ovo nikada neće desiti, ali eto, dešava se. Usred kampanje da se smanje poreski nameti štampanim medijima, pokazalo se da postoje ogromne razlike u profesionalizmu. Elektronski mediji nisu podlegli maničnom žaru senzacionalizma, što se desilo tabloidima. Možda je baš porez taj dugo traženi regulacioni mehanizam kojim se mediji mogu oceniti. Ozbiljni mediji, manji porez, tabloidi – veći. Svi drugi apeli i protesti ostali su bez rezultata. ¶

Lagunine knjige

VREME i Laguna preporučuju

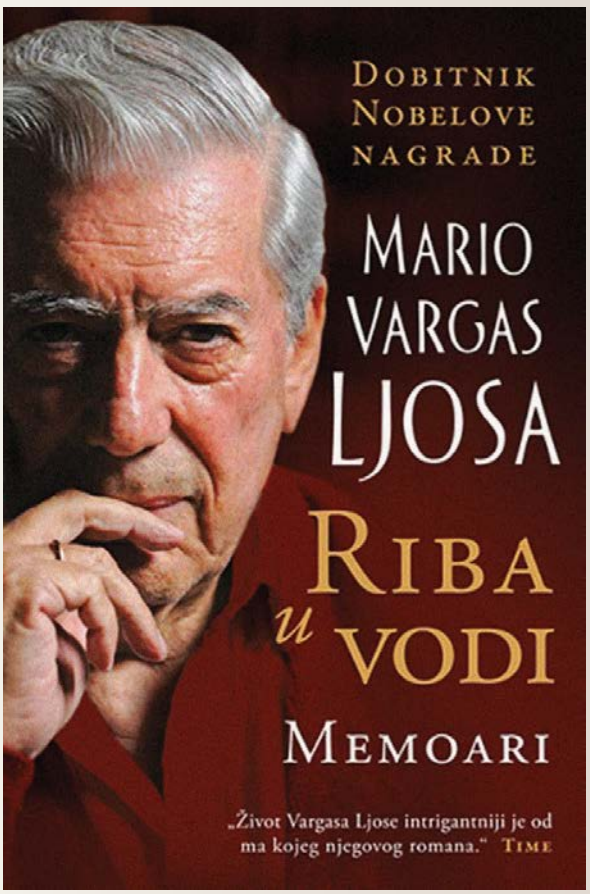

(Auto)biografije

Memoari i životopisi

Izbor najnovijih biografskih i autobiografskih knjiga iz „Lagunine" ponude

Autobiografije i biografije ličnosti koje su obeležile svoje vreme uvek su odličan izbor za letnju lektiru. „Laguna" dugo godina neguje (auto)biografski žanr, tako da se u njenoj ponudi nalazi širok izbor životopisa ličnosti iz nacionalne i svetske istorije i kulture, u rasponu od Stefana Nemanje do Stiva Džobsa, od Marka Kraljevića do Novaka Đokovića, od Sulejmana Veličanstvenog do Neleta Karajlića, od Hermana Hesea do Kita Ričardsa, od Tita do Draže. Evo nekoliko najrecentnijih naslova iz ove oblasti.

„Laguna" je upravo objavila autobiografiju Marija Vargasa Ljose pod naslovom *Riba u vodi*. „Ljosin život je intrigantniji od ma kojeg njegovog romana", napisao je jedan kritičar u prikazu ove knjige. U memoarima peruanski nobelovac je fokusiran na dva svoja životna razdoblja. Prvo je mladost, vreme od 1946. godine, kada je upoznao svog oca za koga mu je rečeno da je mrtav, do 1958, kada mladi pisac napušta Peru i odlazi u Evropu. Druga prelomna tačka njegovog života o kojoj Vargas Ljosa detaljno govori jesu izbori za predsednika Perua 1990. godine, kada je u drugom krugu poražen od protivkandidata Alberta Fuhimorija. Pisac opisuje motive, tok i ishod izborne kampanje koja se završila porazom i ponovnim odlaskom u Evropu, odnosno napuštanjem politike i konačnim povratkom u književnost. *Riba u vodi* predstavlja ne samo svedočanstvo o životu Vargasa Ljose već i jednu od najznačajnijih knjiga iz njegovog opusa.

Knjiga Dobrice Ćosića *U tuđem veku II* (2004–2010) nastavak je dnevničkih beležaka objavljenih u izdanju *U tuđem veku* (2000–2003) i poslednja je knjiga višetomnog dnevničko-memoarskog ciklusa *Lična istorija moga doba* (1951–2000). Ćosić je ovu knjigu za štampu pripremio za života, uz dogovor s priređivačem da ona bude objavljena posle njegove smrti. Ovo izdanje ispunjava testamentarnu želju autora. U ovoj knjizi Ćosić piše o politici i istoriji, o Srbiji u XXI veku, Kosovu, tranziciji, ulozi raznih ovdašnjih političkih, kulturnih i javnih ličnosti u kontekstu nove geopolitičke podele sveta, ali i prvi put na najintimniji način govori o svojoj mladosti, roditeljima i supruzi Božici.

Publicista Luka Mičeta, bivši urednik NIN-a i generalni direktior Tanjuga, autor je istorijsko-biografskih knjiga *Sulejman, Hurem i Srbi*, *Povratak kralja* (o sudbini Petra II Karađorđevića), *Stefan Nemanja* i *Stefan Dečanski*. Njegova treća knjiga iz ciklusa životopisa srpskih srednjovekovnih vladara jeste knjiga *Stefan Prvovenčani* s podnaslovom *Biografija prvog srpskog kralja ili Zašto Srbi nisu katolici*. Za Stefana Prvovenčanog Mičeta kaže da je „*vo vjeki* obeležio i usmerio srpski narod davši mu temelj na kome je sve posle zidano, često potom rušeno, ali opet iznova građeno... To je bilo moguće jer temelj koji je Stefan sa bratom Savom postavio nijedan osvajač ni ondašnji ni potonji – do danas – nije mogao srušiti."

Žarko Jokanović napisao je svojevrsni nastavak knjige *Jovanka Broz: Moj život – moja istina* u kojoj je doneo životnu ispovest poslednje supruge Josipa Broza Tita. U knjizi *Nada Budisavljević: Moja sestra Jovanka Broz* on je zabeležio sećanja Jovankine najmlađe sestre, danas jedinog živog svedoka svakodnevnog života Tita i Jovanke, kao i Jovankinog potonjeg pada u nemilost i života u izolaciji.

Klasika

DRAGOSLAV MIHAILOVIĆ

Kad su cvetale tikve

„I otad mi u stvari ostade još samo jedna, dosta mračna nada: da će najzad izbiti neki mali, pametan rat. Jer dođe li do toga, tada će me sigurno pozvati i ja ću, čist i bez potrebe da se perem, mirno moći da se vratim. Ali kad danas, evo, u ovom glupom svetu više nema ni pametnih ratova... A vi, ako nekada odete na Dušanovac, pogledajte ga dobro. Čujem da se dosta promenio; ako. Tada ćete se možda setiti da ovde živi jedan čovek koji i kad stoji i kad hoda, i kad se smeje i kad spava – plače za njim; jedan čovek koji još može da se uzda – jedino u rat." Ovim rečenicama završava se remek-delo Dragoslava Mihailovića *Kad su cvetale tikve*, jedan od najboljih romana celokupne srpske književnosti. Od prve rečenice romana („Ne, neću se vratiti") do zaključka knjige, u jednom dahu ispričana je gorka priča o bokserskom šampionu Ljubi Sretenoviću zvanom Vrapče, njegovoj borbi u ringu i životu za očuvanje najelementarnijeg ljudskog samopoštovanja, o njegovoj mitskoj tuči sa Stoletom Apašom, osećanju časti u mračnim vremenima, emigrantskoj teskobi i neutaživoj čežnji za zavičajem. Objavljen prvi put 1968, pre punih četrdeset pet godina, roman *Kad su cvetale tikve* do danas nije izgubio ništa od svoje snage i uzbudljivosti, a svako njegovo ponovno čitanje iznova donosi vrhunsko čitalačko uživanje. To mogu samo retke knjige. Ovim romanom „Laguna" započinje objavljivanje sabranih književnih dela Dragoslava Mihailovića.

Biografija

MARKO ALEKSIĆ

Marko Kraljević

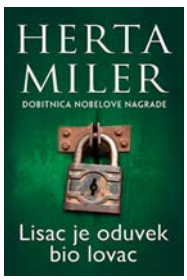
Marko Kraljević je najzagonetnija ličnost srpske istorije. Kako je Marko Mrnjavčević, jedan istorijski beznačajan srednjovekovni oblasni vladar i turski vazal, postao centralna ličnost srpskog i južnoslovenskog eposa, nikada nije do kraja objašnjeno, uprkos naporima mnogih istoričara, folklorista, etnomitologa i književnih teoretičara. Istorijski izvori o njemu oskudni su i mutni, ali ipak dovoljni da se sačini skica za njegovu biografiju. Prvi koji je to učinio jeste Marko Aleksić, magistar srednjovekovne arheologije, ekspert za srednjovekovne mačeve i autor većeg broja naučnih i naučno-popularnih članaka iz arheologije i istorije. Aleksić se u ovoj knjizi suprostavlja uvreženoj slici o Marku Kraljeviću kao istorijski marginalnoj figuri. „Istorijski Marko Kraljević bio je važna ličnost svoga doba, čovek koji je proveo tri decenije u samom vrhu vlasti i koga su i njegovi savremenici izuzetno poštovali. Ova knjiga pokušaće da ispriča celu i istinitu priču o njegovom životu i pokušati da odgovori na pitanje zašto je baš on postao najveći heroj naših prostora", kaže Aleksić u uvodu knjige. „Priča o istorijskom Marku Kraljeviću nije samo priča o jednom čoveku, već i o vremenu u kome je živeo i srednjem veku na našim prostorima. Kao vladar i ratnik on je učestvovao u brojnim ratničkim okršajima, ali je vodio i običan svakodnevni život kakav je bio uobičajen za ljude njegovog vremena. Dosta je putovao, poput drugih srednjovekovnih plemića provodio je vreme u lovu ili čitanju, prisustvovao proslavama i venčanjima. Ženio se najmanje tri puta, a o njegovom privatnom životu sačuvani su i neki gotovo neverovatni podaci. Ljudi koji su mu bili savremenici prepričavali su najnovije događaje iz njegovog života i pamtili reči koje je govorio. Ipak, Marko Kraljević je pre svega bio vitez. Tako je samog sebe shvatao, a tako ga je doživljavala i njegova okolina, pa i narodno predanje."

Nobelovci

HERTA MILER

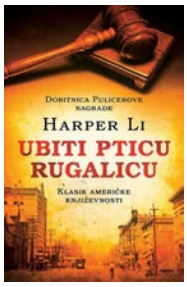
Lisac je oduvek bio lovac

Prevod: NEBOJŠA BARAĆ

Nakon romana *Ljuljaška daha* i *Čovek je veliki fazan na ovom svetu*, „Laguna" je objavila još jednu knjigu Herte Miler, dobitnice Nobelove nagrade za književnost 2009. godine. Reč je o romanu *Lisac je oduvek bio lovac* (1992), u kome autorka govori o vremenu pada režima Nikolaja Čaušeskua u njenoj rodnoj Rumuniji, svedočeći ujedno o suočavanju s užasima totalitarizma, kao i sa užasima koji dolaze posle totalitarizma, naročito s najvećim od svih, a to je – beznađe. Roman počinje poslednjih dana komunističke Rumunije. Nastavnica Adina, fabrička radnica Klara i muzičar Paul žive u atmosferi straha i pretnji. Adina je pod prismotrom Sekuritatee. Dokaz za to je lisičije krzno na podu pored njenog kreveta, kome je, kad ona nije bila u stanu, najpre odsečen rep, pa jedna zadnja noga, pa druga, a potom i obe prednje, i na kraju glava. Represija i nesigurnost sve su veći, a onda izbija ravolucija i dolazi oslobađanje. Ali nakon svrgavanja Čaušeskuovih, kada je prošao prvi nalet euforije i entuzijazma, izgleda kao da se u životu junaka nije mnogo toga promenilo. Neki ljudi su i dalje u životnoj opasnosti, neki su nestali, neki su proglašeni izdajnicima, neki su i dalje gladni i siromašni, mnogi su podozrivi, a neki koji su pripadali bivšem režimu brzo su promenili stranu da bi nastavili da gospodare tuđim sudbinama. „Jer koliko god diktatori strašni bili u jeku svoje vladavine, oni su to što jesu samo zato što iza njih stoji moćna mašinerija od čije volje, to jest interesa zavise svi i sve. I sami diktatori. Samo 'jedan kaput zamenjuje drugi'. Jer lisac je oduvek bio i biće lovac", rečeno je o ovoj knjizi. „Ovo je roman o moći despotskih vlada i njihovom poigravanju strahovima i onim u šta strah čoveka pretvara."

Svetska književnost

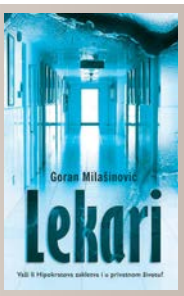
HARPER LI

Ubiti pticu rugalicu

prevod: MARKO MLADENOVIĆ

Harper Li (1926) imala je 33 godine kada je objavila roman *Ubiti pticu rugalicu*. Odmah po objavljivanju roman je postao bestseler i dobio je Pulicerovu nagradu 1960. godine, a Robert Maligan je 1962. snimio čuveni istoimeni film s Gregorijem Pekom u glavnoj ulozi, jednu od najuspešnijih ekranizacija nekog književnog dela. Nakon ogromnog uspeha svog literarnog prvenca, Harper Li je odlučila da se povuče iz javnosti i književnosti. *Ubiti pticu rugalicu* bio je prvi i poslednji roman koji je objavila, ali kako je reč o remek-delu američke književnosti, bilo je to sasvim dovoljno da njegovoj autorki obezbedi status živog književnog klasika. Podsetimo, Harper Li se u ovom romanu bavi kritikom rasnih i klasnih predrasuda u američkom društvu. Radnja se odigrava u malom mestu na američkom jugu u vreme Velike depresije, i data je iz vizure šestogodišnje devojčice po imenu Skaut Finč. Njen otac, advokat Atikus Finč, na sudu brani jednog crnca optuženog za silovanje bele žene i dolazi u sukob sa sredinom ogrezlom u nasilje i hipokriziju. Borba za pravdu i odbranu ljudskog dostojanstva učiniće Atikusa Finča amblemskim likom američke kulture. Od svog prvog objavljivanja do danas ova knjiga ne prestaje da privlači čitaoce svih generacija. Interesovanje za nju danas je pojačano zahvaljujući najavi da će Harper Li nakon pedeset pet godina objaviti svoj drugi roman, i to nastavak romana *Ubiti pticu rugalicu*. Roman je naslovljen *Go Set a Watchman*, a njegova svetska premijera najavljena je za 14. jul ove godine.

Srpska književnost

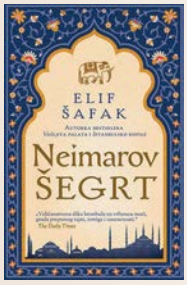

GORAN MILAŠINOVIĆ

Lekari

Goran Milašinović, autor zapaženih romana *Voltin luk* (sa Živojinom Pavlovićem, 1996), *Camera obscura* (2003), *Apsint* (2005), *Rascepi* (2011) i drugih, po zanimanju je lekar. U ovoj zbirci priča on iz prve ruke svedoči o privatnim i poslovnim dilemama pripadnika lekarske profesije. U jednoj od priča, kad ugledni lekar specijalista i sam oboli, život mu postavlja pitanje: kako izlečiti lekara? U drugoj priči, jedan se kardiolog penje na društvenoj lestvici zahvaljujući svojim preljubničkim veštinama, ali šta da učini kad starost zakuca na vrata njegove ordinacije? U trećoj, mlada lekarka iz provincije dolazi u Beograd na specijalizaciju i shvata da su njeno telo i mladost glavni aduti za napredak u karijeri. U četvrtoj, plastični hirurg sanja o mestu na prestižnoj klinici i ne postoji stvar koju ne bi učinio da ga se dokopa... „I lekari su ljudi. Iza beline mantila kriju se osobe od krvi i mesa, njihovi životi i njihove tajne", piše u preporuci za ovu knjigu. „Zavet dat Hipokratu obavezuje i nosi se kao breme kroz život omeđen moralnošću i humanizmom, ali veoma često prate ga potresne i istinite priče o ljubavi i mržnji, strastima i strahovima."

Istorijski

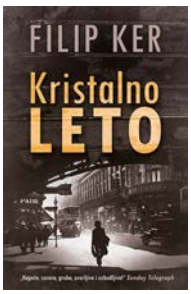
ELIF ŠAFAK

Neimarov šegrt

Prevod:
BRANISLAVA RADEVIĆ-STOJILJKOVIĆ

U svojim popularnim, duhovitim i inteligentnim romanima *Vašljiva palata* i *Istanbulsko kopile* Elif Šafak donosi živopisne priče iz savremenog Istanbula. Njen poslednji roman *Neimarov šegrt*, čiji se izlazak uskoro očekuje, vodi nas u dalju prošlost, u zlatno doba Otomanske imperije. Godine 1540. u grad na Bosforu, kao poklon za sultana, iz Indije stiže beli slon Čota, i uz njega, kao slepi putnik, jedan dvanaestogodišnji dečak. Dečak postaje krotitelj životinja u sultanovom zverinjaku, tu upoznaje sultanovu lepu kćer, princezu Mihrimu, i zaljubljuje se nju. U carskoj palati zatim sreće i slavnog Mimara Sinana, glavnog carskog neimara, koji postaje njegov zaštitnik i učitelj. Sa Čotom učestvuje u stvaranju veličanstvenih Sinanovih zdanja kao što su džamija Sulejmanija i džamija Selimija. Nezaboravna priča o umetničkoj slobodi, kreativnosti i sukobu između nauke i fundamentalizma, koja vrvi upečatljivim likovima i misterioznim avanturama na raskošnoj pozadini osmanskog dvora, gde ljubav i lojalnost ne mogu da pariraju sirovosti moći. Sav u bojama Osmanske carevine, kad je Istanbul bio bujan centar jedne civilizacije, *Neimarov šegrt* je magična, zanosna bajka o jednom dečaku i njegovom slonu u svetu čuda i opasnosti. Orhan Pamuk je Elif Šafak nazvao najboljom turskom spisateljicom današnjice. Ova knjiga je još jedan ubedljiv dokaz za tu tvrdnju.

Istorijski triler

FILIP KER

Kristalno leto

Prevod: NIKOLA PAJVANČIĆ

Britanski pisac Filip Ker svoju književnu slavu duguje u prvom redu čendlerovsko-detektivskoj trilogiji *Berlinska noć*, radnje smeštene u nacističku Nemačku i s glavnim junakom Bernijem Gunterom. Knjiga *Kristalno leto* prvi je roman ove trilogije. Berni Gunter je bivši vojnik odlikovan Gvozdenim krstom, bivši proslavljeni policajac i sadašnji privatni detektiv – čovek koji misli da je video sve što se može videti na ulicama Berlina tridesetih godina XX veka. Mada mu se nacisti iskreno gade, nije nimalo gadljiv na novac koji može da zaradi plivajući u mutnim vodama društva koje su oni stvorili. Kada ga bogati industrijalac s vezama u najvišim krugovima režima pozove da istraži tajanstvenu smrt njegove kćerke i njenog muža, vatrenog naciste, Berni Gunter će se uplesti u kovitlac stravičnih događaja, koji će ga odvesti i do samih vrhova vlasti i na samo dno, među osuđenike u konclogoru (uz usputnu posetu budoaru poneke slavne filmske zvezde). Čini se da možda ni sva njegova prekaljenost, snalažljivost i cinizam neće biti dovoljni da iz tih događaja izvuče živu glavu... „Napeto, surovo, grubo, uverljivo i uzbudljivo!"

Ako se ne promenite,

Premijer Velike Britanije Dejvid Kameron krenuo je u diplomatsku ofanzivu u Evropskoj uniji. Baš kao i nemačka kancelarka Angela Merkel, i on je za ostanak Kraljevstva u Uniji. Pitanje je, međutim, da li će članice EU prihvatiti reforme koje predlaže Kameron pod pritiskom evroskeptika u redovima sopstvene partije, a koje zadiru u neke od temelja na kojima počiva Evropska unija

fotografije Reuters

Za "Vreme" iz **Bona**

Crveni tepih, vojne počasti i široki osmesi – tako je krajem maja nemačka kancelarka Angela Merkel ugostila ostrvskog kolegu Dejvida Kamerona. Gost je, osokoljen izbornom pobedom ali pritisnut dolazećim referendumom o ostanku Velike Britanije u Evropskoj uniji, došao da traži korenite reforme briselskih pravila. Kakve tačno, to Kameron ne kaže da ne bi unapred razjario torijevce iz poslednjih klupa, one koji bi najradije odmah istupili iz Unije, a na čiju podršku je premijer upućen jer ima tanku većinu u Vestminsteru. Od 338 konzervativnih poslanika gotovo polovina se ubraja u evroskeptike, a među njima je 60 ljutih protivnika EU koji su već pripretili premijeru da će u kampanji pred referendum zagovarati izlazak iz Unije. Otvoreno su se pobunili i evroskeptični ministri, pa je onda Kameron pokušao da pritegne dizgine latentnom pretnjom da će pobunjenike izbaciti iz kabineta. Zatim je reterirao, tvrdio je da je pogrešno protumačen i da nikome nije pretio.

Kameron, dakle, još vaga koliko daleko sme da ode sa svojim zahtevima kako bi oni zadovoljili skeptičare, a istovremeno bili prihvatljivi ostatku Evrope. Već se, međutim, zna da London hoće "manje Brisela", što bi simbolično bilo urađeno uklanjanjem formulacije o "uniji naroda koju treba dalje produbljivati" iz evropskih ugovora. Ta polurečenica stajala je još u Rimskim ugovorima koji su potpisani 1957. kao temelj Evropske zajednice za ugalj i čelik, a potvrđena je i Mastriškim ugovorom 1992. U Londonu takođe pominju zahtev da njihova zemlja ne bude više pod jurisdikcijom Evropskog suda za ljudska prava. Za sada najkonkretnije zvuči zahtev da doseljenici iz drugih zemalja EU tokom prve četiri godine boravka u Britaniji nemaju pravo na socijalna davanja i dečiji dodatak.

U FUDBALSKOM KLUBU NE IGRA SE RAGBI

Nije se sa tim – kako mnogi tumače, sebičnim i neoliberalnim – zahtevima Kameron sjajno proveo na maloj kontinentalnoj turneji na kojoj je sondirao raspoloženje evropskih šefova država i vlada prema britanskim željama i kapricima. U Francuskoj je čuo da "u fudbalskom klubu ne može da se igra ragbi" te da ne računa na podršku socijalista iz Pariza kojima 2017. predstoje predsednički izbori, a već sada im se predviđa da na tim izborima neće dobaciti ni do drugog kruga. Bolje nije bilo ni u Varšavi gde je rečeno da Poljska diskriminaciju doseljenika u pogledu socijalnih davanja vidi kao kršenje

mi odosmo

NEIZVESTAN OSTANAK VELIKE BRITANIJE U EU: Angela Merkel i Dejvid Kameron

evropskog prava. To nije ni čudo kada se zna da 800.000 poljskih gastarbajtera radi upravo na Ostrvu. No čak i tako hladan prijem britanskih zahteva može biti adut u Kameronovim rukama, komentariše minhenski "Zidojče cajtung": "On hoće da promeni EU jer jedino tako vidi šansu da pridobije Britance za ostanak u Uniji – i jer mu trebaju krivci ako stvar propadne. To mogu da budu svi oni koji odbijaju da mu ispune želje."

Angela Merkel ponaša se pragmatično. Srdačno je – iako uopšteno – govorila o zahtevima britanskog kolege, uz frazu da "gde ima dobre volje, nađe se i način" nije isključila čak ni izmene evropskih ugovora. Novinski komentatori u Nemačkoj su uvereni da je sastanak Kamerona i Merkelove zapravo bio susret dvoje moćnih konzervativaca koji žele isto – da zadrže Britaniju u EU – te da je jedino pitanje ko će koliko morati da se pomeri sa početne pregovaračke pozicije. Kancelarka ne sme da ostavi utisak da ispunjava muzičke želje pojedinih članica Unije, dok Kameron mora sa nečim konkretnim da izađe pred birače.

PANDORINA KUTIJA

Čekaju li EU suštinske promene? Ili će, kako prognozira list "Badišes tagblat", evropske kolege izaći u susret Kameronu tek kozmetičkim i retoričkim izmenama, nekakvim dodatnim protokolima u okviru važećih evropskih ugovora pa će se svi zajedno nadati da će dovoljno Britanaca glasati za ostanak?

Iako Merkelova nije htela da bude partibrejker, njeni partijski vojnici već su isključili mogućnost korenitih promena. Tako je Gunter Krihbaum, šef Odbora za evropska pitanja u Bundestagu, rekao za Rojters: "Ne može biti izmena ugovora. Nećemo otvarati Pandorinu kutiju. Tačka." A kada Nemac potegne frazu sa Pandorinom kutijom, pa još kaže "tačka", onda ga je teško pomeriti s mesta. Tu je i evropski komesar Ginter Etinger, takođe nemački demohrišćanin, koji je za "Dojčlandfunk" rekao da Brisel ne mora ubuduće da koristi baš svako svoje ovlašćenje, ali da nema govora o tome da će vraćati kompetencije nacionalnim parlamentima. Što se promena evropskih ugovora tiče, one zahtevaju saglasnost svih država članica te odlazak na referendum u nekima od njih, što je logistički i politički u ovom trenutku preveliki zalogaj. Uostalom, većina dosadašnjih pokušaja da se ugovori promene završavala se rđavo.

Politikolog Andreas Marketi, saradnik bonskog Centra za istraživanje evropskih integracija, smatra mogućim razvijanje neke vrste Evrope à la carte, gde bi članice birale koja evropska pravila žele da primene, a gde će iskoristiti opciju da budu izuzete (takozvani Opt Out). "Britanci već imaju Opt Out, ali samo tokom pregovora o nekom evropskom ugovoru. Sada je čak zamislivo da im se dozvoli da izlaze iz već zaključenih ugovora. Postavlja se pitanje da li se Velika Britanija može zadržati u EU u ovoj formi. Ukoliko to nije moguće, da li će joj biti dozvoljeno da istupi iz dela pravila koja joj ne odgovaraju", kaže Marketi u razgovoru za "Vreme".

Marketi primećuje da su torijevci u kampanju za reformu Evrope krenuli veoma agresivno, uz pretnju u stilu: "Ako se ne promenite, mi odosmo!" Čini se da je malo ko time impresioniran. Konzervativni list "Velt" trezveno piše: "Kameron hoće najbolje za Ostrvo. Ali to najbolje jeste upravo ostanak u EU i to zna i on sam. Ostalo je cirkuska predstava." Kameronov nametljiv stil sporan je i kod kuće, gde ga zbog toga napadaju posebno laburisti. "On ima svoje razloge što se predstavlja kao usamljeni krstaš u borbi za promene EU", piše laburista Ričard Korbet u tekstu za londonski "Gardijan". "Njegova labava parlamentarna većina »

uključuje sve jači glas tvrdolinijaša koji Evropu mrze daleko više nego što je Kameronu ona važna, i koji očajnički žele da Britanija istupi iz kluba. Njihova je taktika da postave zahteve koji su nepoželjni ili nemogući, te da onda kažu kako se, eto, Evropska unija i ne može reformisati."

ADUT TRŽIŠTA

Kako bi se britanska pretnja otupela, Londonu stalno treba ponavljati koliko bi izgubio istupanjem iz EU, piše Nikolaj fon Ondarca, stručnjak za Ujedinjeno Kraljevstvo iz berlinske Fondacija nauka i politika. On u autorskom tekstu za nedeljnik "Cajt" podseća da sve relevantne studije pokazuju da bi sama Britanija bila najveći ekonomski gubitnik istupanja iz EU, ali da bi Brisel morao da bude konstruktivan kako u turbulentnim vremenima ne bi izgubio veliku i važnu članicu, najveću vojnu silu Unije sa pravom veta u Savetu bezbednosti UN. Fon Ondarca se stoga zalaže protiv promena evropskih ugovora i posebnog tretmana za Britance, ali za "ciljane reforme" kojima bi se "pridobili oni Britanci koji kritikuju EU, ali vide svoj interes u zajedničkom tržištu".

BEZ SLUHA ZA ŽELJE LONDONA: Kameron sa Fransoa Olandom

Upravo na tržišnu kartu igraju torijevci, recimo kada njihov ugledni političar Martin Kalanan iz Doma lordova kaže da su i London i Berlin za "otvorena tržišta, slobodnu trgovinu i štedljivo upravljanje budžetom" te da "sa Nemačkom imamo mnogo toga zajedničkog za razliku od socijalističke intervencionističke Francuske". I politikolog Marketi za "Vreme" dodaje da treba igrati na kartu trgovine: "Veliku Britaniju zanima sve što ima veze sa jačanjem tržišta i slobodne trgovine. Posebno ako prevazilazi granice Evrope – recimo u slučaju sporazuma o slobodnoj trgovini sa Sjedinjenim Državama (TTIP). Ukoliko Brisel progura taj sporazum, to bi mnogo podiglo ugled EU u očima Britanaca. Sa druge strane, Angela Merkel bi mogla da ima problem sa nemačkom javnošću koja je velikim delom protiv tog sporazuma pa ne sme da pretera sa otvorenom podrškom."

Privredni list "Handelsblat" nabraja razloge koji – uz naginjanje slobodnom tržištu – stavljaju Merkelovu i Kamerona u isti čamac: oboje hoće manje birokratskih peripetija sa Briselom, jer konzervativni birači u obe zemlje sve češće EU posmatraju kao masivan činovnički aparat koji se bavi blesavim temama poput dozvoljene zakrivljenosti krastavca i zabrane sijalica sa užarenim vlaknom; takođe, relevantna spoljna i bezbednosna politika EU može postojati samo sa Britancima; zadržati Ujedinjeno Kraljevstvo u EU značilo bi oduzeti vetar iz jedara desnim populistima širom Evrope – Kameronov problem su independisti iz Ukipa, koji su zbog većinskog izbornog sistema doživeli mali fijasko, ali bi mogli da ojačaju ukoliko premijer ne uspe da isposluje dublje reforme EU. Sa druge strane, Merkelova tu mora da brine o Alternativi za Nemačku, jedinoj "desnijoj" partiji od njene Hrišćansko-demokratske unije (ne računajući neonaciste i slične ekstreme). Alternativa je već ušla u tri parlamenta u istočnim pokrajinama, ali i u zapadnim gradovima-pokrajinama Hamburgu i Bremenu, najviše kraduckajući birače upravo demohrišćanima.

KRAJ EVROPE

Levičarski nedeljnik "Frajtag" sa dozom cinizma piše da su Britanci ionako najbolji prijatelji Angele Merkel kada u Briselu treba progurati politiku stroge štednje. Možda su kancelarka i premijer u istom čamcu, no jasno je ko drži kormilo. Merkelova to čini u nimalo zgodnom trenutku, kada se na smenu podgrevaju priče o mogućem Brexitu i Grexitu, to jest istupanju Britanije ili Grčke iz EU. "Još nikada nijedan nemački šef vlade nije imao tako jaku poziciju u okviru EU. Ukoliko krajnji rezultat te pozicije bude raspad Evrope, onda će to biti i lični poraz Angele Merkel", piše "Zidojče cajtung".

"Berliner cajtung" je već održao opelo Evropi kakvu poznajemo: "Kameron hoće manje Brisela, Grčka više para. U trenutnom raspoloženju je Kameronu lakše – svi su za manje Brisela, dok pare za druge niko ne daje rado. Pri tome se koristi nakaradna argumentacija, naime da je Britanija potrebna Evropi kao zagovornik slobodnog tržišta. (...) Kada govorimo o Brexitu i Grexitu, govorimo o pitanju šta zapravo treba da bude ta Evropa. Labavi savez ili zajednica ideala, samo prostor trgovine ili i solidarnosti, puko tržište sa stidljivim parlamentom ili i zajednica vrednosti? Evropu čine oba principa, u tome je njena draž. Ali izgleda da tržište i ovde dobija bitku. Raspad imperija počinje na njihovim rubovima. Šteta za Evropu."

Dok natezanje sa Grčkom traje i štampa svako malo javlja da je Atina na ivici bankrota, sa Britanijom će teći izvesnije: zakon koji je u proceduri sada zvanično obavezuje Dejvida Kamerona da referendum o ostanku u EU raspiše do kraja 2017. godine. Biće udešeno tako da se zaista glasa o ostanku, a ne o istupanju, što znači da će Kameron zagovarati opciju "yes". Neki politikolozi to smatraju važnim psihološkim momentom, jer birači bez obzira na pitanje, više vole da budu "za" nego "protiv". Oštro se kritikuje Kameronov naum da za 40 odsto poveća visinu dobrovoljnih priloga za kampanju. Zagovornici izlaska iz EU sigurni su da će patroni britanske privrede zavući ruku duboko u džep da podrže ostanak.

No moguće je da je od formulacije pitanja i budžeta kampanje mnogo važniji tajming referenduma: Istraživači javnog mnjenja ovih dana upozoravaju Kamerona da mu je pametnije da sudbinu Ujedinjenog Kraljevstva stavi na glasanje već sledeće godine, dok je još svež izborni pobednik, i podsećaju da vlast gubi 90 odsto referenduma koje raspiše u drugoj polovini mandata. Kameron još uvek čeka i nada se da će mu Merkelova nekako olakšati stvar. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

Suštinsko neslaganje

Kreditori od Grčke zahtevaju dodatno smanjenje penzija. Ustavni sud Grčke proglasio je smanjenje penzija neustavnim. Dogovor se ni ne nazire

PROTEST PENZIONERA U ATINI: "Za kapitaliste pare, privilegije i poreske olakšice; za penzionere porezi, pljačka i smanjenje penzije..." foto Reuters

Za "Vreme" iz **Soluna**

Zahtev evropskih partnera, naročito Međunarodnog monetarnog fonda, da se još više smanje penzije u Grčkoj, pretvorio se u pravu tempiranu bombu koja preti da uništi svaku mogućnost postizanja dogovora između Grčke i njenih kreditora. Od 2010. godine do danas, tj. od primene programa stroge štednje, penzije su u Grčkoj u proseku snižene za 40 do 48 odsto, što je grčku ekonomiju gurnulo u još veću recesiju. Danas prosečna penzija u Grčkoj iznosi oko 700 evra mesečno, dok oko 45 odsto grčkih penzionera prima manje od 665, što je zvanična granica siromaštva. Drugim rečima, na osnovu troškova života u Grčkoj, koji su se povećali u poslednjih nekoliko godina zbog povećanja poreza, svaki drugi grčki penzioner živi u siromaštvu.

Moguće je da je grčki penzioni sistem bio izuzetno darežljiv do 2010. godine (14 penzija godišnje, barem 15 godina rada za obezbeđenje minimalne penzije itd.), ali je tada skresan dubokim rezovima i trenutno se nalazi ispod proseka zemalja evrozone. Ali zašto kreditori insistiraju na još većem smanjenju penzija, kad vrlo dobro znaju da to za levičarsku grčku vladu predstavlja crvenu liniju preko koje ne može preći?

SUKOB OKO PENZIJA

Odgovor na to pitanje je dao glavni ekonomista MMF-a Olivije Blansard rekavši: "Zašto insistiramo na penzijama? Penzije i plate iznose oko 75 odsto primarnih troškova grčke države. Preostalih 25 odsto je već isečeno do kosti. Troškovi »

penzija predstavljaju više od 16 odsto BDP-a i transferi iz budžeta koji idu u penzioni fond iznose blizu 10 odsto BDP-a. Verujemo da je neophodno smanjenje troškova za penzije od oko jedan odsto BDP-a i da to može da se uradi uz paralelnu zaštitu najnižih penzija."

Grčka strana se ne slaže sa smanjenjem penzija i tvrdi da svako dalje smanjenje penzija vodi zemlju u još dublju recesiju i još veće osiromašenje stanovništva. Grčki penzioneri, osim što troše svoje penzije na domaćem tržištu i na taj način podržavaju lokalnu ekonomiju i mala preduzeća, takođe pružaju finansijsku podršku i svojim porodicama, nezaposlenoj deci i unucima. Atina takođe tvrdi da državni budžet podržava penzijski sistem sa samo 4,5 odsto BDP-a (ekvivalent u Nemačkoj je 3 odsto BDP-a), a preostalih 4,5 odsto je pokriveno doprinosima poslodavaca. Problem je što je tokom pet godina štednje nametnute Grčkoj od strane kreditora, grčka ekonomija pala za 25 odsto, a nezaposlenost je skočila na 27 odsto, odnosno sve je manje Grka koji rade i svojim doprinosima i zaradom mogu da održavaju penzioni sistem. Kad bi nezaposlenost bila kao pre uvođenja Memoranduma (8 odsto), bilo bi dovoljno radnika da plaćaju doprinose u penziono-socijalni fond i ne bi bilo problema, uprkos demografskom starenju stanovništva.

Danas država mora da interveniše da bi se isplatile penzije i tako dodatno opterećuje budžet. Kreditori žele da se to zaustavi počev od 2015. godine, sa daljim smanjenjem troškova za penzije od 1,8 milijardi evra, odnosno jedan odsto BDP-a, i da se tako iz primarnog suficita otplaćuju krediti. Uprkos grčkim predlozima da se iz drugih izvora pokriju primarni sufiiciti (poreske utaje, veliko povećanje poreza na bogatstvo, smanjenje godišnjih troškova na odbranu zemlje itd.), po mišljenju kreditora potrebne su stalne efikasne mere i smanjenje troškova, počevši od smanjenja penzija.

Grčka vlada neće podleći pritiscima kreditora da se smanje plate i penzije, ponovo je rekao ministar za socijalnu sigurnost Dimitris Stratulis. Zahtevi MMF-a da se smanje rashodi za penzije u visini od jedan odsto BDP-a, kao i da se ukine novčana pomoć penzionerima sa izuzetno niskim penzijama, odbijeni su kao "društveno neprihvatljivi i nehumani", rekao je on. "Mi stojimo uspravno i svesno se borimo za prava grčkog naroda, mi se ne bojimo i ostaćemo nepokolebljivi pod pritiscima koji se tiču smanjenja penzija", rekao je Stratulis, podsećajući da levičarska vlada mora da štiti, a ne da urušava interese radnika i penzionera.

NEUSTAVNO UMANJENJE PENZIJA

Međutim, čak i ako grčka vlada odluči da popusti pod pritiscima poverilaca i da dodatno smanji penzije, ne samo da to ne može da uradi nego ih mora povećati, jer je tu odluku nedavno doneo Vrhovni sud Grčke. Naime, 9. juna 2015. godine Skupština Vrhovnog ustavnog suda proglasila je neustavnim penzijska smanjenja u privatnom sektoru sprovedena 2012. (ali ne i ona smanjenja sprovedena u godinama 2010. i 2011). Ova odluka (zavedena pod brojem 2287- 2290/2015) donesena je baš u periodu kritičnih pregovora između vlade Alekisa Ciprasa i grčkih kreditora. Prema odluci najviših sudskih vlasti grčke države, Ustav nameće državi, u slučaju ako preduzima mere smanjenja penzija, da istovremeno napravi "specifičnu i detaljnu naučnu studiju, iz koje će se jasno videti da su posebne mere (prim.prev.: smanjenje penzija) ne samo potrebne, nego i neophodne za efikasno rešavanje problema održivosti institucija socijalne zaštite, tj. da su u skladu sa ustavnim načelima proporcionalnosti i jednakosti javnog tereta, te da ne čine nepopravljivu štetu penzionerima i da njihov ukupan efekat nije takav da vodi u nedozvoljeno kršenje suštine ustavnog prava građana na socijalnu sigurnost".

Drugim rečima, najviši grčki sudski organi su rekli da su mere štednje i smanjenje penzija i plata bez limita koje su nametnuli zemlji Memorandumi, Trojka (MMF, Evropska komisija, Evropska centralna banka) i prethodne vlade, suprotno suštini grčkog Ustava. To je nešto što Siriza podržava od samog početka, tvrdeći da stroga štednja i demokratija ne idu ruku podruku i da nigde u Evropskoj povelji ne stoji da zemlje članice treba da uvode kontinuirano stroge mere štednje svojim građanima. Ova odluka nema retroaktivno dejstvo, ne računajući nekoliko penzionera koji su sami pribegli pravdi, ali jasno poziva vladu da prekine sa umanjenjem penzija, što znači da država mora pronaći dodatno još najmanje jednu milijardu evra godišnje za isplatu penzija, i to u vreme kad kreditori zahtevaju dodatne rezove koji će im obezbediti još 1,8 milijardi godišnje.

Ove dve stvari očigledno nisu kompatibilne. Pritom vlada Sirize želi pre svega da poštuje Ustav i odluke pravosuđa, a ne nerazumne zahteve kreditora. Ministarstvo ekonomije očekuje da će ova odluka i formalno biti sprovedena, te trenutno traži načine da vrati na staro stanje

NA GRANICI ILI ISPOD GRANICE SIROMAŠTVA: Penzioneri u Grčkoj foto Reuters

neustavno smanjenih plata i penzija. Treba napomenuti da je slične odluke doneo nedavno i Vrhovni sud Portugala, koji je smatrao neustavnim smanjenje plata i penzija, a sve to znači da postoji nešto fundamentalno pogrešno i duboko nedemokratsko u izboru strogih mera štednje koje su pod pritiskom Nemačke uvedene u zemljama evropske periferije pogođenim krizom.

AP Photo

HOĆE LI GRČKA OSTATI U EU:
Premijer Grčke Aleksis Cipras i predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker

POGREŠNA LOGIKA, POGREŠNE INFORMACIJE

Postavljajući u centar svih zahteva dodatno smanjenje penzija, grčki partneri, a naročito MMF, suštinski podrivaju svaki napor da se dođe do časnog sporazuma sa Grčkom. I to jer za grčku vladu ovakve odluke ne predstavljaju samo "crvenu liniju" iz ideoloških razloga, nego se ovakva politika smatra duboko recesijskom, neustavnom i nedemokratskom. Dok su za ciljeve primarnih suficita koje Grčka mora imati dve strane konačno postigle dogovor (1 odsto BDP-a u 2015. godini, 2 odsto u 2016. i 3,5 od 2017), MMF insistira na tome da ovaj suficit mora doći od daljih smanjenja penzija, odbacujući grčke predloge kako taj novac naći na drugoj strani. "Pronašli smo ekvivalentne mere, a oni su ih odbili. MMF insistira na smanjenju penzija. Netačna logika i pogrešne informacije", izjavio je u novinama "Etnos" ministar Niko Papas, pre odlaska iz Brisela u nedelju 14. juna, nakon drugog zastoja u pregovorima između Grčke i kreditora.

Naravno, nije samo pitanje smanjenja penzija ono zbog kojeg se čini da su razlike između Grčke i njenih kreditora nepremostive, nego i pritisak da se poveća PDV od 13 odsto na 23 odsto na osnovne namirnice, posebno na električnu struju, i to u trenutku kad u Grčkoj ima oko 400.000 domaćinstava sa isečenom strujom zbog nemogućnosti plaćanja računa, a još dva miliona Grka imaju problem sa plaćanjem struje i plaćaju je u ratama. Najveća razlika u stavovima između grčke vlade i njenih evropskih partnera jeste u vezi sa javnim dugom koji grčka strana smatra neodrživim i traži da se "ošiša" uz pomoć nekog inteligentnog restrukturiranja duga, dok kreditori, a naročito Nemačka, i to odbacuju. Iznenađujuće je da se po pitanju duga MMF slaže sa grčkim stavom i podržava šišanje grčkog duga kako bi postao održiv, pod uslovom, naravno, da se šišanje odnosi samo na evropske kredite, što opet ne može biti lako prihvatljivo za zemlje evrozone.

Međutim, poslednji put kad je grčka delegacija otišla u Brisel na pregovore, u nedelju 14. juna, našla se suočena sa novom olujom zahteva za nove mere štednje koje bi donele 5,4 milijarde evra. Osim toga, našla se i pred ultimatumom za rezanje penzija i plata, sa potpisom predstavnika MMF-a za Evropu, Pola Tomsena. Predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker je samo izrazio simpatije, a Berlin je objavio kako neće podleći ucenama "delimično komunističke vlasti", kako je napisao socijaldemokratski vicekancelar Zigmar Gabrijel. Nakon 45 minuta neuspešnih razgovora, Grčka delegacija se ponovo vratila u Atinu, rekavši da su se "tehnički pregovori završili", a da će od sada pa nadalje pregovore voditi političari, pa će tako uspeh bilo kakvog časnog dogovora zavisiti od političkih pregovora.

SAČUVATI DEMOKRATIJU TAMO GDE SE RODILA

Grčka strana nastavlja da pregovara u pravcu jednog sporazuma koji će obuhvatiti sve prethodne uslove i preduslove. Predala je svoj predlog koji se može sažeti u sledećim tačkama: 1. nizak primarni suficit, naročito ove godine i 2016, kako bi se "prekinuo mehanizam proizvodnje stroge štednje" (Varufakis); 2. Nijedna nova mera za smanjenje plata i penzija, dakle kraj merama koje će povećati socijalne nejednakosti i vratiti privredu u spiralu recesije; 3. Restrukturiranje javnog duga; i 4. Jaki investicioni program (paket za razvoj). Samo na taj način, smatra grčka vlada, grčka će tragedija trajno biti rešena i to sa srećnim završetkom. Sve ostale opcije su ili osrednje ili loše. A rezultat bez dogovora ne odgovara nikome, ni Grčkoj ni Evropi.

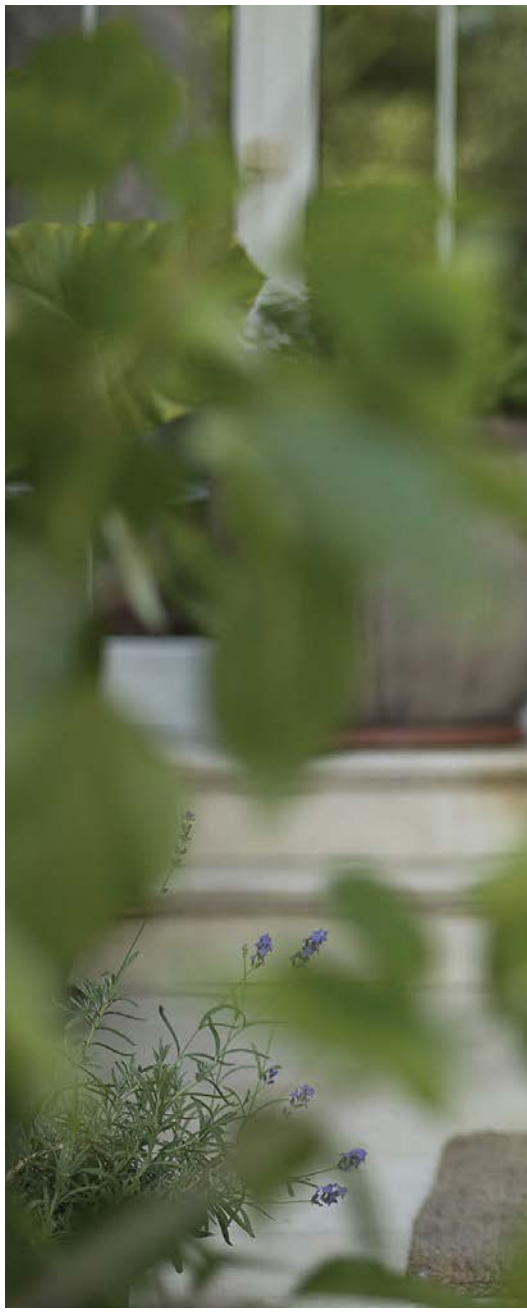
Podižući na svoja leđa teret političkih pregovora, ali i budućnost Grčke, možda čak i same evrozone, četrdesetogodišnji grčki premijer Aleksis Cipras kaže da je spreman za realističan i "častan kompromis" koji će voditi računa o održivosti duga i socijalne pravde, a naročito je naglasio kako odbacuje opsesivno insistiranje kreditora da se još više iseku penzije: "Samo se politička svrha može prepoznati u ovom insistiranju institucija za novo smanjenje penzija nakon pet godina pljačke grčkog naroda od strane Memoranduma. Grčka vlada dolazi na pregovore sa planom, projektom i dokumentovanim predlozima. Mi ćemo strpljivo čekati dok institucije ne prihvate realno stanje. Ali ako neki doživljavaju kao slabost našu iskrenu želju za rešenjem i korake koje smo do sada učinili da bismo se približili u stavovima, morali bi bolje da razmisle: mi sa sobom ne nosimo samo istoriju duge i teške borbe. Nosimo na leđima dostojanstvo jednog naroda, ali i nadu svih naroda Evrope. Suviše je težak taj naš teret da bi ga oni ignorisali. Ne radi se o ideološkoj opsesiji. To je stvar demokratije. Mi nemamo pravo da sahranimo demokratiju u mestu u kome se rodila." ¶

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Intervju: Žarko Paspalj

TRENUCI KOJI OSTAJU ZA ŽIVOTA

Legendarni kapiten košarkaške reprezentacije koja je pre 20 godina osvojila titulu prvaka Evrope u nezaboravnom finalu u Atini seća se svega što se dešavalo na tom šampionatu, kao i dočeka u Beogradu, ali i dramatičnih životnih situacija u kojima se kasnije našao

Nekako ovih dana, pre tačno dve decenije, krenula je naša košarkaška reprezentacija sa aerodroma u Surčinu pravo u istoriju. Dve nedelje kasnije, 2. jula 1995, kapiten te ekipe Žarko Paspalj podigao je u Atini šampionski pehar koji se dodeljuje prvaku Evrope. U tom trenutku život u Beogradu, Nišu, Kraljevu, Subotici, Nikšiću i širom tadašnje SR Jugoslavije je stao. Da bi sutradan, na dočeku naših sportskih heroja, sve eksplodiralo. Cepale su se majice, nazdravljalo se poznatim i nepoznatim, ljudi su ljubili točkove autobusa kojim su se košarkaši prevozili od aerodroma do čuvenog balkona beogradske gradske skupštine.

Nije to bila samo jedna od onih utakmica kojih se mnogi rado sećaju. To je bio događaj koji je mnogima od nas obeležio ceo život, zbog koga je vredelo živeti. "Evropsko prvenstvo u Atini nije bilo najveće takmičenje na kome smo pobedili, ali je očigledno da ga ljudi tako doživljavaju. Znali smo koliko naš narod pati i koliko mu je bila važna pobeda na tom prvenstvu, i igrali smo za te ljude", priča Žarko Paspalj (49) dok u rukama prevrće elektronsku cigaru koja mu pomaže da zaboravi one prave, koje je nedavno ostavio.

"VREME": Imate li utisak da je prošlo već 20 godina od Atine?

ŽARKO PASPALJ: Ja lično nemam. A sudeći po komentarima mojih drugova koji su tada igrali tamo, kad god pomenemo da je prošlo već dve decenije svi se skoro šokiraju. Tužna je i poražavajuća činjenica da vreme tako brzo prolazi, ali dvadeset godina je naša realnost, zar ne?

Za tih dvadeset godina sve se ubrzalo, promenilo i nijedna delatnost nije toga pošteđena. I košarka se u tom periodu mnogo promenila, a za to ima puno razloga. Neki su mogli da se izbegnu, neki ne. Da li je sada bolja – za mene nije. Da li je organizovanija – to tek neću da komentarišem. Ja i moja generacija bili smo svedoci poslednjih romantičnih vremena košarke, ali to je prošlo.

Slažete li se da je za nas EP u Atini počelo još 1992, kad smo se pripremali za Olimpijske igre u Barseloni?

To je sve povezano, i ta dva događaja ne mogu da se tumače razdvojeno. Mi smo verovatno jedina, ona najtužnija generacija koja je propustila da uđe u istoriju najzlatnijim slovima koja mogu biti napisana. Kad sad samo pomislim šta smo izgubili, mislim na košarku, raspadom te zemlje. Bili smo na pripremama u Solunu, odakle smo otišli u Francusku. Tamo smo igrali neku trening utakmicu, i uveče u hotelu videli smo na CNN-u da se nameću sankcije toj tadašnjoj zemlji. Između ostalih i sportske sankcije. U tom trenutku niko živi nije mogao znati šta su to sportske sankcije, niti šta to znači u našem slučaju. Tek kad smo se vratili u Solun, tamo su došli ljudi iz Košarkaškog saveza i saopštili nam da ne možemo nastupiti na Olimpijadi u Barseloni. To je bilo potpuno šokantno za sve nas. Niko nije mogao da shvati zašto mi kao sportisti ne možemo biti izuzeti iz nekih dešavanja. Sad mi je jasno, ali onda nikom nije bilo jasno.

Svi su godinama čekali da padnu sankcije, ali čini se da ste vi košarkaši nekako bili "najnestrpljiviji", prvo su vas pustili da igrate?

foto Marko Rupena

Ako je načinjena šteta nekome ko je u tom vremenu bio jako uspešan, mislim da smo to onda bili mi. Neću da kažem da su drugi bili loši, daleko od toga, sve su to bili izvrsni sportisti, ali neki od njih su ipak išli na Olimpijadu kao individualci pod nekakvom belom zastavom. Mi nismo imali čak ni to pravo. Fudbaleri kažu da bi možda tada uzeli Evropsko prvenstvo, a ne Danci, ali kod nas nije bilo toga "možda". Mi smo u to vreme bili toliko dominantni u kontinuitetu, bili smo svetski i evropski šampioni, da to "možda" nije postojalo. Možda bi jedino bili srebrni na Olimpijadi 1992, iza američkog Drim tima.

I onda se desila ta 1995. godina. Privremeno su skinute sportske sankcije, sve se brzo dešavalo, i ja sada tvrdim da je to bilo jedino takmičenje na koje smo otišli a da smo bili apsolutno nepripremljeni. Mislim pritom na naš prepoznatljiv rad i vreme koje provodimo zajedno kao ekipa. Tada se sve stihijski desilo. Evropsko prvenstvo u Atini osvojili smo pre svega zbog neverovatnog motiva koji smo imali u sebi. Želeli smo svima u inat da pokažemo da je to što su nam uradili ravno katastrofi. A bilo je očigledno da smo nepripremljeni. Prvo smo igrali neke kvalifikacije u Bugarskoj, gde smo se čak jedva provukli...

Atini je prethodio taj kvalifikacioni turnir u Sofiji. Tu je trebalo da igramo sa BiH, ali oni su odbili?

Eh, svega je tu bilo. Ma mozak ti u tim trenucima ninašta ne reaguje, ne razmišljaš o mnogim stvarima jer samo pet dana ranije nisi ni znao da ćeš biti tu. A onda je neko javio: Ej, ljudi, hajde da se skupljamo, nešto se dešava, postoji mogućnost da igramo na Evropskom prvenstvu. Znači, sve je to išlo tako nekako naopako, pa i ta Bosna nam je predala, a Bugarsku smo jedva dobili u produžetku. Bili smo spremni jedino mentalno, imali smo neviđenu želju.

Kolika je uloga Bore Stankovića u našem povratku na svetsku scenu, da li je on "izmislio" taj turnir u Sofiji?

Ne znam, pretpostavljam da je tako bilo, ali mi igrači to svakako nismo znali. Kasnije se pričalo da je to Bora sredio sa Vasilokopulosom, koga je Stanković podržao da postane predsednik FIBA. Navodno je to bio njihov zajednički aranžman, ali da li je zaista tako bilo...

Bora Stanković nam je pomagao ne samo tada, nego i svaki put kad bi mu »

se ukazala prilika. Kao i svi naši sportski radnici. I ne može se odvojiti onih pet igrača na terenu, ili dvanaest, kao i trener, od kompletne organizacije na koju moramo biti najponosniji. Bora je uz to bio i član MOK-a, imao je uticaj i mogao je da izgovori i neku lepu reč o nama. Siguran sam da je to i činio.

Sve do polaska u Grčku nije se pouzdano znalo da li će igrati Divac, koji se tada parničio sa Partizanom pred sudom u Kaliforniji zbog obeštećenja od njegovog drugog ugovora sa Lejkersima?

Da, postojala je ta tužba. Ne sećam se detalja, ali znam da je postojao negativan stav prema Divcu, naročito u godinama koje su sledile, kao prema opozicionaru u odnosu na vlast.

GODINU DANA KASNIJE: Povratak reprezentacije sa Olimpijade u Atlanti 1996. foto D. Gagović

Kakva je bila atmosfera u reprezentaciji po dolasku u Atinu? Jeste li vi od početka bili "domaćin"?

Prvo, ja sam domaćin i prema mnogo manje važnim ljudima, a kako ne bih bio prema onima koje toliko volim. Pre toga sam u Grčkoj igrao četiri-pet godina, napravio od sebe ime, dobro sam igrao, ljudi su me voleli. A vaspitan sam tako da volim da ugostim ljude, i bilo je potpuno normalno da će saigrači za bilo šta da se obrate meni. Dobro, bio je tu i Duda Ivković, i on je radio u Grčkoj, ali nije bilo sporno da su svi znali na koja vrata treba da pokucaju kad im bilo šta treba.

Igralo se u Marusiju, domu Panatinaikosa. Da li bi vam skandirali ono "Nikad nećeš uzeti trofej, Paspalje" i da se igralo u Pireju?

Da. Definitivno da. To je bila jedna naopaka slika koja je otišla u svet, a vuče koren iz godine pre, kad sam prešao iz Olimpijakosa u Panatinaikos. Tu strofu koju su ispevali navijači kluba iz Pireja ponavljali su cele prethodne godine, tako da za mene to nije bilo ništa novo. A onda su naši navijači to okrenuli u "Sad si uzeo trofej, Paspalje", i pokrenuli ogromnu negativnu energiju kod Grka. Naime, oni su mislili da će uzeti zlato kao što su uspeli 1987. To je njihovo pravo, i uvek su mi se dopadali njihov odnos i ljubav prema sportu, ali teško su primili što smo ih dvaput pobedili na ovom takmičenju, mi koji smo se tu pojavili kao uljezi. Ali da će se napraviti tako negativna atmosfera – e, to nismo očekivali.

Mi novinari smo se u Atini družili sa hrvatskim kolegama. Vi ste bili u istom hotelu sa njihovom reprezentacijom. Kako su izgledali ti susreti?

Nije bilo susreta iz prostog razloga što Hrvati nisu smeli da se sretnu ni sa kim. Nije bilo ni ono "na kvarno" po sobama. Njihov odnos prema nama, a igrali smo nekad zajedno, posle tri godine, koliko je prošlo otkako se zemlja raspala, bio je potpuno neprepoznatljiv. To nije ni za čast ni za priču, i bolje da ne govorimo o tome.

A ono što se desilo na postolju, kad su napustili ceremoniju dodele medalja, to je presedan koji mora večno služiti za primer kako neko ne sme da se ponaša u sportu. U novijoj istoriji tako nešto se nikad nije desilo. A što je najtragičnije, i to je moja zamerka velikim svetskim sportskim funkcionerima: ako ste mogli nas u roku od pet minuta da oterate sa Olimpijade i uskratite nam tri godine nastupa, a njih primite na Olimpijadu po takozvanom DHL modelu "od danas do sutra", kako je moguće da ih ne kaznite posle Atine? Jer, zamislite šta bi se desilo da smo mi tako nešto uradili? Sigurno ne bismo prošli kao oni, nema nikakve dileme. To je bio tragičan, tragičan gest.

Ali, ima i ono drugo. Pobrinula se sudbina, i više nikad posle toga nisu ni bili u prilici da osvoje neku medalju. Kako god da se zove taj gore, kaznio ih je sledećih dvadeset godina.

Grci vam nisu oprostili što ste ih pobedili u polufinalu. Mnogi su se čudili otkud oni zvižduci našoj reprezentaciji u finalu, čak i mržnja, i to od naših "tradicionalnih prijatelja". Kako ste vi to doživeli?

Oni jesu naši prijatelji, i to nije sporno. To u finalu je bila, rekao bih, jedna ružna mrlja u našim odnosima. Dobro znam koliko oni cene naš sport, tada je to bio jugoslovenski sport, i svi su i te kako svesni koliko su naši ljudi doprineli napretku i kvalitetu sporta kod njih. Ti zvižduci, to je bio loš trenutak. Dešava se to. Stihija, loša energija i potpuno nekontrolisano pražnjenje. Ponavljam, da smo mi bili spremniji i u najboljoj formi, te dve utakmice sa Grčkom bile bi laka šala jer bismo ih dobili dvadeset razlike. Ovako, u kakvom smo stanju bili, jedva smo ih pobedili, a kad sve to sabereš dobiješ navijanje protiv nas u finalu. Sve je to bilo potpuno šizofreno, i ne treba dalje ni komentarisati.

Ostao je nezaboravan onaj trenutak kad su Litvanci hteli da odu sa terena u finalu. Šta ste tada razmišljali?

Iskreno, ja bih voleo da su izašli i napustili teren. To je bio samo još jedan dokaz kompletne loše atmosfere koja je stvorena. Pričalo se da je sve nameštено, da je Bora Stanković namestio sudije, da je FIBA namestila sudije i da nas svi protežiraju. Ta namera Litvanaca je bila veliko finale jedne velike dezinformacije.

Idemo na slavlje u atinskom kafiću "Korner"?

Pa dobro, slavlje je bilo primereno situaciji. Dali smo sebi potpuni odušak.

Za dvadeset godina košarka se mnogo promenila, a za to ima puno razloga. Neki su mogli da se izbegnu, neki ne. Da li je sada bolja – za mene nije. Da li je organizovanija – to tek neću da komentarišem. Ja i moja generacija bili smo svedoci poslednjih romantičnih vremena košarke, ali to je prošlo

foto Marko Rupena

Krenuli smo na jedno mesto, bilo je kasno i već je bilo zatvoreno, i onda smo našli kafanu koja je na kraju ispala kultna. Svaki put kad gledam snimak odatle, a gledam ga jednom u par godina, ne može a da mi ne probudi emocije. Ta ozarena lica ljudi koji su se tu našli verovatno samo tada. Bilo je to rasterećenje svih nas, jer smo imali ogroman pritisak... Ma, nismo u tom prvom trenutku ni bili svesni šta smo uradili na tom prvenstvu. Tako bar ja mislim. I to niko od nas nije mogao da shvati sve dok nije došao u Beograd. A to slavlje u "Korneru" bilo je potpuno spontano.

Jeste li vi zatvorili celu ulicu u kojoj se nalazi kafić?

Ha, zatvorili su je ljudi, a ne ja. Bilo je mnogo sveta, ko god je došao bio je dobrodošao. Cela ta priča bila je fantastična i meni je draga, to su trenuci koji ostaju za života. Tek tada shvatiš da je sve što si radio bilo ispravno, i da ima smisla. Taj uspeh smo postigli u jednom specijalnom trenutku koji se nikad neće zaboraviti.

Da li ste kasnije još neki put otišli u "Korner"?

Naravno, tu na Glifadi sam živeo. Ali, nije taj "Korner" nešto specijalno. Specijalna je bila situacija, i specijalni su bili ljudi.

Sećate li se Slovenaca u automobilu, koji su u neko doba noći zalutali u tu ulicu?

Da, ali kao kroz maglu jer je to bilo pred jutro. Bilo je tu mnogo štošta.

Saša Đorđević je ostao u Atini još jedan dan, i nije bio na dočeku u Beogradu. Šta je propustio?

Da je znao, sigurno bi došao! Doduše, ni mi nismo mogli znati šta nas čeka. Sve dok nismo seli u avion, kada su nam piloti rekli da je na aerodromu u Surčinu nenormalan broj ljudi. U tom trenutku takvu informaciju mozak nije mogao da prihvati. To je bilo prvo takmičenje posle raspada Jugoslavije. Posle šampionata 1990. i 1991. uhodana ruta je bila: idemo prvo da ostavimo kolege u Zagrebu, pa nastavljamo za Beograd. Ne sećam se da nas je iko igde dočekivao, tako da nema nikakve paralele.

A onda dođeš na aerodrom i shvatiš da se događa nešto potpuno nestvarno i nenormalno. Pista je bila preplavljena ljudima, neverovatno, to se nikad nije desilo. Pa onda ono putovanje autobusom od aerodroma, Novi Beograd gde su ljudi preplavili put i aplaudirali, pa onaj haos ispred Skupštine grada, to, to je jedna potpuno nenormalna slika. I dan-danas se naježim kada je se setim.

Žao mi je što se mnogih detalja ne sećam. Ali ima jedna fantastična stvar: kad se skupe ljudi koji su tu bili i krenu da pričaju, vidiš da je svakome za oko zapalo nešto drugo. Jedan je video jedno, drugi drugo. Znam samo da smo mi igrači bili u potpunom šoku. Ne znam da li smo bili više umorni ili odmorni, to je bilo stanje kao da smo hipnotisani.

Šta se u vašem životu promenilo posle EP u Atini?

Vratio sam se u Grčku, odigrao još jednu dobru godinu, onda je došla Olimpijada u Atlanti 1996. I dalje smo se svi mi igrači družili i posećivali. Voleli su da dođu kod mene u Grčku. Posle sam prešao u jedan manji tim, Panionios, pa je svima laknulo. Više niko nije imao osnov da me vređa, a izgradio sam fantastičan odnos i sa navijačima Panatinaikosa i Olimpijakosa. Otišao sam u tim gde su svi mogli da navijaju za mene, i da ne budu protiv mene. Kad sam sa Panioniosom pobeđivao Panatinaikos ili Olimpijakos, niko mi to nije zamerao. Čak mislim da im je svima bilo i drago.

Tada ste bili oženjeni Milkom, uskoro su stigla deca, dve ćerke. Traje li ljubav još uvek?

Imam dve predivne ćerke, Anju i Stašu, i tu je sve kako treba. Nisam više u braku. Starija ćerka je diplomirala, završila i master, i sa momkom je otišla u Kanadu. Mlađa je ovde, studira medije i komunikacije, mislim da se to tako zove. Ova nova zanimanja – treba da budeš ekspert da ih tačno imenuješ.

Da li se može reći da ste u martu 2001. skoro umrli, i da od tada živite svoj drugi život?

Pa bolje da se tada ništa nije desilo. Mada, ima i ono: ko zna zašto je sve to dobro. A ako je išta dobro kada dobiješ infarkt, onda je činjenica da sam ga dobio tako rano pa je organizam bio jak i sposoban da se izbori sa tako nečim. Bilo je i nešto loše u svemu tome: nikad u karijeri nisam bio povređen niti sam propustio »

utakmicu, pa mozak ne prihvata da može nešto loše da ti se desi. Možda je to razlog što to nije bilo kratkotrajno lečenje, kako je trebalo, nego dugo. Pre svega zbog mog neprihvatanja bolesti. Bio je to za mene vrlo ružan period koji je trajao oko dve godine. Tek posle dve godine sam shvatio da baš tako i ne može, i da moram da promenim određene stvari u životu. Uradio sam to, i evo već godinama nemam nikakvih problema. Rekao bih da sam sada za nijansu manje tvrdoglav, i za nijansu spremniji da se, ako mi nešto ne prija, sklonim ili uradim nešto za sebe. Nisam napravio baš neke fascinantne korake u životu, ali neke male definitivno jesam.

Jednom ste rekli da niste bili iznenađeni infarktom jer su u vašoj porodici mnogi umrli mladi?

Takvi smo mi, pa i ja, spremni smo da šalu upotrebimo i tamo gde joj nije mesto. Rekao sam da se, što se tiče očeve linije, oni baš nešto nisu naživeli, a umirali su mahom od srčanih problema. Ni ja nisam izuzetak. I roditelji su mi umrli mladi, oboje od srca. A pre dve godine mi je umro i brat. Ja evo imam skoro 50 godina, i ne znam šta da mislim. Da li sam srećnik pa sam uspeo da se izvučem? Ili je način života koji vodim put da živim duže od ostalih? To ćemo tek da vidimo.

Pa, kako vam se čini ovaj drugi život?

Ništa specijalno. Kako da kažem, meni je dobro. Sve aktivnosti sam sveo na onu meru koja mi prija. Ako mi nešto izaziva nelagodnost, pokušavam da bežim iz toga. I da radim stvari koje mi prijaju. Ne znam da li je neko na svetu uspeo da dođe do te formule života? Verovatno neki jesu. Ja se trudim da se što manje nerviram, i da pazim na ono šta mi govori organizam. To je suština.

Da li se u to uklapa i epizoda sa Partizanom, kada ste im pomogli u jednom trenutku, pa se posle povukli?

To je epizoda koja je trajala šest meseci. Pomogao sam prijateljima, mada Partizan nikad nije bio blagodaran prema svojim bivšim igračima, ali to je neka druga priča. Dva prijatelja su došla da vode Partizan, Divac i Danilović, i ako im je ta moja pomoć imalo značila, onda je bilo dobro. Da bih se više angažovao, trebalo je da se tada vratim u Beograd iz Atine, ali ja na to nisam bio spreman. Ostao je u klubu Saša Danilović sve do danas, Divac je bio uključen tri ili četiri godine. Mislim da Danilović radi u Partizanu fantastičan posao.

Gde se uklapa harli dejvidson?

Nije mi to strast, nego novost u životu. Pre četiri-pet godina počeo sam da vozim motor, vrlo oprezno i pažljivo, i to mi je veliko zadovoljstvo. Moja najveća strast su oduvek bili automobili, oni moji stari, kao i kućna muzika. Stalno nešto popravljam i sređujem te automobile, a ovaj harli mi upotpunjuje hobije.

Iskreno, koliko često se setite Atine '95. i dočeka u Beogradu?

To je stalno prisutno. Sa mojim kolegama, koji su tada bili tamo, delim isto mišljenje. Svi se slažu da je to najdraže prvenstvo. Sa nama je počeo balkon, i Skupština, i poštovanje sportskih uspeha. Jer danas izaći na balkon znači da si uradio nešto u svom sportu. ¶

ALEKSANDAR OSTOJIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Kaži zašto me poljubi

Priznajem da gotovo nikada ne čitam uputstvo za upotrebu uređaja koji sam kupio, sem ako je u pitanju aparat koji ne liči ni na šta što sam ranije u životu koristio. Na izvestan način to je test upotrebljivosti. Ako je korišćenje nelogično, odnosno ne oslanja se na moje prethodno iskustvo i zdravu logiku, onda i u samoj konstrukciji uređaja treba očekivati iznenađenja, neprijatna.

Još gore se ponašam na internetu kada mi neki sajt ponudi da pročitam Uslove korišćenja. Obavezno skrolujem do dna (time se vlasnik sajta obezbedio da sam prošao kroz ceo tekst) kako bih uključio dugmence Slažem se (I Agree) i kliknuo momentalno. Bez milisekunde oklevanja.

Jedan britanski kolega ovih je dana od toga napravio vrlo dobru priču. Odlučio je da ne koristi ništa od softvera i hardvera koji su sastavni deo njegovog svakodnevnog života a da prethodno ne pročita Uslove. Otkrio je mnogo zanimljivih stvari o nama, njima (firmama) i zakonima koji nas štite.

Prvi problem napravio mu je jezik kojim su uputstva pisana. U najvećem broju slučajeva je pravnički suvoparan, verovatno da bi nas odvratio od čitanja, što davaoca usluge stavlja u nadređen položaj kada nas nečim iznervira. Recimo, većina internet provajdera ne obećava vam neprekidnu uslugu niti konstantnu brzinu, kao što kažu u reklami. Vrlo često ono što kupujemo na internetu (softver, muzika, video i slično) ne postaje naše vlasništvo. Mi smo samo korisnici i ukoliko prekršimo neku odredbu iz Uslova koje nismo pročitali, a potvrdili smo da jesmo, dalje korišćenje će nam biti uskraćeno. To će reći da ako instalirate novu, legalnu verziju nekog softvera i ona vam pobriše fajlove vezane za stariju verziju, sami ste krivi.

Posebna priča su vaši podaci, odnosno ono što kačite na internet, po društvenim mrežama ili klaud servisima koje koristite i uredno plaćate. Nije da vaša prava nisu zaštićena. Uostalom, mnogo puta su kompanije na sudu morale da objašnjavaju svoju politiku i nisu uvek dobijale, što se potom prenosilo u unapređene verzije Uputstva. Dakle, vi jeste vlasnik svoje intelektualne imovine, postova, fotografija i svih drugih podataka, samo što onaj ko vas na internetu služi može da ih koristi kako mu je volja. Kao kad svako sme da vozi vaš bicikl sve dok ne dovodi u pitanje da ste mu vi vlasnik.

Budući da su opominjane da kriju neprijatnosti u delovima napisanim sitnim fontom, kompanije su se dosetile i sada takve stvari pišu velikim slovima. Još je teže za čitanje, a obezbedili su savršeno opravdanje. Ipak, kolega je kao najveći problem istakao to što za razliku od svakog drugog ugovora ovde nema pogađanja ili pregovaranja. Uzimate ono što vam se ponudi onakvo kakvo je – poljubi ili ostavi. Dobra strana je što vas (uglavnom) ne uvlače u odnos gde vi možete biti za nešto krivi ili tuženi, čak i ako koristite uslugu na zabranjen način. Sankcija je obično gubljenje prava na dalju upotrebu, pare ne vraćaju, kao ni vaše lične podatke i druge tajne koje ste im poverili.

Najjači utisak na mene ipak je ostavilo saznanje o eksperimentu jedne finske firme za bezbednost na mreži koja je ponudila besplatan bežični internet pristup usred Londona, sakrivši među uslove korišćenja pristanak da se odreknete svog prvorođenog deteta u njihovu korist i to zauvek. Šest ljudi je odmah prihvatilo. Nadajmo se, bez čitanja. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci	4650 din	4400 din	90 EUR	135 EUR
12 meseci	9300 din	8800 din	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	950 din	1500 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd,** ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje ili knjiga). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 160-302538-91**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS.
Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na *www.vreme.com/pretplata*. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Moleraj

Nekako ko da ga u kući ni nema dok ne mine proleće. Prva je na redu prolazna prostorija koju bába vazda izbegava jer su u njoj sve same ženske stvari: stelažije, frižider, zamrzivač, džak sa brašnom i šećerom, jedan manji sa solju i čitava pakšameta raznih kućnih potrepština i bespotrepština, onih da se ne bace. Za vratima je gajba sa gomilom bar deceniju starih papuča i cipela, iznošenih, bušnih i do te mere oronđalih da i ker beži od vas kad u njima izađete na dvorište. Baš kao i mačke i deca kad ste u onim starim kaputima sa aromom dima i prašine što vise iznad gajbe. Malko načeti od moljaca, progoreni cigaretom u prepunoj seoskoj kafani, il' po rubovima rukava garavi od katlanke, al' najviše iznošeni po laktovima, odlični su za utrpavanje kompota. Neka se dobro udunsta kad se flaše naliju miomirisnim nektarom iz najvećeg lonca i povežu. Pre toga se prvo pokriju dvostrukim celofanom, koji se brzo, da se ne oznoji, pričvrsti dunstgumom. Preko gume se posle omota i tanki, kudeljnim kanap koji se čvrsto veže, a onda se i višak celofana krojačkim makazama uokrug ošiša. To na kraju priče, al' pre toga ide pos'o da te bog sačuva!

Bába tog jutra uvek prvi zaždi izkuće, još pre namirivanja. Màjka i mama mu ništ' ne zameraju. Ta, di bi i smele kad im je sinoćke zagasio kreča za celu sezonu. Jedva se izborio sa onim vulkanom u starim naćvama, za koje svake godine preti da će i' založiti, al' se onda na nji' sažali. Ostale mu od njegovog bábe pekara. Sve prigovara i psuje zbog mrskog mu posla i niko mu naoči ne sme do večere:

"Sutra kad dođem sa njive, nemoj da mi u špajzu nij' gotov moleraj! Njega i popa prvog okadi kad sveti vodicu. Posle četke da se potope i dobro operu, trebadu nam još za košaru i svinjce. Nemoj da posle i na zimu iz nji' kreč ispada, da se za disnotor brukam na šurenju što se s njima ne mož' redovno strugati kožura."

Dok se on celi bogovetni dan bakćao s krečom, ženskadija je ceo špajz ispakovala prid kujnu. Džakovi idu prvi na staru ćebad, da s' ne pokidaju. Do tada već skoro prazno, bure kiselog kupusa i ono manje sa plutajućim ostacima turšije ide odma' nuz nji', a na sve to se naslone mala i velika daska za mešenje, tepsije, noževi za kupus, oklagije i ona stare mode četka za paradajz sa rebrastim valjkom pride. Onda se u džinovske vangle i laboške za pekmez naređaju velike varjače, mešajice, noževi za klanje, manje tepsije i razne mašine. One za meso idu obaška, a one za mlevenje maka, koštica i drugi' oraja mogu sa onom za cepanje višanja (što ništ' ne vredi, al' je zgodno imati). Mašina za nadevanje, najkrupnija od svih, iznosi se poslednja, u naručju, poput novorođenčeta. Čast primerena nečemu što će na zimu poroditi metre i metre *onaki'* kobasica.

Pokoja preostala puna dunstflaša iznosi se pojedinačno, u svakoj ruci po jedna. Nalik cirkuskim žonglerima, prvo ih, držeći ih strogo vodoravno, iznosimo i spuštamo negde u 'ladovinu, a onda im dotad već konkavni celofanski klobuk pažljivo prebrišemo krpom. Na kraju se sa ivice polica skidaju cakne. Tupi nož (al' čist!), pažljivo se zavuče pod rajsklinčić, tako da se ne pokidaju ni tkanje ni šlingeraj. Onda se oni dobri stavljaju u jedan čančić, a oni zarđani u drugi, da se posle bace di deca neće gaziti. Još samo da bába i mama pomere stelažije i kredence na struju, pa možemo polegati.

Sutradan màjka i mama već u zoru čangrću s kantama i šušte četkama, dok do nas pod dunju dopire opori miris kreča. Tog dana svi su nešt' besni, a mi se onda sami zanimamo. Svi jedemo stojećki, sve žureći onako umazani da nam digod ne kane.

Do podneva su cakne već oprane sirćetom i domaćim sapunom. Dok se zalelujaju na štriku, gotovi su i prva ruka i ručak. Obično neki ajntopf il' čorba što je ne treba paziti i nešto jučerašnji', podgrejani' maradeka. Druga ruka gotova je do jauzne, kad načinjemo neku od lanjski' tegli pekmeza po našem izboru. Uvek se posvađamo oko toga ko će prstom puknuti onaj ko doboš zategnuti celofan odgore. Onda mu mama, dok mi još uvek drečimo, presudi nožem posred-srede. Sve je gotovo pre neg' što nas bába i derani pridveče zateknu kako bucmaste pekarske kifle, tek izašle iz lerne, brzo prskamo vodom i pokrivamo kudeljnom krpom.

To veče pod dunjom miriše na štirak i na sve tog dana: na kreč, lukac, vruć lebac, domaći sapun, sirće, pekmez i kiflice. Dok sutradan osvanemo, u špajzu je, kao nekom čarolijom, već sve na svom mestu. Mama na vidnim mestima, onim koja se čas posla uprljaju od prolaženja, valjkom još udara neku šaru. Tog jutra u špajzu mirišu nam i one stare cipele i kaputi. Mirišu na novo leto. ¶

ANKICA DRAGIN

BIZsmartPAKETI

SBBSOLUTIONS

ZA NOVE KORISNIKE
3 MESECA PO 1 DIN

+ BESPLATNA REGISTRACIJA .CO.RS DOMENA

net. tel. cloud & host.

Powered by EUnet HOSTING

KOMPLETNO REŠENJE ZA VAŠ BIZNIS

www.sbbsolutions.rs
www.eunethosting.com

Kontakt centar: **19966 i 011 3010500**

Akcijska ponuda važi za sve nove poslovne korisnike i traje do 31.08.2015. uz minimalnu ugovornu obavezu od 24 meseca. Korisnik dobija besplatno .co.rs domen, 100 minuta (200 min za Biz Smart Pro) za pozive ka fiksnim brojevima u Srbiji i međunarodnim pozivima ka Zoni 1, 0 din/min unutar SBB mreže i 0 din/min za pozive u okviru United Group mreže u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Sloveniji.

DISTRIBUCIJA I LOGISTIKA

Zaokruženo rešenje

DELTA DMD www.deltadmd.rs

DISTRIBUTIVNI CENTRI

DC Nova Pazova
Centralna radna zona-celina G, Ulica 1.
Tel. +381 (11) 20 70 100

DC Novi Sad
Kanalska 8 (Luka Novi Sad)
Tel. +381 (21) 45 18 80

DC Čačak
Nikole Tesle 44
Tel. +381 (32) 557 60 90

DC Niš
Čamurlijski put bb
Tel. +381 (18) 45 85 821

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec